

n 173

. M . e . 4 .

[illegible]

e 1818

7 dec 2 64

pendium siue Breuia

PRIMI VOLVMINIS ANNALI

nistoriarum, de origine Regum & gentis Fran-
n, ad reuerendissimum in Christo patrem &
incipem dominum Laurentium Episco-
pum Wirtzpurgensem, orientalisque

Francie ducem Ioannis Tri-
temii Abbatis.

P A R I S I I S,

In officina Christiani Wecheli, sub scuto Basiliensi
in vico Iacobæo. M. D. XXXIX.

CVM PRIVILEGIO REGIO AD
QVINQVENNIVM.

2173

M.e.4.

et dicitur et probatur et inferunt deus fieri ignis de per se
et manifestum est cum sepius in vestitus deus et per se et per se et per se
et manifestum est cum sepius in vestitus deus et per se et per se et per se
et manifestum est cum sepius in vestitus deus et per se et per se et per se

et dicitur et probatur et inferunt deus fieri ignis de per se
et manifestum est cum sepius in vestitus deus et per se et per se et per se
et manifestum est cum sepius in vestitus deus et per se et per se et per se
et manifestum est cum sepius in vestitus deus et per se et per se et per se

et dicitur et probatur et inferunt deus fieri ignis de per se

et dicitur et probatur et inferunt deus fieri ignis de per se
et manifestum est cum sepius in vestitus deus et per se et per se et per se
et manifestum est cum sepius in vestitus deus et per se et per se et per se
et manifestum est cum sepius in vestitus deus et per se et per se et per se

818
no 2064

E

Compendium siue Breuia

RIVM PRIMI VOLVMINIS ANNALI

um siue historiarum, de origine Regum & gentis Fran-
corum, ad reuerendissimum in Christo patrem &
principem dominum Laurentium Episco-
pum Wirtzburgensem, orientalisque
Francie ducem Ioannis Tri-
temii Abbatis.

P A R I S I I S,

In officina Christiani Wecheli, sub scuto Basiliensi
in vico Iacobæo. M. D. XXXIX.

CVM PRIVILEGIO REGIO AD
QVINQVENNIVM.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

*hic lib. fuit Guil. Proustean Antecess. Aurel.
nunc est usus Studios. oium.*

ILLVSTRISSIMO VIRO DO:
MINO GVLIELMO POIETIO,
FRANCIAE CANCELLARIO,
FRANCISCVS MORINVS.

5

S. P. D.

VM SVPERIORIS AETATIS

10 vir illustrissime, & maiorum nostrorum socor
diam soleo recordari, ea non modo citra ullū
posteritatis fructum fluxisse videri solet, sed
etiam illa quæ admirabili rerum omnium sci-
entia, & copia præstantissimi homines diuinitus scripta reli-
querunt silentio, & obliuione contexisse. Nam qui libellus, vt
omnia prætermittam, cum historiarum breuitate debuit esse
15 gratissimus, tum Regibus nostris grauissimo nobilitatis testi-
monio commendatissimus, is hominum vsu memoriaq; pene
excessit. Sed ea tamen tempora consequuta sunt vt illius po-
tius memoria intermissa, q̃ hominum iniuria sublata esse vi-
deatur. Nam qui credebatur aliquando hominum negligētia
funditus concidisse, is superioris ætatis inscitiam, moresq; vi-
20 tauit: & felix tot, tantisq; luminaribus seculum, & te purissimū
omnium disciplinarum fontem suæ restitutionis authorem
hactenus expectauit. Equidem cum huius florentissimi impe-
rii, doctissimorum hominum atque optimorum virorum su-
bit recordatio, de te sic soleo cogitare, quasi lumen aliquod
25 extinctis cæteris elucere doctrinam & probitatem tuam: eos-
que facile patior demirari, te tantas, & fortunæ, & dignitatis
accessiones consequi potuisse, ego minime miror, qui non in-
telligūt ei homini omnia deberi, sine quo Respub. stare nullo
30 modo possit. Quamobrem accipies hoc opusculum V.I. & ita
tuebere, vt oēs intelligāt, non modo te huic nostro labori nō
defuisse, aut libellum suæ expectatione non excidisse, sed illū
etiam tui nominis claritate instructum, inuidorum calum-
nias facile neglecturum: & nos apud te non medi-
35 ocrem gratiam iniuisse. Vale.

(;) ii

EPISTOLA IOANNIS TRITE

MII ABBATIS SANCTI IACOBI QVON

*Ioannes Trite-
mus scripsit
tria volumina
annalium.*

dam Sphanhemensis, ad Reuerendissimum in Christo patrē,
& principem dominum Laurétium, ex nobili vetustissimaq;
Biberanorum familia, insignis Ecclesiæ Wirtzburgensis Epi-
scopum, orientalisq; Franciæ ducem vnicum, super compen-
dio primi voluminis annalium de origine Francorum.

Reuerendissimo in Christo patri, prestantissi-
moq; principi & domino, domino Laurétio,
nobilis Ecclesiæ Wirtzburgensis Episcopo,
& orientalis Franciæ vnico duci, Ioannes Tri-
temius inutilis, & solo nomine abbas paupe-
ris cœnobioli sancti Iacobi Apostoli, in sub-

*Episcopus Her-
bipolē. solus est
dux Francorū.*

urbanis memoratæ ciuitatis Vuirzburg. promptum, & non
minus voluntarium, quàm debitum iure in omnibus famula-
tum. Reuerendissime pater, illustris princeps, & domine grati-
ose, scripsi (quemadmodum reuerendissima dominatio vestra
nouit) de origine, processu, & peculiaribus gestis, regum, du-
cum, principum, & gentis Francorum, non parui laboris tria
volumina magna, principium sumens narrationis & successi-
onis regum, ab anno ante Christi natiuitatem quadringente-
simo quadagesimo, quo tempore Antenore magno gētis re-
ge ab hostibus occiso, Marcomer filius in regno successit, &
populum suum, maiores videlicet nostros, de Scythiæ finibus
in fines Germaniæ Saxonięq; ad ostia Rheni, vbi nūc est Gel-
ria eduxit. Tempus autem in his tribus voluminibus comple-
xus sum annorum Mille nongentorum quinquaginta quatu-
or, in quibus reges numerantur Francorum recto sibi ordine
succedentes, ab ipso Marcomero iam dicto vsq; in vicesimum
nonum annum. Imperatoris Romanorum Cæsaris Maximi-
liani Augusti, ceterum tres. Multi fuere collaterales, extra lineā
genealogiæ directam, reges qui ab hoc numero regum seclu-
duntur. Per totum verò volumen primum successiones regū
Francorum, & gesta continuam, vsq; ad regem Pippinum ex-
clusiue per annos mille centum nonaginta, in quibus reges fu-
erunt sibi linea recta succedentes, vnus & sexaginta. Pippino
successit Carolus magnus cognomento, filius eius. Post quem
filius eius, Lodouicus pius. Quo mortuo, filii eius regnū Frā-

*Historia Fran-
corū Germaniæ
quatuor contine-
tur diuisionibus.*

*Tempus annali-
um Tritemii an-
norum Mille. D
cccc. liiij.*

*Reges continet
Francorum cen-
tum tres.*

*Volumen pri-
mum continet
tempus unita-
tis regni.*

Secundum volu-

COMPENDIUM LIB. I.

*men incipit a di-
uisione regni
Francorum.*

corum in partes diuisere plures. Illis etiam vita defunctis, eorum nepotes denuo regnum Francorum tali modo in duo principaliter diuiserunt regna, quorum alterum, dicatur, sit, & perpetuo maneat Germanicum, alterum vero Gallicanum, neutrumque sit alteri subiectum. Et haec partitio talis est ut sequitur.

*Ius et possessi-
one regni Ger-
mania Franco-
rum quae sint.*

Regnum Francorum Germaniae per se perpetuo habeat proprium regem, nulli penitus mortaliu, neque Rhomano quidem Imperio subiectum, sed pristina Francorum consuetudine liberrimum. Ad hoc regnum subiectae nationes, ciuitates, populi, & gentes, in diuisione memorata cesserunt, regnum videlicet Germaniae totum, cum Saxonibus, Doringis, Marcomannis, Danis, Frisonibus, Hassiis, Vuestgallis, Francis orientalibus, Bauëris, Sueuis, Bohemis, Sorabis, Australibus, Theutonibus, cum cunctisque nationibus, populis, & gentibus, quae interiacent, praenominatis.

*Regnum Austra-
siae. Metis sedes
fuit Treueris
quoque Colonia.
Aquisgranum.
Leodiū cum om-
ni terra inter
mare et Rhenū.*

Regnum quoque Austrasiae totum cum his ciuitatibus, Metensium, quae nunc dicitur Lotoringia tota, Treueris, cum Mosellanis, Eufaliis, Cynonotisque, Colonia, Aquisgranum, Leodiū, Traiectum quoque inferius, & superius, cum Hollandia, Zelândia, Brabantia, Hannonia, & vniuersa regione à Rheno flumine contra occidentem, usque ad mare cum Tungris, Flandrensis, Morinis, & vniuersa terra, quae vel adiacet, vel interiacet regionibus & ciuitatibus memoratis.

*Regnum Arela-
tense iuris est
Germanorum.*

Regnum denique Arelatense, cum octo comitatibus suis in Gallia, sub ditione regis Germanorum censetur iure antiquo subiectum ratione cuius

*Regnum olim
nunc autem ducatus
Burgundiae.*

Treuerensium Archiepiscopus, quisque pro tempore existens, postea Germanici regni Archicancellarius per Galliam, & regnum Arelatense memoratum, dignoscitur institutus. Regnum quoque Burgundiae, cum omnibus comitatibus suis, in eadem diuisione, Germanorum regno fuit ascriptum. Alemania etiam vniuersa, cum urbibus suis, & populis, in qua ciuitates sunt, Curiensis, Sedunensis, & Valensis, in sortem regno Germanorum, una cum Heluetiis, Alsatibus, Cauricis, Sabaudiis, Constantiensibus, Basiliensibus, Argentinenis, Spirensibus, Vuormaciensibus, Moguntinenis, & cunctis populis ab ortu Rheni fluminis usque ad mare, cui tribus tandem ostiis influit.

*Romanorum im-
perii iuris est
Germanorum.*

Sed & Rhomanum imperium, simul cum Italia, Logobardia, & vniuersis ipsi antiquo iure subiectis (praeter Graeciam & Imperium orientale) Germanorum regno tunc fuit, & hodie manet annexum, atque subiectum. Verumtamen plures cum tem-

pore

ANNAL. TRITEMII.

pore factæ sunt inter Germanorum & Gallorum reges pro quibusdam regni terminis contentiones, inuasiones, & mutationes de quibus in secundo volumine latius est scriptum.

Regnum quoque Francorum Gallorum, à nostro iam memorato diuisum, simili modo regem, ut constitutio sonat, proprium habeat liberum, qui non minus quam rex Germaniæ liber est, & nulli omnino subiectus. Manifestum est enim, quod Franci ab origine semper fuerint liberrimi, & neque Romanis, nec alteri cuius genti unquam seruiuerunt, aut extiterunt subiecti, quin potius ipsi Rhomanorum destruxerunt imperium, sibi que fecere subiectum. Et propterea reges ambo, in diuisione regni pristinam libertatem Francorum ubique alteri alter illam feruare statuerunt.

Rex verò Gallicanæ Franciæ, in diuisione monarchiæ pro sua porcione accepit regnum Neustriæ, siue Parisiense, regnum quoque Aurelianense, regnum Aquitaniæ, regnum Losanum, regnum Armoricum, siue Britanniæ nouæ, cum vniuersis prouinciis, regionibus, & populis Galliæ interioris, usque in Hispaniam à Rhodano flumine, usque ad mare occidentis.

Post eam regni Francorum diuisionem, contraxi & ego historiam, ommissisque iam deinceps Francis Gallicanis, in secundo & tertio voluminibus annalium de solis Francis Germanis narrationem continuauim. Verum in tam longo decursu annorum, primo ab introitu gentis in Germaniam, prolixior euasit historia, operæ precium fore arbitratus sum, si ex tribus ipsis annalium voluminibus, totidem libros extraherem breuiiores, qui nomina, successiones, & gesta memoratu digniora, regum Francorum Germaniæ continerent per compedium. Scio enim quod reuerendissima dominatio vestra, & vetustis delectatur in historiis, & ratione administrandi principatus continuè occupatur in multis. Cum ergo princeps hodie nullus uiuat inter mortales, cui post deum, ad seruiendum & complacendum pro viribus, & amplius, iure sim debitor, & subiectissima voluntate paratior, quam vestræ prestantissimæ reuerendissimæque dominationi, neminem iudico digniorem, cuius nomini has de Francorum origine lucubrationes meas aut debeam, aut velim dedicare. Suscipiat igitur quæso gratiosa dominatio vestra clementer opus compendii, quod offero, & me seruum humilem habeat commendatum, An. M.D.XV.

Regnum Francorum Gallie manet perpetuò separatum.

Omnes Franci perpetua libertate gaudent.

Vtriusque Franciæ reges semper liberrimi.

Ius regni Franciæ & Gallicanæ cum terminis suis.

Solius regni Germaniæ scripta prior gesta prosequitur.

Reuerendissimus dominus episcopus historiæ amator est.

Finis epistolæ penultima Februarij. Anno M.D.XV.

EXTRACTVM A REGISTRIS OR-
dinationum Regiarum in curia Parlamenti regi-
stratarum, incipit origo Francorum.

5 Estrueta vrbe Troia, cum omni populo Græ-
corum (scilicet octoginta milia fortium bella-
torum,) Agamemnon Rex contra Priamum
Regem Troianorum pugnavit decem annis,
10 & ceciderunt de Græcis, ducenti quinque mi-
lia: de Troianis, sexaginta quinque milia. Phry-
gius itaque quidam cognatam Priami Regis accepit, unde fuit
Trofonus, qui genuit ex Cassandra Ascanium, Ascanius Iliū,
Ilius Phrygium, Phrygius Francum & Bassum, unde Franci
appellati sunt, & de Aenea Troiano principe, Romulus & Re-
15 mus, à quibus Romanorum surrexit imperium, per annos plu-
rimos pugnaverunt contra Francum & Bassum parentes su-
os in monte Aventino iuxta Rhomam, cecideruntque inter ipsos
ducenti virorum fortium, fugitque Francus & Bassus devictique
venerunt Histriam, collectoque altero exercitu Romulus & Re-
20 mus Francum & Bassum persequuntur. Illi autem paratis na-
uibus Meotides paludes ingressi inter Danubium & Tanain
partes in Germaniam tendunt, ibi diu morati civitatem con-
struxerunt, quam Sicambriam à Sicambre filio Franci voca-
uerunt. eo tempore rebellantibus Alanis Imperator Valenti-
25 nus collegit exercitum Rhomanorum cum Aristareo principe,
tunc simul pugnantibus fugerunt Alani in Aleotides palu-
des. Imperator itaque non valens eos superare, dixit, Siquis in-
traverit in paludes istas, & inimicos meos inde eiecerit, conce-
dam ei tributa annis decem, tunc ingressi Franci eiecerunt eos,
30 dixitque Imperator, recte appellati sunt Franci ad instar duri-
ciei ferri, vel à feritate cordis, & concessit eis tributa annis de-
cem. Post annos vero decem misit Imperator ad Francos, ut
ei tributa darent: & hæc videntes Franci dixerunt, Imperator
gentem hanc bello superare non potuit quam nos vicimus,
35 quare tributa ei solvemus, surgamus & occidamus Primarium
istum cum sociis suis. confurgentes autem Franci, occiderunt
missum cum actoribus suis: his auditis Imperator collegit ex-
ercitum, gentemque rebellem conatus est occidere: illi autem
videntes quod eos superare non possent, de Sicambria egressi,
40 usque ad Rheni fluminis fines præuenerunt.

COMPENDIUM SIVE BREVIARIUM PRIMI voluminis Chronicorū siue annalium Ioānis Tritermii ab ^{De Francorum} batis sancti Iacobi maioris Apostoli in suburbio ciuitatis Wir ^{origine com-} ^{pendium,} cipurg de origine gentis & Regum Francorum incipit.

5 Cripſimus adiuuāte domino noſtro Ieſu chriſto, non ſine maximis laboribus, annalium noſtrorū tria haud parua quantitatē volumina, in quibus ab origine gentis Francorum, vſq; ad octauum ſupra vicesimum Caeſaris Maxi-
10 miliani Auguſti annum, pleniorē digeſſimus hīſtoriam, tali videlicet ſerie partitionis diſtinctā. In pri-
mo ſiquidē volumine gentis memoratā Francorum & origi-
nem deſcripſimus & reges, incipientes à Marcomiro, qui reg-
15 nare capit anno ante Chriſti natiuitatē, quadringēteſimo tri-
ceſimo nono, regnauitq; poſt interitum patris, quem Gothi oc-
ciderāt in bello, annis octo & viginti, ac primus gētem ab o-
ſtiis Danubii eduxit in Germaniā ad oſtia Rheni. Qui popu-
lus ex Troianis olim profugus captans propaginē, cū adhuc
20 inter ſuos eſſet conciuēs, nomē Troianum habebat, diſperſus
poſt hāc inter varias nationes, & vagus, ſape numero cū ſedi-
bus mutauit & nomen, Primo enim cū Troianis dicebātur
Troiani. poſtea verò inter Scythas etiā nominati ſunt Scythę
venientes autē in fines Germanię, ad tempus vocabantur Sicā-
25 bri, nouiſſimē à Franco rege ſuo appellati ſunt Franci. Verū-
tamen non ſubitò potuerunt obtinere Sicambri à vicinis gen-
tibus & maxime à Romanis & Gallis, quibus potentia eorum
ſemper fuit ſuſpecta, ut Franci nuncuparentur, quouſq; tandē
regnum dilatantes & nomen, Romanos cum Italia & Gallia
30 tota ſibi potenter ſubdiderunt. Et quia cum Germanis habi-
tauerunt, frequentiùs à rerum geſtarum ſcriptoribus Germa-
ni ſunt nominati q̃ Franci. Omne itaq; tempus primi volumi-
nis annalium noſtrorum annos continet mille centum octo-
ginta nouem à Marcomiro vſq; ad regem Pippinum.
35 Secundum vero volumen annaliū noſtrorum de rebus Ger-
manicis exordiū ſumit, ab anno dominicę natiuitatis ſeptin-
gēteſimo quinquageſimo, quando Pippinus maior domus, in
regem Francorū fuit electus, Hilderico in monachū detōſo.
& continet tēpus annorum abhinc vſq; ad octauū annum Ri-
40 chardi regis Germanię qui Wilhelmo in diſſenſione principū
ſucceſſit,

*Tritermius tria
uolumina ſcri-
pſit annalium.*

*Francia nomen
ſape cum ſedi-
bus mutauerūt.*

*Francia cū Ger-
manis nomen
acceperunt.
Tempus primi
uoluminis,*

*Secundum uolu-
men annalium.*

successit, quingentorum quindecim, vt patet ordinis serié numeranti, in quibus regni Germanici historia, textitur.

Tertium uolumen annalium Tritemii

Tertium volumen annalium nostrorum annotationum sumit initium ab octauo anno Richardi regis, qui fuit dominicę natiuitatis millesimus ducentessimus sexagesimus sextus. quod continuauimus in octauum atq; vigesimum annum Maximiliani regis, dominicę scilicet natiuitatis, millesimum quingentesimum quartumdecimum, continens annos ducentos quadraginta octo. Et sic omne tempus horum trium voluminũ, annos facit, mille nongentos quinquaginta tres, quorum gesta complexi sumus.

Epitome primi uoluminis annalium. Multi scripserunt de origine Francorum.

Itaq; primi voluminis annalium nostrorum epitome. Compendium siue Breuiarium ex certa mentis nostrę considerati one scripturi, monemus lectorem, ne prius carpat opus, quàm prudenter examinet. Temerarii hominis indicium est manifestum, iudicare quod nesciat, & scire neminem posse, quod ipse forsitan ignorat. Scio multos de origine Francorũ & varię & diuersa scripsisse, quorum nonnulli gentem contendunt indigenam, ceteri vero nescio de qua Sicambrorum vrbe aduentitiam. Quorum diuersas opiniones neminem posse vel discernere vel cõcordare credimus, quę Hunibaldi cõpilatio nõ illustrat. Is etenim solidus Francorũ historiographus clauit in humanis Clodouei regis, quę sanctus Remigius p̃sul Romanorum baptizauit, temporibus, anno dominicę natiuitatis quingentesimo, & scripsit post Doracum philosophum, Wasthaldum historicum, & alios plures rerum gestarum antiquissimos scriptores insigne opus, quod in libros decem & octo distinxit. In sex primis, gentis Francorũ primęuam deducit originę ab excidio Troiano usq; ad mortę Antenoris regis, quę Scáziani, Gothi, Sueciq; siue Suedi, circa Danubii ostia interfecerunt, anno uidelicet ante christi natiuitatem quadringentesimo quadragesimo. In aliis vero sex libris, tempus complectitur ab interitu regis Antenoris memorati, usque ad Faramundum regem Francorũ, secundi ordinis quadragesimum terciũ. A Faramundo reliqui sex libri continuantur usq; ad vltimũ annum Clodouei primi ex regibus Francorũ christiani, qui obiit anno dominicę natiuitatis quingentesimo quatuordecimo. Et quia de omnibus his in primo volumine annalium nostrorum latiũs scripsimus, ratio nominis Breuiarii postulat, vt istic breuitati studeamus. Finis adest Prohemii.

Hunibaldus Francorum Historiographus.

Primi sex libri annos continēt DCC.L.

Secundi sex libri annos habent. DCCC. XL. Vltimi sex libri annos cõtinent. C. quasi.

IOANNIS TRITEMII¹ abbatis diui Iacobi Vuirci-

PVRGENSIS, ORDINIS SANCTI

Benedicti, Breuiarium primi voluminis an-
nalianum suorum feliciter incipit.

10 N N O siquidem ante natiuitatem domini, & saluatoris nostri Iesu Christi ex Maria semper intacta virgine quadringentesimo quadrage-
simo, sedentibus ad Scythiæ fines maritimos, haudprocul ab hostiis Danubii, populis, q post-
eà Frâci sunt dicti, antea verò Scythæ: sed ante-

15 rius Troiani, dominabatur Antenor rex, cōtra quē gēs ferocif-
sima, & sine numero numerosa, de insulis Scanzianis, quæ nunc
Gothicę nuncupātur, egressa, populū eius crebra incursione cō-
triuit. arma cōserens armis, & manibus manus Antenor, & nūc
victus, nunc victor, postremò fuit à Gothis in bello cum multis
suorum occisus, anno prænotato, ante Christi natiuitatem, vt di-
ximus, CCCC. XL: cui filius eius Marcomir in regno successit.

*Bellū Frācorū
Scythiæ cū Go-
this.*

*Gothicæ insule.
Antenor rex à
Gothis perimie-
tur, Anno ante
Christi natiuita-
tē CCCC. XL.*

PRIMVS REX.

20 M A R C O M I R V S Antenoris regis perempti maior
natu filius, post patrē substitutus, regnavit octo & viginti
annis: cœpitque eodem pene anno, quo pater fuit occisus. Vir e-
rat magnanimus, fortis, audax, & bellicosus, qui necem patris in
Gothos viciniore crebris incursionibus vindicauit, quanquā
25 Gothis & numero pugnatorum, & viribus, longè videretur in-
ferior. Anno præterea regni sui quarto, cū primoribus regni cō-
filium habuit, quemadmodum aut Gothi arcerētur à regno, aut
si hoc fieri non posset, alio modo prævideretur genti, ne periret.

*Marcomir pri-
mus in Germani-
a regnat annis
28.*

30 Cōplacuit postremò cunctis, qui recte sapiebant, eò quòd tam
immensę multitudini Gothorum nequaquā possent resistere,
sedes deorum nutu mutare. Conuocatis igitur deorum suorum
ministris, quo versum iuberēt eundū, à numinibus sciscitarētur,
maiores præceperunt. Parantur officia vaticiniis apta, sacrificia
offeruntur infernalibus euocandis arte composita, stat in medio
35 furens ante Iouis aram sacerdos, caput distorquet, carmina sub
murmure profert, dentibus arctè stridet, curatis præter ordinem

*Consilium Frā-
corum de trās-
migratione in
Germaniam.*

*Responsum Iou-
is petunt per
sacerdotes.*

*Vatis dispositio
furentis in tem-
plo.*

A digitis

COMPENDIUM LIB. I.

digitis brachia cum manibus tortuat, vibrat, ac volitans instar recuruat, fano videnti, stulto & infano similior videndus quam homini. Euocatum postremò carmine numē, precanti vaticiniū Menolpo rependit, & sic orsus fulminabat:

*Iouis vaticiniū
sacerdotis in tē
plo.*

*Rōphæa, Saxo-
nes: Brutus, de-
signat Anglos.*

Marcomir Iouis princeps, te numen iubet esse tranquillū, nec
formidare casus itineris longi, quod tendit in occasum post fra-
tres ad hostia Rheni, quo dorsum tenet Brutus, faciē Troes, ex-
ul rōphæa quietus. Vterque tibi naturā frater est & gente fidelis
amicus. Ite præparatas celeri cursu percipite sedes, numine pa-
tris tertium dilatandas in orbem.

*Aliruna præ-
canendo numen
uocat.*

*Aliruna, id est,
saga mulier.*

Eadem nocte Marcomirus rex in cantatione patria numē vo-
cauit, præcinendo murmure, quam vaticinantē à sagacitate no-
minauerunt Alirunam, comparauit monstrum, ratificauit aucto-
ritate Sybilli vaticiniū sacerdotis, & iussit illico traducere gen-
tem, quo soboles multiplicata nimium præsignante visione ma-
neret fortior in æternum.

*Numen mon-
strum triceps
apparuit.*

Numen triceps Marcomir astare conspexit, & vniuscuiusque
capitis singulare audiuit pronosticon, discretūque vidit dia-
dema, vnicuique super eminere impositum. Primum, caput fuit
Bufonis: secundum verò, Leonis: & tertiū, Aquilę in forma quasi
expansis alis desuper stātis: & dexterā, leonem: sinistrā, bufonē
fouendo contingentis: dixitque aquila: Tua Marcomir proge-
nies, & caput meum subiiciet sibi: Leonem conculcabit simul
& occidet bufonem. Et ipse bufo subiecit: Non me, quod appa-
reo fœdus, rex pulcher aspernandū ducas. est rebus species mea
conueniens & forma futuris. Me primum extinguet generatio
tua procul: post hæc, leonē seruabit ense captiū: cuius ore quod
amplius restat, audire curato. Leoninū postea caput Marcomiro
regi dixit: Hospes in mea fortissime rex cum gente tua vêturę,
cito bufonem vinces labore, cum tempore multo, tunc mea tuis
cedent iura passim, & vltro bellis & astu. Postea me dextrū co-
ronabit Aquila victum, habēs à sinistris tuo bufonē semine vin-
ctum. Quod verò postea futurū erit, nostra tibi conuinctio mō-
strat. His leoninū phāstasma prolatis, tria in vnum subito capita
funt cōuersa, stabatq; monstrū triceps in hominis imaginē trās-
formatū, nec simplicis à cōditione, sed coronati aureo diadema-
te regis, in sinistra sceptrum tenentis, & in dextera gladiū, stri-
dulaque voce submurmurans, sermone Scythico dicebat:

*Verba bufonis,
id est, Gallię
ad regem.*

*Galliā designat
primò superā-
dam.*

*Germaniā de-
signat leo uin-
cendam.*

Aliruna carminibus edocta suscitare manes, atque summos è
cælo deponere deos, vt responsa tuis ferant præcantationibus,
audi

audi quid genti regis Marcomiri prænunciamus esse futurum: *Mōstri ab Aliruna uisi interpretatio.*
 & intellige, ne frustra loquamur. Vt nostram confirmat imaginis trāsformatio formam & facit certam hæc ipsa vaticinii vocem, sic gēti futurū huic varium & latum promittitur regnum,
 5 quod variabit tempus longum & generis multitudo regnantis, ut neque vnum sit semper, neque permulta diuisum. Nunc vnū, *Regni Francorum uaria mutatio.*
 tunc duo, nunc tria, tunc quatuor. & ultra, nunc redit in vnum, postremò stabit in duo diuisum, cū aquila fuerit amicē coniuncta leoni, & bufo sinistram tenuerit infidiās aquilæ partem. His
 10 omnibus dictis viso disparuit.

Marcomirus rex, quæ esset vaticinii significatio, ab Aliruna requisiuit. Cui illa dixit: Deus est patrius, o rex, qui te comitatur & gentem tuam, cuius informatus prædictionibus, futura populo tuo & regibus qui nascentur ex te: hinc quantocius tibi noueris
 15 esse migrādum ad vltimas terras leonis versus occidentem. Leo aut populū designat, qui ab ista parte Rhēni fluminis habitat, antiqua Troianorum stirpe procreatus. *Aliruna Gothicæ mulier est sagax. Per leonem Saxonēs, per bufonem Galli.*

Ab alia verò parte fluminis gens moratur bufonis, amplā & fructiferam incolens regionem. Alia gens tertia, quæ per aquilā
 20 designatur, sunt Romani, quorū superbia vniuersum mūdū suo subiicere dominio laborat. Tu ergo vade cum populo tuo versus occidentē: & habitabitis inter duas illas gentes, leonis & bufonis, inter mare & Rhenum. Futurum est enim, quod inter gentem tuam & gentem bufonis gerentur prælia multa, & plures ab
 25 vtraque parte gladio cadent occisi. *Terra bufonis Gallica, Leo Germanica.*

Post multos verò annos tandem semen tuum & gens tua capient armis omnem terram bufonis, & possidebunt eam pluribus annis bufone occiso. *Vaticinium de uictoria Francorum.*

Deinde sibi etiam subiicient terram leonis, flumine occidentali, usque ad magnum flumen orientale multarum gentium. Et postremò regnum aquilæ cum nationibus multis possidebūt, eritque vnus rex plurium regnorū de semine tuo, donec post generationem tertiam, diuisione vnum confundetur. *Quod Franci Romanos essent superaturi.*

Marcomirus igitur rex, Alirunā copiosè remunerata, silentiū
 35 arcana ut seruet præcepit, iussitque abire. Postera die conuocatis iterum ad se proceribus, laudat consilium, & sedes edicto publico monet omnino transferēdas. Missa itaque legatione ad Saxones in Germaniam, qui & ipsi ex Troianis procreati memorantur, eos rogabant ut fratres quatenus in aliquo terræ suæ angulo sedes manendi Scythi concederent. Quorū petitioni Sa-

*Saxones libenter
admittunt Tro-
ianos fratres.*

xones facile præbuere consensum, promittentes illis se daturos optimas sedes, nihilominus adiicientes, vt venire quantotius festinarent. Vgebat Saxones causa, propter quam Scythis fratribus consensere libenter, vtpote quos inter se & Gallos murum, & propugnaculum ponere peroptabant.

DE ADVENTV SCYTHARVM IN FINES Germaniæ ad partes cisrhenanas, cū rege suo Marcomiro. qui primò fuerunt Troiani: deinde Scythæ, postea Sicabri, & vltima generatione nuncupati sunt Franci.

*Francorum in-
troitus primus
in fines Saxonie*

Anno igitur ante Christi natiuitatē quadringētesimo tricesimo tertio, qui fuit regis Marcomiri annus intrās septimus, circa mediū mensis Hecatōbgonis, quē nos Aprilē vocamus, rex ipse Marcomir cū Sunnone, Pāthenore, & Priamo, fratribus suis, du cibis relictis vltra Danubiū & mare, Scythiæ finibus lōgōq; itinere versus aquilonē gyrantes: ac deinde contra regionē Theutonum viā deflectentes, ad occasum transmigrationem suam cū vniuerso populo regni, vxoribus, liberis, omnique suppellectile, magno labore, difficilem & diuturnam incepterunt.

*Numerus Fran-
corum uenien-
tium 175658.
pugnatorū: Du-
ces Francorum
sub rege. 33.*

Fuerunt autem virorum præter mulieres & paruulos, centum septuaginta quinque millia, sexcēti quinquaginta octo ad bellū promptissimi: & principum nomina qui cum Marcomiro erant, & de prosapia eius descēderant, Nicanor dux, patruus Marcomiri regis: Sūno, Panthenor, & Priamus, fratres Marcomiri, dicti iam regis: Helenus dux, Antenor dux, Menāder dux, Edrasius dux, Gethenus dux, Priamus dux, Marenus dux, Ermō dux, Nicanor dux, Pyndari dux, Helā dux, Marcomir dux, Colā dux, Masan dux, Antenor dux, Ancrasius dux, Bengoth dux, Calomer dux, Rodanus dux, Malda dux, Kylā dux, Solas dux, Colodux, Bremus dux, Sūno dux, Melanus dux, Nicamor dux, Thaphon dux, Salon dux, & Meodarus dux.

*Numerus totius
populi Frācroū
fuit 489360.*

Erat autem numerus totius populi, Hunibaldo testante, hominum, virorū, mulierum simul & paruulorū vtriusque sexus, quadringenta octogintanouē millia, trecenti sexaginta, præter seruos & famulantes. Quantas verò difficultates in itinere haberint, quæ bella cū obsistentibus sibi populis gesserint, quantaque pericula vel inciderint, vel euaserint, si quis ad plenum scire desiderat, memoratum scriptorem legat in libro historiarū gentis Francorum. cuius initia sicuti sunt miranda, sic mihi videntur (salua pace iudicantium melius) in pluribus esse fabulosa.

Tandem post multos labores, & difficultates innumerabiles, rex

ANNA L. TRITEMII.

3

rex Marcomirus, cum ducibus suis, & vniuerso populo, venit in Germaniam, & à Saxonibus, tanquã fratres amicè suscepti sunt, optatãque inter ipsos & Rhenum sedes acceperunt, eã videlicet provinciam, in qua hodie commorantes nominantur Frisii occidentales, Gelrenses quoque & Hollandi: circa eam videlicet plagam, vbi tribus ostiis Rhenus influit mare: quanquam eos sedes angustiores primò susceperint, quas breui tẽpore viribus & armis occidentorsum fecere latiores.

Venientes in Germaniã Frãci suscipiuntur à Saxonibus. Primæ Frãcorũ sedes in Germaniã.

10 Anno siquidẽ regni sui vicesimo, rex Marcomirus iniuriã la- cessit à Gallis Transrhenanis, cõtraxit exercitum, & flumine transmissõ eã terrã quã insulis Rheni conclusa, mari est proxima, expulsis habitatoribus suo dominio subiecit, eãque Sunnoni fratri suo tuendam commendauit: & qui illã inhabitarent, & colerent, de sua gente nauigio populos introduxit.

Hollandiã Frãci deuastantes capiunt.

15 Sed Gallis molestẽ ferentibus irruptionẽ nouæ gentis aduentitiã, in fines Hollandinorũ, & eam variis temptamentis irritantibus, rex Marcomirus anno regni sui vicesimo quarto, magno contracto exercitu tam suorũ quàm Saxonũ, nauigio Rhenum trásiuit, Galliã occidentalẽ intrauit, & omnia ferro deuastans & igne, vsq; ad Mosam peruenit. Multa deinceps cum Gallis prælia gessit, victor vbique triũphans, eratq; nomen eius cunctis formidabile Gallicanis, & omnes Marcomirũ audientes timebant. Cum Britonibus insulam habitantibus, fœdus contraxit.

Prima Frãcorũ irruptio in Galliam.

25 Ab illo tẽpore per annos ferme nongentos, gentis memoratẽ Scytharũ reges, ab infestãdis Romanis & Gallis nõquã cessauerunt, interdũ victi, sepius etiã victores, quousque tandem nõ solum totã Galliã: sed Alemaniã quoque omnẽ, Sueuiã, Bauariã, Burgundiã, Longobardiã, Italiã, Sclauoniã, Doringiã, Austriã, Saxoniam, Theutones, Cymbros, Danos, Cisrhenanos, Mosellanos, Treuerenses, Metenses, Austrasiõsque, Leodienses, Morinos, Tornacos, Tugros, Mosanos, Atrebates, Colonienfes, Moguntinos, Vágiones, Nemetes, Argëtoratos, Heluetios, Rauracos, & Boëmos, Sorabosq; cũ Hispanis, & Germanis vniuersis, ac pene totam Europam in suam potestatem armis coëgerunt.

Annis. 900. Franci cũ Gallis pugnant.

35 Post hæc Marcomirus rex, anno regni sui vicesimo octauo cõpleto moritur, anno videlicet ante Christi natiuitatẽ. CCCC. XII. ab introitu gentis in Saxonix fines ad Rhenu anno. XXI. Reliquit autem tres filios duces, Antenorem, Priamum, Nicanorem, & filias duodecim.

Hos Franci populos sibi subiugarunt. Marcomir Siciambrorũ rex moritur.

40 Vsq; in hunc annũ Wasthald Scythæ, siue Sicáber patrio fer-

Wasthaldus hic Frācorum, Scytharū, finit historiam.

mone, historiarū opus gētis suę deduxit, per annos plus minus. D.CC.LVIII. ab excidio incipiēs Troiano, in quo varias generis sui māfiones describit, & sedes, duces quoq; & bella, reges & eorū gesta diuerfa per ordinē. Post quē Hunibald Frācus ex carminibus & scriptis, Flaminū gētis Francorū cōtinuauit historiā per annos. D.CCCC.XXVI. vsque ad vltimū regis Clodouei annum, qui primus ex regibus Francorū fidē Christi suscepit, à sancto Remigio baptizatus, anno domini. CCCC.XCIX.

SECVNDVS.

Antenor Sicāber amicus regnavit. 30.

ANTE^NOR regis Marcomiri senior natus filius, eodē anno sublimatus in regno, post patrē regnavit annis triginta, & maximo in honore apud suos est habitus, qui Saxonū amicitia firmissimā sibi cōparauit, quorū auxilio multa cū Romanis & Gallis prēlia triūphator cōmisit. Adiuuabant eū Priamus & Nicanor fratres eius, cū reliquis ducibus cōtinuatione fideli, qui flumine trāsmissō, plures sēpe Gallis molestias intulerūt: Sūno quoque, patruus regis, cū filiis suis ipsi Antenori summa cū fidelitate semper adhesit in omnibus, ipsumq; erudiuit in regimine propriū vt filiū, venerabatūque nihilominus vt dominū.

Francorum duces cū rege bellicosissimi.

Sicābri sunt dicti ab hac regina populi.

Cambrā mores gentis suę composuit.

Vxorem habuit rex Antenor nomine Cambrā, quę filia erat Belini regis Britannia. Hęc fuit mulier super totius regni filias speciosissima, tantāq; prudentię, vt eius cōsilio rex & principes Francorū, non secūs ac numinis cuiusdā in cunctis semper consueuerit obtemperare. Mores gentis nimīū Scythica feritate rudes adhuc, legibus reddidit cultiores, vrbes & castella proceres ædificare docuit. Iam ibi frontis cultum instituit, linū ferere, canapumq; terrę cōmittere, atque in vestem vsūq; varium texere & aptare mulieribus scientiam dedit, leges composuit, ius dixit, vatem se Dianāq; pontificem & Alirunam exhibuit.

Causa nominis Sicābrici unde deducta sit.

Sicāber nomen est compositum

Sicāmbri prius dicti fuerunt Neomagi.

Cūq; mulierē sexu, regē verò ac sacerdotē gereret animo, Saxonibus à risu in prouerbiū venit, vt quoties quēpiā pręter solitū prudētius aliquid gestientē aut loquentē audirēt, quasi volentem imitari prudentiā Cābre, increpātes dicebāt: Ecce camber. Quod eorū lingua sic dicitur: Si cāber, quasi dicerent. Nū & tu Cābrę calles prudentiā? Ita cū tēpore inoleuit prouerbiū, quod nouissimę dictiones duę, hoc est, aduerbiū & nomen Si & Cāber, vnū reddidere vocabulum, quod totum, facit Sicambrum. Mortuam verò post annos plures reginam, Sicābri retulerunt inter deas, & in memoriam eius regum procerumq; decreto, qui prius Nouimagi, id est, Neumage, quasi noui cognati dicebātur

à Saxonibus

à Saxonibus amicis, deinceps vocabantur Sicambri, per annos ferme quadringētos, donec tandem à Franco rege quodam suo (quemadmodū dicemus) nuncupati sunt Franci, vſque in præſentem diem, licet cum admixtione gentium.

5 Interim verò quòd fuerūt cum ſuis Troianis, etiam dicti ſunt Troiani: cum Armenis, Armeni: cum Scythiſ, Scythæ: cū Germaniſ, Germani: cū Galliſ, Galli: & ab aliis frequenter aliud nomen conſecuti, mores, linguam, idioma loquelæ, & vocabulum crebrò cum ſedibus mutauerunt.

10 Anno Antenoris duodecimo, patruus eius Sūno moritur, duos relinquens filios, Marcomirum & Hectorem, quorum primus poſteà cū equo ſuper glaciem curſitans, in Rheno fuit ſubmerſus: iunior verò, ducatum patris in Hollandia ſub regis imperio gubernabat. Reliquit & alios quatuor filios, ex quatuor aliis cōcubiniſ procreatos, qui non cōputantur inter duces, lege Sicambrorum vetante, quæ interdixit liberis de prima vxore ſuperſtitibus, filios ſequentium principes vel eſſe vel nominari, quam legem Cambra tulit regina, ne regnum confunderetur.

20 Priamus autē frater Antenoris regis, ducatū tenuit apud Gruningen Friſia, in ea videlicet regione mari finitima, quæ nunc dicitur Friſia, in qua oppidū Priami filius & dux, anno ante Chriſti natiuitatē trecentefimo ſeptuageſimo ſeptimo condidit nouū, quod ex ſuo nomine Gruningen nuncupatur vſque in præſentem diē. Erat enim duci nomen Grunus, à quo etiā populi (quamvis origine Franci) ad tempus dicti ſunt Grunes.

25 Antenor autem poſt multa fortiter geſta, moritur anno regni ſui triceſimo: dominicæ verò natiuitatis, CCC.LXXXII. quem Sicambri, more gentilitio, ingenti pompa proſequentes, iuſſu reginæ in deos retulerunt.

30 TERTIVS.

35 **P**RIAMVS regis Antenoris ex Cambra regina vnicus filius, poſt patrē regnauit ſuper Sicambros, qui poſteà Franci ſunt dicti, annis ſex & viginti, cuius tēpore Sicambriſ populus ſermonis patrii paulatim cœpit obliuiſci, & Saxonū vti lingua, in quorum confinibus morabantur.

40 Remāſerunt nihilominus ex vſu veteris ſermonis plura cū eis vocabula, quæ Græcā reſonare originem potius videntur, quàm proprietatem linguæ Theutonicæ ſiue Germanorum, quod facile diſcernet, qui plenam linguæ vtriuſque habet notitiam. Nec ſubita fuit priſci ſermonis in gente mutatio, quæ tempore cœ-

A iiii pit, &

Francus rex.

Franci nomen cum ſedibus mutauerunt.

Sunno dux patruus regis moritur.

Gruningen Friſia oppidū conſtruitur.

Grunus dux Friſiæ frater regis Fræcoriæ Antenor rex Sicambrorum obiit.

Priamus regnavit annis 26.

Sicambri lingua Germanorū uti cœperunt.

pit, & vſu tandem peruenit in naturam.

*Theocalus Si-
cambrorū pon-
tifex & hifto-
riographus.
Sacra Græco
peragebantur
ſermone.*

Anno Priami regis ſexto, mortuus eſt Marcomir dux, qui ne-
pos fuit primi Sunnonis, de quo ſuprà dictū eſt, quòd cū aliis du-
cibus gētē perduxerit in Germaniā. Hic inter multos liberos, fi-
liū habuit vnū, nomine Theocalū, virū in omni ſapientia Græ- 5
corum, Scytharum, & Germanorū preſtantiffimum, quē Sicābri
magnum Iouis pontificē conſtituerunt: & erat illis antiſtes, parēs,
augur, & vates. Vtebantur autē ſacerdotes Græco ſermone in ſa-
cris multo tēpore, nec alterius linguę cōmixtionē admittebant.
Templa deorū vſque ad illud tēpus non habuerunt, ſed immo- 10
labant numinibus ſuis ſub certis frondofis arboribus, quas iudi-
tio præcedente ſacerdotes conſecrauerant.

*Neopagi &
Neomagi pri-
ma conſtructio*

Anno igitur Priami regis Francorū octauo, Cambra eius ma-
ter & regina, Theocalo pontifice iubentibus, vrbes duas conſtru-
xere Sicambri inter oſtia Rheni, quarū alteram Neopagum: al- 15
teram verò Neomagum, in memoriam aduentitii nominis ſui,
appellarunt. In his duabus ciuitatibus, & in Neopago præcipuē,
regis Francorum reſidentia multo tempore fuit.

*Ioui templum
Franci cōſtrua-
unt Neomagi.
Geſta regum
Francorū ſcri-
pſit vates.*

Templū quoque in eadem vrbe Neomago Ioui conſtituerūt
magnum atque fortiffimū, in quo Theocalus pontifex cū ſacer- 20
dotibus habitās, filios principū atq; nobiliū in moribus & ſciē-
tia inſtituit, vaticinia populo dixit, regum fortiter acta carmini-
bus ſcripſit, quæ iuuentus memoriter diſcere cōpulſa, diebus fe-
ſtis canere in templo conſueuit. Certis tamen anni temporibus,
nō in vrbibus, ſed in ſolitudine, cōmorabantur ſacerdotes, qui 25
bus & cibus erat parcus, & ingenii exercitatio ad diſcendū cur-
ſus aſtrorum, carminaque & veterum hiforias continua.

*Priamus rex
Francorum mo-
ritur.*

Rex autem Priamus, poſt incurſiones multas cum Gallis ha-
bitas poſt prælia & victorias tandem moritur, anno regni ſui vi-
ceſimo ſexto, ante Chriſti ex virgine Maria natiuitatem ann. 30
ccc. lvi. plures de quatuor vxoribus, quas ſimul & ſemel habue-
rat, relinquens filios & filias.

Q V A R T V S.

*Helenus regna-
uit annis. 12.*

HELENVS Priami regis maior natu filius, patri ſucce-
dens, apud Sicambros regnauit annis decem & nouem, ho-
mo ſeuerus in hoſtes: quorū infantes quoties capere potuit, Pal- 35
ladi & aliis dæmonibus immolauit. In gentem verò propriā nō
fuit crudelis, ſed māsuetus, & valde humanus, nemini grauis, aut
moleſtus, & propterea gratus omnibus.

*Bellū fit inter
Frācos & Gal-
licanos.*

Anno regni ſui primo bellum habuit cum Gallis Tranſmo-
ſanis, & Tūgris, in quo pluſquā ſedecim millia hoſtium pro- 40
ſtrauit, &

strauit, & reliquos in fugam conuertit. Primogenitū quoque regis Morinorū, nomine Guedonē, propria manu occidit, & magnam terræ partem vltra Mosam suo dominio subiecit, quam suis ducibus tuendam commendauit. Sæpenuerò deinceps cū

Rex Morinorū à Francis occiditur.

5 Gallis vario Marte pugnavit, nunc victor, tunc victus: de cuius præliis & gestis, in primo volumine annalium plura scripsimus.

Tādem post multa fortiter gesta cum Gallicanis, aliisque per circuitum hostibus, Helenus Sicambrorū rex moritur, anno regni sui. XIX. ante natiuitatem domini & saluatoris nostri Iesu

Helenus Sicambrorū rex moritur.

10 Christi. CCC. XXXVII.

Q V I N T V S.

DIOCLES Heleni regis natu senior filius, post patrem regnavit annis, xxxix. homo statura corporis procerus, moribus asper, & nimia maturitate seuerus, audax, fortis, & bel-

Diocles regnavit annis. 39.

15 licosissimus, qui multa prælia gessit.

Anno regni eius duodecimo, egressa est multitudo gētis Gothorum de insulis Scanzianis, quæ nunc Gothicæ dicuntur, & Saxonum finibus infusa, gravissimam cœpit exercere devastationem, ferro & igne consumens quicquid potuit inuenire. Con-

Gothi Saxonum fines devastant.

20 tra hanc sæuissimā gentem, quæ nemini parcere consuevit, processerunt ad bellum quinque reges, videlicet, rex Saxonum, rex Doringorū, rex Theutonū, rex Rugiorū, & Diocles ipse Sicambrorū cum principibus, ducibus, & pugnatoribus multis, quorū numerabatur exercitus ducetorum sexaginta millia virorum.

Germani reges quique cū 260000 milibus uirorum

25 Bellum agitur, cū hostibus cōmittitur atrox pugna, in quo caesa ferebatur de Gothorū exercitu, plusq̃ centū millia pugnatorum. Ex parte verò quinque regum, viginti quinque millia ceciderūt, inter quos Herimā quoque rex Doringorū occubuit. At Saxones victoriā potiti, spolia hostiū inter socios equa lance di-

Gothorum ceterū milia perimuntur. Saxonū uiginti quinque millia perimuntur.

30 uiserunt, fugatisque hostibus procul, reges in sua reuersi sunt. Interea cū intellexissent Galli trans Mosam habitantes, quod rex Diocles cum exercitu exiisset de patria, congregati sunt in

Galli Frācis bellum mouēt, eorum rege procul absente.

35 rat, cum per exploratores didicissent, congregauerunt omnē relictæ militiæ gentis exercitum, quem ductū aduersus hostem, in tres partes diuiserunt: quarum duas in acies singulas ordinarūt, tertiam verò ad insidiarum latibula posuerunt. Appropinquantes autem vnāque producētes aciem Galli, cū viderent Sicambros ex aduerso venientes cum duabus, turbati sunt: sed tempus

non

non erat copias aliter ordinandi, festinantibus aduersariis comminùs ad pugnam.

Galli superantur à Sicambriis astutiâ & uiracitate.

Mox enim ut Galli Sicambri in prospectum venerunt, impatientes moræ Sicambri, aciem vnâ aduersus hostium cuneum direxerunt. Incepto iam prælio, aciem secundam Neomagi circumgyrantes in hostes à latere, ordinem eorum confuderunt. Et cum acriter ab vtraque parte certaretur, iamque Gallorum exercitus inclinaretur ad fugam, subito ex insidiis prorumpunt Sicambri, & impetu facto, Gallos inter se habuere conclusos, ut nullus fugæ locus pateret fugere paratis. In medio itaque Sicambro-
rum Galli miserabiles conclusi, ut pecora trucidantur in mortem, tantamque acceperunt stragem, quod de octoginta octo ipsorum millibus, qui ad bellum conuenerant, vix decem millia, noctis beneficio, fuga saluati euaserint.

Tres Francorum duces fuerunt occisi.

Ex Sicambriis Marcomir dux, Helenus dux, Antenor dux, cum quatuor fere millibus occubuerunt. Victoria tamen cum spoliis hostium cessit Sicambriis.

Diocles autem rex cunctis diebus regni sui cum Gallis in contentione fortiter stetit, & vix interim fuit annus, in quo non molestaret eos incursione aliqua vel prælio.

Diocles rex Sicambrorum moritur.

Moritur tandem anno regni sui. XXXIX. ante natiuitatem domini, CC. XCVIII. Quatuor ex regina filios, Helenum, Priamum, Nicanorem, & Basanum: de aliis verò vxoribus, plures habuit filios.

SEXTVS.

Helenus regnavit annis. 14.

HELENVS Maior natu Dioclis memorati regis filius, patri succedens, regnavit annis quatuordecim: homo iners, lasciuus, & nullius virtutis operatione memorabilis. cuius tempore Galli pluries irruptione facta, Sicambri non paucas inquietudines suscitaverunt. Contra quos fratres ipsius cum proceribus regni sæpius produxerunt exercitum, varioque Marte pugnantes, aliquando victi, aliquando victores extiterunt.

Rex autem domi sedebat ociosus inter concubinarum cœtus, libidine diffluens, nec regno utilis, nec populo gratus, ad pacem stolidus, & ad bellum ineptus.

Helenus à regno propter inertiam depositus. Anno ante Christum. 284.

Anno igitur regni eius, necdum impleto quartodecimo, convenientes apud Neopagum proceres regni, cum omni militia exercitus, communi vniuersorum decreto ipsum à regno deposuerunt, tanquam inutilem, & genti noxium. Anno ante natiuitatem domini. CC. LXXXIII.

SEPTIMVS.

BASANVS Iunior Dioclis supradicti regis filius, post de- *Basanus regna-*
positionem fratris sui Heleni à regno, cõmuni ducum, pro- *uit annis. 36.*
cerum, ac militum electione sublimatus in regnum Sicambrorũ,
5 regnavit annis triginta sex. vir in generatione sua prudentissi-
mus, fortis, audax, & nimium bellicosus.

Hunc Sicambri mortuo Theocalo summum Iouis constituẽ- *Basanus Fratri-*
re pontificem, quem propter magnitudinẽ prudẽtiã, resque ma- *corum rex, phi-*
gnificẽ gestas ab eo, magnum dixere Basanum. In tanta eum Si- *losophus & pō-*
10 cambri habuerunt reuerẽtia, vt illi honores exhiberent nõ mo- *tifex summus.*
dò regios, sed etiã pœne diuinos. Eius præceptis impunẽ contra-
dicere nemini licuit vnquam, siue in paruo id fuẽrit, siue in ma-
gno, sub pœna mortis acerbæ indubitata. Appetẽtissimus enim *Vanitas maxima.*
fuit æstimationis diuinæ, ob id magna & fecit & dixit.

15 Vnde quorsumcunque pergebat, funem sibi præferri iussit &
gladium, in signum iustitiæ manifestum, quam vsque adeò ser-
uare tenaciter consuevit, vt neque proprio filio, neque fratri, ne-
que principum alicui parceret, qui vel modicum contra legem
æquitatis, quam posuerat, sciens deliquisset.

20 Filium habebat nomine Sedanũ, qui accusatus de adulterio,
mox à patre iudicatur ad mortem, secũdum legẽ quam Sicam-
bris statuerat. Proceribus autem pro adolescente rogantibus, pa-
ter respondit, Nolite õ viri nobiles contra iustitiam militare, &
leges quas vobis maturẽ cõsentientibus decreui: quia facilius est *Rex Basanus fi-*
lium suum pro-
pter iustitiam
interimit.
Quam tenax ius-
titie uoluerit
æstimari.

25 ventum in aẽre flantem constringere manu, quàm Basani regis
animum deflectere ab æquitatis executione. His auditis princi-
pes tacuerũt, ipse verò pater dixit ad filium: Non ego te fili oc-
cido, sed lex patria, quã sciens præuaricatus es, apprehensumq;
capite truncauit propria manu. *Sedanus à pa-*
tre suo trunca-
tur.

30 Eo tempore Sicambri regem suum Basanum vsque adeò cœ-
perunt timere, quòd nullus inter eos magni aut parui quicquam
mali contra legem, vel dicere, vel agere, præsumebat. Vnde
sacerdotes deorum, regem Græco vocabulo *δικυμόβαλκυς*, id est, *θεόβαλκυς*
iustum Basan vocabant. Vulgus autem Theobasan eum nun- *Basangoth.*
35 cupabat, quod lingua Germanica Basangoth significat, ppter-
eà quòd illum venerabantur omnes, vt amicum deorum postea
deificandum.

Hinc prouerbiũ exiuit inter Sicambros, vt quoties alter ab *Metus regis*
altero vidisset seu audisset aliquid legi cõtrarium, dicebat, Hort *Basan pertera-*
40 opp lieffman, kent gy nit dy grote kunig Basan. Quasi dixisset, *ruit omnes.*
Cessate

Cessate ô bone vir à talibus, an nescitis q̄ iustus sit rex magnus Basanus? qui si ista vos dicentes, seu facientes perciperet, sine dubio, vt prauaricatores necaret.

*Rex Orchardū
Sicambri bellū
frustrā indixit.*

*Sicambri cōtra
hostes processerunt.*

*Bellū & victo-
ria Sicambrorū
contra Gallos.*

*Basanburg ca-
stellū constru-
itur.*

*Basan rex &
pōtifex, idolo-
rum sacra in-
staurauit.
Sacerdotes Si-
cambrorū qua-
les fuerunt.*

*Heligastus Si-
cambrorū scri-
ptor clarus.
Historia Heli-
gasti satis est
mirāda & am-
bigua.*

Anno Basani regis quinto, rex Orchardum habens insulanos regulos plures in auxilium, Sicambri bellū indixit, propter abiectionem filiæ suę, quam rex Basanus habens vxorem, repudauerat, patrique remiserat: cuius repudii causam in primo volumine annalium descripsi mus. Basanus autem rex, cognito aduersariorum suorū aduentu, contra eos in multitudine pugnatorū magna processit ad littus maris, haud longe à loco, vbi postea Frāci Mesoburgum cōstruxerunt. Viso de nauibus Sicambrorū tanto exercitu, Orchades progredi non sunt ausi in terram.

Irrumpentibus denuò Gallis atque Morinis contra orientem, vbi Sicambri Colonias posuerant in regione Tungrorū, rex Basanus in manu suorū valida illis occurrit, tantāque cæde prostrauit, vt vix pauci de multis euaderent. Victoriā consecutus, plura castella, & munitiones fortissimas ab vtraque parte fluminis Mosæ construxit, in quibus præsidia Sicambrorum collocauit.

In superiori verò parte fluminis, castellum fortissimū construxit, quod de suo nomine Basanburg nominauit, in quo reges post eum Sicambrorum & Francorum propter amœnitatem & fortitudinem loci, multo tempore confederunt.

Anno regni sui vicesimo sexto, Basanus rex post multa prælia fortiter gesta, cum diuersis per circuitum nationibus, volens se deorum exhibere pontificem, eorū sacra superstitione multa renouauit: Sacerdotes in cultu numinum peritissimos instituit plures, in cursu siderum curiosos, in vaticiniis, in prænotionibus, in exponēdis somniis, in Ethicis, & in Physicis doctrinis, more veterum, eruditos, in carminibus quoque & historiis antiquorum regum heroūque, gentis suæ dūntaxat, cōponendis canendisque in vtraque lingua exercitatissimos: inter quos præcelluit ingenio & vsu scribendi ceteros Heligastus Theocali pontificis quondā filius, qui filiis ducum & nobilium instituendis præerat, & heroū gesta carmine descripsit.

De hoc viro plura scribit miranda Hunibaldus, Francorum historiographus, quæ nisi dæmoniis alicuius patrata concedantur artificio, conficta potius à scriptore aliquo sunt existimanda, quàm per hominem idolis deditū factitata. Multa Sicābris prædixit futura: Iouem sacerdotibus exhibuit visibilem: secreta hominum consilia deduxit in publicum: & hostiū arcana in causis & ne-

& negociis arduis Basano regi denudauit. Nihil eum videbatur latere omnium, quæ hostes etiam secretissimo tractauissent consilio in Sicambros. Quæ res amicis, securitatem: inimicis verò, desperationem incussit.

- 5 Consilio enim Heligasti, rex Basan pendebat totus cū vniuersis principibus regni: & quod ille iussit, omnes faciebāt: quodcūque verò prohibuit, nemo tentare audebat. Ad eius imperiū hostibus occurrebant Sicambri: & si mandauit contrariū, domi pacifice manebant. Quoties victoriam Sicambri prædixit, vincebant: quoties aliud, vincebantur. Eo viuente, in cunctis fortunabantur Sicambri, quorū nomē quoties audiebatur, terruit hostes, omnibūque per gyrum fecit terribiles.

Heligasti apud Sicambros magna fuit auctoritas. Heligastus prenotator.

- 10 Postea verò quā annos triginta duos in suo peregrisset officio, & die Iouis quodam solenni, stans in medio sacerdotum, fulmina iaciens in templo, ætheraque voce conturbans, vaticinantium more furias resonaret, subito disparuit, euanescentēque penitus, quò peruenerit, nemo vnquā est inuentus, qui scire potuerit. Quem Sicambri deum factum existimantes, in Dianæ coniugiū prædicauerunt assumptum, eique sacra quotannis decernunt.

Heligastus in templo disparuit.

- 20 Anno regni sui tricesimo tertio, Basanus mouit exercitum ad partes fluminis Rheni superiores, in gentem, quæ vocatur Tegarana, & commorabatur versus meridiem inter Saxones, & Mo-guntinenses Cistrhenanos, sub præsidio Treuironum, regulū habens proprium nomine Thaborinum, quem rex Basanus occidit cum multis aliis, omnemque regionē eius suo dominio subiugat. Facta sunt hæc anno ante Christi natiuitatem cc. li. Locus in quo rex Thaborinus Tegaratorū memoratus occubuit, ab eius nomine dictus mōs Thabor, à Confluente quatuor ferme distat miliaribus, vbi rex Francorum Basanus fortissimū castellum condidit, quod in memoriam victoriæ perpetuam, montem Thaborini nuncupauit, sed corrupto vocabulo, hodie Mōthabur nominatur ab incolis.

Sicambri Heligastum deū habuerunt.

Gens Tegarana superatur à Sicambriorum rege.

Thaborinus rex Tegaratorum à Sicambri occiditur.

Mōthabur oppidulum.

- 35 Anno regni sui tricesimo sexto, Basanus Sicambriorū rex maximus, in solennitate sui natalis apud Neomagum conuocauit suos filios, fratres, duces, proceres, & nobiles familiarum, ad cōuiuium: cum quibus septem diebus epulatus opiparē, patriis diis sacra peregit, Iouem in aëre supra templū cunctis visibilē ostendit. Octaua die, filium suum Clodomirum, de omnium consensu procerum, Sicambri regem designauit: multa carmine patrio genti futura prædixit, filios & regnum principibus com-

Rex Basanus natale suū Neomagi celebrauit.

Clodomir filius Basani, à patre rex constituitur.

B mendauit,

mendauit, iustitiam præcepit, introgressusque facellum templi nusquam comparuit.

*Rex Basanus
subito in con-
sione disparuit*

Nescio quid his contribuâ fabellis, indignationem an risum: dolo an arte sublatus sit, incertum manet: sed vnum hoc existimo fuisse in causa, hominis vel ingenio, vel demonæ spontanea, indubitanter voluntate subducti, cupidinem æstimationis cōsequendę diuinitatis. Nam (vt scribit Amerodacus Sicambrorum philosophus) rex Basan diuinitatis appetentissimus fuit, iustitiā coluit, gentē dilexit, hostem prostrauit, pietissimus bonis, semper crudelis & seuerus iniquis.

*Basanus rex di-
uinitatis appe-
tentissimus.*

*Anno æte Chri-
sti natiuitatem
248.*

Euanuit autem, siue (vt rectiùs dicā) subtraxit se, vt Amerodacus est author, de procerum consistorio publico, vt diximus, anno regni sui tricesimo sexto: ante verò natiuitatē domini, anno cc. xlviii. quem Sicambri translatum in deorum cōsortium æstimantes, sub nomine Basangot coluerunt.

OCTAVVS.

*Clodomirus re-
gnauit ann. 18.*

CLODOMIRVS Basani maior natu filius (sicut pater de consensu principum ordinauerat) in regno succedēs, regnauit annis decem & octo. Cuius anno primo statim vt Galli cognouerunt euāuisse Basanum, quem ipsi mortuum nō dubitabant, missis ad Clodomirum nūciis, omnem ab eo terram inter Mosam & Rhenum, per gyrūque in circuitu, quam Sicambri à primo eorum introitu in fines Cisrhenanos, contra iustitiā sibi violenter vsurpassent, repetebant. Quā si reddere contēneret, gladio se recuperare omnia paratos fore, cōminati sunt, siue responsum per nuncios destinatos negatium remittat, siue nihil omnino respondeat.

*Gallorum nunc-
ii ad Sicābros
missi.*

Rex autem Clodomir Gallorum nuncios, tanquam cōsiliū super instanti negotio habiturus, cum principibus suis, prudenter & studiosē protractos, apud se diutiùs retinuit, & summa cū diligentia cauens, ne consilii mentis suæ arcanum in eorum deueniret notitiam, suis præcepit ministris, vt eos copiosē cibaret, latosque habere dies disponerent.

*Saxones & Do-
ringi Sicābro-
rum socii.*

Interim rex Clodomirus missis nunciis ad reges Saxonum, & Doringorum, vt copias in auxiliū secretiùs, & citò mitteret Sicambris amicis contra Gallos cōmunes aduersarios, instantissimē postulauit. Venerūt Saxones cū Doringis in subsidiū, vt rogabantur, amicis, exercitū producētes centū milliū pugnatorū: ordinatis ad nutum secretissimē rebus, rex Clodomir nuncios Gallorū donatos muneribus abire permisit, & ne quid in via de præmissis

*Saxones cū Do-
ringis in auxi-
liū uenere Si-
cābris.*

præmissis ad eorum posset deuenire notitiâ, comites itineris tuti proficiscentibus deputauit, qui comitarêtur, & cautiùs obseruarent euntes cum literis huiusmodi.

Clodomir rex magnus, Satrapis & pòpulis Gallicanis. Mira-
 5 mur de vestra temeritate, quòd terrâ à nobis repetitis, quâ progenitores nostri dudû iure belli à vestris, tanquàm iniuriosis vicinis, & manifestis hostibus suis, iustissima ratione, gladio vindicarunt. Cogitate vires nostras longè vobis superiores, & cessate
 ab hac temeritate stultitię iniqua. Memores estote cladiû, quas à
 10 diuo genitore nostro (inter deos relato) eiùsque parëtibus, olim pro merito suscepistis, & quiescite in caueis cû vulpibus latitantes. Nostrum est imperare vobis: vestrum autem, nostris humiliter obedire præceptis. Quòd si venire contra nos præsumpseritis, decreuimus vobis potenter occurrere, & quæ nobis maiores
 15 nostri tradiderunt, gladio defensare.

Epistola regis Clodomiri, ad principes Gallicanos.

Magna fuit semper Sicambrorû animo sitas

His literis & nunciis Galli susceptis, in iram concitati sunt, & se quantotius de Sicâbris vindicare statuerunt, ponte super Mosam artificiosè fabricato, pugnatorum ingentē traduxerunt exercitum, quibus rex Clodomirus cû ducentis sexaginta quatuor
 20 millibus potèter occurrit, diuisoque in partes exercitu, alteram locauit ad insidias: alterâ verò, misit è regione procul, vt necatis Gallorum custodibus, pontem præoccuparet: tertiam verò partem, quæ numero militum erat maior, duxit in aduersarios.

Principes Gallicani irati sūt, in Sicambrosq; conspirant.

Ducenta sexaginta quatuor millia Sicambrorum.

Congrediuntur Sicâbri cû Gallis in loco non procul à Mosâ
 25 flumine, qui Delon vocatur, & marte ancipiti aliquâdiu pugnantur. Postremò simulantes fugâ Sicâbri, retrocedere paulatim cœperunt, donec Gallos tandē longiùs à Mosâ flumine protraxerunt ad locū insidiarū. Vbi tūc immobiles stetere Sicâbri, & qui prius fugâ simulauerāt, vt gigâtes fortissimè repugnabāt. Inter
 30 eâ milites circumgyrando venerunt ad fluminis transitum, occisisq; hostiū custodiis, aut procul fugatis, pontē præoccuparūt.

Bellū Franco-rû atrox cum Gallis.

Reliqui autem de insidiis confestim erumpunt, hostesque fortiter aggressi, à tergo cādunt, trucidāt, & sine cōmiseratione occidunt. Postremò qui poterant, salutem fugâ quærentes, cū
 35 tem à Sicambriis præoccupatū nescirent, ab omni parte conclusi, ab hostibus cēduntur: nec locus erat necē fugiendi præ oculis instantem. Pauci, nocte superueniente, salui euaserūt ex multis, qui fugere in nemora & sylvas potuerunt opacas.

Gallorū multa millia interierunt.

Requieuit deinceps à tumultu bellorum regnum Sicambro-
 40 rum annis paucis: postea verò pace interrupta, sepius gens armis firmarunt.

Frâci regnū armis firmarunt.

resumpsit in gentem. Cætera regis Clodomiri gesta & bella, quæ habuit cū exteris nationibus, post Hunibaldum nos in primo annalium nostrorum volumine conscripsimus.

*Clodomirus
Sicambrorum
rex moritur.*

Moritur autem rex Clodomirus anno regni sui decimo octavo, ante natiuitatē domini cc. xxx. relinquens tres filios ex Er-
mendrude regina, quæ filia fuerat regis Theutonum, Nicano-
rem, Helianum, & Helenum.

NONVS.

*Nicanor regna-
uit annis 34.
Rex homo fuit
seuerus in ho-
stes.*

NICANOR Clodomiri regis maior natu filius, patri suc-
cedens, regnavit annis triginta quatuor, homo seuerus, in
sua generatione iustus, & bellicosus, qui ad iniurias quaslibet ho-
stium, præcipuè tamen Gallorum, impatiētissimus fuit: cuius rei
causā, vario Marte sæpius cum eis atrociter pugnavit.

*Sicambri Gal-
los donec uin-
cerent, semper
impugnarunt.*

Ab eo namque tēpore, quo gens ista Troianorum stirpē pro-
creata, de Scytharū finibus primò venit in Germaniam ad ostia
Rheni, ab infestatione Gallorū nūquā cessauit, quousque tan-
dem non sine multo sanguine suorū, totā sibi Galliam potēter
subiugauit. Nemo Francos, siue Sicambros vnquam ad plenum
superare potuit: nemo ferocitati eorum subiectionis frenum im-
posuit, sed regnandi cupidinē, quā semel imbibierant, non prius
deposuere, quā omnē Galliam, Germaniam, simul & Italiam,
annihilato Romanorum imperio, multisque regibus extinctis,
in suam potestatem compulerunt.

*Frāci ānis 930.
contra Gallos
pugnauerunt.*

Nam vt in præcedentibus est dictum, & liquet ex supputatio-
ne temporū manifestè, anni ab introitu Francorum (sicuti nunc
appellantur) in fines Germaniæ Cisrhenanas, vsque ad Clodo-
ueum regē magnum, qui primus victor Almanorum credidit in
Christum, fluxerunt nongenti triginta, in quibus cum Gallis di-
micauere Sicambri, nunquā eos debellare cessantes, licet sæpius
fusi ex parte, donec postremò superauerunt vniuersos.

*Troiani, Arme-
ni, Scythæ, Neo-
magi, Sicābri,
idem & Frāci.
Plures etiā di-
cti fuerunt Ger-
mani.*

Sciendum verò, quòd nec Franci semper, nec Sicambri fuerūt
nominati, sed nomina cū sedibus frequēter mutauerunt. Enim-
uero, testante Hunibaldo, cū post excidium Troianū, per mul-
tos annos, & varias nationes vagarentur, nec stabiles diu vno in
loco sedes haberēt, inter Scythas, Scythæ: & inter Armenos, di-
cebātur Armeni. Cū ad ostia residerēt Danubii, neq; Frāci di-
cebantur neque Sicambri, sed quia Scythis erant finitimi, & ser-
monem Scytharū, & nomē obtinuerunt. Postea Romanorū in-
uidiā (vt Amerodacus est author) pulsi per Gothos, in fines
Germaniæ descenderūt, locatisque sedibus (vt sepe dictū est) ad
ostia

*Amerodacus
Frācorū histo-
riographus.*

ostia Rheni, Germanorū & Saxonum didicere sermonē: & primò Neomagi, postea etiam Germani dicti sunt: deinde à Cambra nominati Sicambri, etiā id nomen cum tēpore mutauerunt, Franci regis amore concitati, à quo Francorū nomen (vt postea dicetur ordine suo) sumpsit initium. Hinc factum est, quòd aliarum gentium scriptores, quoties in historiarum suarum descriptionibus gestorum huius gentis introducunt memoriam, crebrius Germanos quàm Sicābros nuncupant, aut Francos, quòd veram nescientibus originem Francorum, non parū consuevit inferre nocumentū erroris, dū Francos aut indigenas credunt, aut conspiratione paucorum cōpisse.

Francum nomē scriptoribus nationum, semper fuit odiosum.

Rex autē Nicanor Saxonibus coniunctus atque Doringis, anno regni sui quartodecimo, contra Gothos in fines Theutonū & Saxonum denuò irrupentes, cum multitudine magna processit ad bellum. In primo congressu Gothi fuere superiores, & clade magna cōtriuere Germanos. Sed mox reparato exercitu, victi sunt Gothi, & multa eorū millia tam in ore gladii, quàm in aquis submersi perierunt: Ceteri fugā salutem quesierunt.

Bellū Francorū contra Gothos, fines Saxonie incurstantes

Anno regni sui vicesimo primo, contra regem Orchardū nuaue bellū gessit, in fauorem regis Britanniae, cuius sororē, Constantiā nomine, habebat vxorē. Verū non satis foeliciter gessit bellum, eò quòd plures fuorum propter imperitiam certaminis naualis, in mari perierunt. Cū Gallis etiam semper in contentione fuit, & multa cum eis prēlia gessit, sepiusque fortissimè pugnans cum suis, gloriose triumphauit.

Bellū Francorū cum Orchardibus.

Francorum plures interierunt.

Semper Franci Gallos sunt bello persecuti.

Moritur tādē anno regni sui tricesimo quarto, ante Christi natiuitatem centesimo nonagesimo sexto, quinque relinquēs filios: Marcomirum, qui successit in regno: Antenorem, qui maritima rexit: Priamum, qui obiit apud auunculū in Britannia: Helenum, qui ducatum gessit Cisirhenanū, inter Saxoniam & Rhenum, super Tegaranos: & Clodium, ducem Mosanorum.

Nicanor Sicābrorū rex moritur.

DECIMVS.

MARCOMIRVS filius Nicanoris regis, natu maior, patri succedēs, regnauit annis viginti octo, princeps in sua generatione modestiā & prudentiā singularis: in subditos pius, clemēs, atque beneficus: in hostes autem, omni tempore seuerus. Hic à sacerdotibus deorum in omni sapientia huius mūdi sufficienter à iuuetute instructus, astrologus, augur, vates, interpres somniorum, & euentuum doctissimus euasit. Maiorū fuorū fortiter gesta, quoties licebat, per ocium corā se tam in palatio,

Marcomir regnauit ānis 28.

Laudabilis in principe consuetudo.

*Memorable
institutum.*

quàm in templis decantari præcepit, quò eorù incitaretur exéplo animus, ad gentis suæ defensionē, & regni semper augmentum. Mos hic erat maioribus nostris Francis atque Germanis, vt heroum facta vel dicta memoratu digna, per sacerdotes templorum, patriis commendarentur carminibus, in quibus discendis, memorandis, & decantandis, iuuenum exercitarentur ingenia. Quæ cōsuetudo multis durauit annis, donec postremò defecit.

*Marcomir rex
gnum duxit Si-
cambrorum.*

Marcomirus autem rex, populum Sicambrorum omni tempore prudenter & modestissimè rexit, cultum deorum tutelarium auxit: cum Romanis, Gallis, & aliis in circuitu gentibus, prælia multa gessit, & regni paterni fines, non parum suo tempore dilatauit. De his Hunibaldus latiore cōtexuit historiam, quam istic breuitatis amore transuiimus.

*Marcomir rex
Francorù moritur.*

Moritur autè rex Marcomirus anno regni sui octauo atque vicesimo, qui fuit annus ante incarnationem saluatoris nostri Iesu Christi, centesimus sexagesimus octauus.

VNDECIMVS.

*Clodius regna-
uit annis xi.*

CLODIUS primogenitus Marcomiri regis Sicambrorù, post patrem regnauit annis vndecim. Cuius tēpore gladius Romanorum directus in Galliam, non paruum Sicambris intulit nocumentum. Romani his etenim temporibus auxerunt vires Gallorum, qui facta incursione vltra Mosam, gentem aduentitiam grauissimè sepius afflixerunt. Quibus occurrētes animis feroces Sicambri, vim viribus repellebant.

*Clodius rex in
bello perimi-
tur à Gallis.*

Clodius rex post multa cum Gallis commissa prælia, anno regni sui vltimo, contracto tam suorù quàm Saxonù ingenti exercitu, iterù pugnauit cum eisdē nō longè à castello Basanburg, in quo certamine minus cautè circumspectus, in agmine fuit ab aduersariis occisus: Sicambri autè cohortatione ducū animati, non obstante regis interitu, bellum continuarunt, & dimicantes fortiter, Gallos tandē vicerunt, & occisis eorum pluribus, alios verterūt in fugam. Moritur autem rex Clodius in bello Gallorum peremptus, sicut dictum est, anno regni sui vndecimo, ante Christi verò natiuitatem, centesimo, quinquagesimo septimo.

*Ante natiuita-
tem domini an-
no 157.*

DVODECIMVS.

*Antenor regna-
uit annis 16.
Treuga inter
Sicambros &
Gallos fuit.*

ANTEHOR filius Clodii regis maior natu, post patrē regnauit annis xvi. Hic inducias (quas nostri à fide interposita, Treugas nuncupant) ad annos decem fecit cum Gallis, quod Romanis etiā placuit, qui semper erant in parte Gallorù, hostes & inimici, vt dicebatur, nati Sicambrorum.

Erat

Erat enim rex annorum sex atque triginta, cum regnare cepisset, plus amator pacis quam belli, & parum fecit memoriâ dignum, nisi hoc vnum, quod humanior ceteris, prohibuit homines immolari numinibus, quod multis Sicambrorum displicuit proceribus, existimantibus metum sui apud exteras minui nationes. Verum quia sacerdotum consilio & assensu hæc pietas decreta fuit, constitutio ipsa inuiolabilis permanfit. Auctoritas enim sacerdotalis apud eos, ducibus cunctis atque principibus maior semper & præstantior fuit. Antenor rex moritur anno regni sui xvi. ante natiuitatem verò domini, centesimo quadagesimo primo.

Sicambrorum sacerdotes magnæ fuerunt potestatis. Antenor rex moritur.

DECIMVSTERTIVS.

CLODOMIRVS filius Antenoris, post patre regnauit annis xx. cuius anno primo Romani per Scipionem Numantinum subuertentes, in suam rede gere potestatem. Anno eius sexto, Galli finitis iam Treugis, quas cum patre eius fecerant, magno suorum coadunato exercitu, in Sicambros mouere statuunt, transmissoque Mosâ flumine, bellum priores hostibus indicunt. Clodomir Germanorum septus auxilio, Gallis sine mora cõfidenter occurrit, pro gente & regno fortissimè dimicauit. Bellum in illa die atrocissimum committitur, & multi ab vtraque parte ceciderunt: Galli tandem terga verterunt, quos persecuti Sicambri, usque ad flumen, maiorem exercitus partem in ore gladii prostrauerunt. Qui si pontem vel deiecissent, vel præoccupassent, sicut olim fecerat Clodomirus rex, magni Basani filius, nec vnus quidem potuisset euasisse Gallorum. Ea clade Galli suscepta, quandiu Clodomir superuixit, Mosam amplius non transierunt cum exercitu, latrocinia tamen suo more plerunque faciebant.

Clodomir regnauit annis 20. Galli finitis induciis, bellum Sicambris indicunt. Bellum Sicambrorum cum Gallis. Galli superantur à Sicambis.

Rex autem Clodomir post multa prælia cum Romanis, Gallis, & superioribus circa Rhenum & Mosellam gentibus peracta, moritur anno regni sui vicesimo, qui ante Christi natiuitatem, centesimus vigesimus primus fuit.

Clodomir rex Francorum obiit

DECIMVSQVARTVS.

MERODACVS Clodomiri filius, patri succedens, regnauit annis octo atque viginti, princeps magnanimus, strenuus, & audacissimus, qui quam fuerit bellicosus, & Romani sentire potuerunt, & Galli, cum quibus multociens fortiter etiam manu propria dimicauit. Auxilia nanque ferentibus Saxionibus, Doringis, atque Germanis, exercitum ducentorum vigintique millium pugnatorum contra Romanos produxit in Italiam.

Merodacus regnauit annis 28. Franci cum 220000. deuastarunt Italiam.

Italiam, deuaſtansque omnia per circuitum, peruenit cum copiis
vſque ad Rauennam, & ditatus ſpoliis multis victor remeauit.

Multas quoque in reditu colonias Romanorum grauiter affli-
xit, & incommodis grauioribus ſubiecit, noménque ſuum cun-
ctis formidabile fecit.

*Romani bellū
indixere Sicā-
bris.*

His rebus commoti nimium Romani, cōiunctis ſibi nationi-
bus multis, bellum indixere Sicābris, & paratis ad apparatū ne-
ceſſariis, conuenerunt ad pugná. Et ne Saxones vel Doringi Si-
cambris ferrēt auxilium, prius Romani Gothos & Sclauos mu-
neribus & promiſſis induxerant, vt vno eodémque tempore, & 10
iſti Saxones, & ipſi debellarent Sicambros. Rex ergo Meroda-
cus à Saxonibus & Doringis neceſſario deſertus, regem inſulæ
Aquilonarum (quos Danos hodie nūcupamus) inuocauit, qui ve-
niens cum centū millibus in auxilium, Sicambris numerū auxit.

*Marius Roma-
nus uenit cōtra
Francos.*

Anno itaque regni ſui vicesimo ſecundo, Romanorum con- 15
tra ſe venire ſenſit ingentem exercitum. Marius enim Roma-
norum princeps, legiones Romanas cum Gallis, duce Theodo-
meno, vltra Moſam deſtinauit, aduerſum Sicambros, quos ipſi
nuncupauere Germanos, & ſimul acriter pugnaverunt, multaq;
millia virorum ab vtraque parte ceciderunt, fugeruntque Sicā- 20
bri, amiſſis pluſquàm viginti millibus pugnatorū. Poſt hæc Me-
rodacus exercitu inſtaurato, & Gallis & Romanis potentior fa-
ctus, multa eos clade affecit, quēadmodum poſt Hunibaldum,
latius in primo volumine hiftoriarum noſtrorum ſiue annalium
diximus.

*Merodacus
rex Sicambro-
rum obiit.*

Poſtea verò quàm prælia multa cū Gallis atque Romanis cō- 25
ſtituit, & gentis ſuæ terminos haud mediocriter ampliavit, rex
Merodacus moritur anno regni ſui. xxviii. ante verò Chriſti na-
tiuitatem, anno nonageſimo tertio.

DECIMVS QVINTVS.

*Caffander rex
gnauit annis 21.*

CASSANDER Merodaci regis maior natu filius, patri 30
ſuccedens, regnauit annis viginti & vno, vir bellicoſiſſi-
mus, cuius tempore Galli cum auxilio Romanorū, ſæpius Mo-
ſa traiecto flumine, Sicambrorum fines hoſtiliter inuaſerūt, qui-
bus Caffander in fortitudine ſuorum occurrens, deuaſtationem 35
ſuæ gentis hoſtibus interdixit. Cunctis enim diebus, quibus im-
perauit Sicambris, in diſſenſione cū Gallis fuit atque Romanis.

*Borbifſa rex
Gothorum de-
uaſtat Saxones*

His temporibus Borbiſſa rex Gothorum, cum innumera pu-
gnatorum multitudine, Saxoniarum fines intrauit, igne & ferro de-
uaſtans regionem. Contra quē tres reges potentiſſimi, videlicet, 40
Arthari

- Arthari rex Saxonum, Hamer rex Doringorum, & Cassander memoratus rex Sicābrorū, adunatis in vnum exercitibus, processerunt ad prælium: congressione autē facta, diutius fuit acriter pugnatū, & multi ab vtraque parte ceciderunt. Tandē Bor-
- 5 bista rex terga vertit, & Germani victoriam obtinuerunt.
- ¶ Alia post hāc vice rex Borbista iterū in multitudine Gothorum maxima, Saxoniā intrauit, igne ferroq; regionem vsque ad Istulam fluuium crudeliter deuastauit, raptisque Germanorum spoliis multis retrocessit, nec pgredi vlterius ea die pręsumpsit.
- 10 Nouerat enim vires Germanorum insuperabiles, quanquā Romanorum instantia eas sapius tentauerit.
- Rex autē Cassander post multa cū Gallis & Romanis prælia fortiter gesta, moritur anno regni sui vicesimo primo, ante natiuitatem verò Domini, anno lxxii. apud Neopagum cum multis thesauris sepultus.
- 15

Sicābri & Saxonones cū Doringis.

Gothi superantur à Germanis.

Iterū Gothi Saxoniā intrāt.

Cassander rex Sicābrorum obiit.

SEXTVS DECIMVS.

- ANTHARIVS regis Cassandri filius, post patrem regnauit annis xxxv. de quo scribit Hunibaldus, quòd Moguntinos Romanorum colonos, miserabili clade attriuit, vrbem
- 20 incendit & subuertit, quę postea in eo loco vbi nunc transripam Ciana & vallē, in decliuo montis ad Rheni littus trāslata & cōstructa cernitur. Facta est hāc Mogūtīnorū miserāda desolatio, anno regis Arthari sextodecimo, qui fuit ante Christi natiuitatē quinquagesimus sextus annus, vt ex serie tēporum ostēditur.
- 25 Rex Arthari cum auxilio Germanorum intrauit Galliam, vicos incendit, prędas & spolia infinita sapius reportauit, magnā per Galliam desolationem fecit, incendit vrbes, vicos destruxit, castella subuertit, gentis robur contriuit, & regionem diu fructiferam, in solitudinem redegit.
- 30 Verū cū senuisset rex Antharius, āno regni sui vltimo, qui fuit ante Christi natiuitatē septimus atque tricesimus, denuò irrumpentibus in regionē Sicābrorū Gallis, & Mosam transeuntibus, occurrit eis cū suorum exercitu ad pugnandū, vbi cū dimicaret incautiū, ab hostibus circumseptus, cum viginti millibus Sicābrorum interiit, anno regni sui xxxv. & Galli magnā ea vice Sicābris calamitatem induxerunt.
- 35

Antharius regnauit ānis 35.

Sicābri deuastauerunt Galliam.

Franci multas clades intulerunt Gallis.

Antharius Sicābrorū rex obiit.

SEPTIMVS DECIMVS.

- FRANCVS Antharii regis maior natu filius, à quo Sicābri deinceps dicti sunt Frāci, vt Hunibaldus est auctor, post
- 40 patrē regnauit annis xxviii. homo ferox, audax, & bellicosus, gentis

Francus, à quo dicti sunt Frāci, regnauit ānis 28.

gentis suæ defensor acerrimus, qui mortem genitoris durè satis vindicauit in Gallos, & multa cum exteris nationibus bella constituit, semper victor & triumphator gloriosus, quem gens Francorum & nominis & honoris sui principem fuisse, non immeritò gloriatur. Pugnare Francus rex iste cōsuevit non fugere, qui amabilis suis & mitissimus fuit: hostibus autem cunctis nimium semper metuendus.

Francorum societas cū Saxonibus Doringisque. Societas hæc tabulis argenteis inscripta. Sicambri Saxones, & Doringi sunt fratres

Anno regni sui primo cum Germanis, Saxonibus, atque Doringis, perpetuum fœdus cōtraxit, de consensu omnium ducum & procerum Sicambrorum, tabulis argenteis (iuxta morem gentis antiquum) amicitiam confirmans, ita videlicet pactorum cōditiones statuentes, vt Sicambri, & Germani, Saxones atque Doringi, sub distinctis regibus atque principibus, tanquàm fratres & germani, vnus deinceps populus cēserentur, & in æuum permanerent, & bellum quod vni ex his immineret regno, quacunque à gente, omnes concerneret, atque coniunctis armis, communibûsque propulsaretur impensis.

Romanis & Gallis non placuit hæc cōfœderatio regū.

Terruit hæc regum cōfœderatio plusquàm dici potest, senatum, populûmque Romanum: & variis modis, diuersis ingeniis, & multiplici adinventione contractum Germanorū fœdus dissoluere, quâquàm frustrâ, laborant. Ex eo tempore virtus & potentia Francorum Romanis semper fuerunt suspecta, metuentibus illis (quod postea cōtiguit) ne Germani totius Europæ monarchiâ potirentur. Et hæc fuit causa, quòd Octavianus Romanorum Cæsar postea sub Christi natiuitate vniuersum orbem Romanis obedientem per capita fecit describi, putans multitudinem gentium Francos esse delēdos, quos eo adhuc tempore scriptores historiarum nationum Germanos appellarunt.

Causa propter quâ Augustus descripsit vniuersum orbem.

Gothi fines Saxonum occupant decennio.

Anno autem tertio regni Franci, cum videret Romanis, quòd fœdus regum Germanorū nullo possent ingenio dissoluere, rursus Gothos in fines Saxonum submiserunt, qui per annos ferme decem in finibus Germaniæ cōsedentes, paulatim & successiue cogitabant se in interiora nationis memoratę diffundere. Inter eà rex Francus crebrò præliabatur cum Gallis, & nec patri dura vicissitudine in eos vindicabat, multaque eorum millia per illud tempus occidebat. Verùm cū Gothi quotidie magis ac magis ad interiora Germaniæ irrumperet, Saxones cū Theutonibus tandem necessitate compulsi, bellū in eos mouere statuerunt. Conuocatis in auxilium, iuxta compacta sociis, Sicambribus atque Doringis, exercitum ducetorum ac triginta millium virorum

Francus rex expeditionem mouit in Gallos. Exercitus Saxonū cōtra Gothos processit.

rorum ad prælium eduxerunt. Scanziani autè, qui & Gothi, cō-
uocatis & ipsi fociis, innumerabilem pœnè multitudinem Ger-
manis venientibus, opposuerunt. Bellū atrocissimū in eo loco,
qui dicebatur Colmasus, inter partes committitur, & cadētibus
5 hincinde multis, à mane vsq; ad noctē marte ancipiti pugnatur.

*Inter Saxones
& Gothos a-
trocissimū bel-
lū cōmittitur.*

Postera die Germani exercitū diuiserunt in trēs partes, singu-
lisque duces singulos præfecerunt: Sicambri autè sub eorum re-
ge Franco audacissimè dimicantes, nomē sui ducis Franci, quasi
numen quoddam crebrius vociferantes, clamabant: Hie Franc,
10 Hie Franc. Postremò victi sunt Gothi, & plusquàm octoginta
eorum millia perempti, ceteri fugā lapsi cum liberis & coniugi-
bus, in pristina latibula sunt reuerfi, & sic fines suos decennio ab
alienigenis deuastatos & occupatos, Saxones auxilio Frācorum
& Doringorum læti receperunt.

*Francorum no-
men hic pri-
mū cœpit.*

15 Ex eo tēpore Sicambri priscū nomen deponentes, regis amo-
re sui Francos sese nuncupare cœperunt. Enimuerò, Hunibaldo
testante, non solum proceres, sed milites quoque omnes, & vni-
uersus totius gentis populus, ipsa nouitate nominis vsque adeò
fuerunt delectati, quòd regē precibus inducerent, quatenus edi-
20 cto publico sancirèt, eos deinceps perpetuò non Sicambros, sed
Francos fore dicendos. Quod rex tanto libentiùs cōstituit, quò
nominis immortalitatem sui cupidiùs amauit. Dicti sunt igitur
Franci, qui priùs ab aliis, Sicābri: ab aliis dicebantur, fœderis ra-
tione, Germani. Et mirum quidē in modū gloriabātur nouitate
25 huius vocabuli, quippe qui multis deinceps temporibus, quoties
mutuò sibi occurrissent, ita salutabāt. Ein guttē tag fryer Frāck.
Verūtamen nō subito, sed cū tēpore multo tādē hoc nomē ve-
nit in vnum, vt Franci gens ipsa etiam in aliis nationibus dice-
rentur, Romanis enim & Gallis præcipuè, nomen Francorum
30 fuit odiosum. Vnde apud eorum scriptores, crebrius Germani,
quàm vel Sicābri dicti fuere vel Franci. Nomen verò Sicambrū
vnde habuerit originem, vel à quo, Hunibaldus non tacuit.

*Sicambri nomē
uetus deponē-
tes, Francos se
nominant.*

*Nomen Francū
regis decreto
confirmatur.*

*Vnde Frāci di-
cantur liberi,
Die freyē Frā-
cken: quia nū-
quā seruierūt*

Quòd autem Franci priùs fuerint dicti Sicambri, non solum
testatur Hunibaldus, verum etiā beatus archipræful Remigius,
35 qui, vt Gregorius antistites meminit, Thuronensis, quando Clo-
doveum regem Francorum, primū ex Francis regibus conuer-
sum ad Christum, sicuti loco suo dicemus, baptizare debuit, co-
ram procerū frequentia deponenti ornamenta regalia, & ad sa-
crum se lauacrū humilianti, cunctis audientibus dixit, Mitis de-
40 pone colla Sicāber: Adora, quod incendiisti: Incende, quod ado-
rasti.

*Francos priùs
dictos fuisse Si-
cambrōs.*

*Dictum sancti
Remigii ad
Clodoveum.*

raſti. De huius rei hiſtoria iam dudú poſt Hunibaldum in primo volumine annalium plenius diximus.

Francorum nomen Sicambri acceperunt. Anno itaque ante natiuitatem domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti viceſimo quarto, qui fuit Fráci regis xiii. nomen priſcum Sicambri mutauerunt in nouum, quáuís & prius & poſteriorius apud ſcriptores, Germani ſæpius nuncupati fuerint, ſiue Sicambri. Nam licet ipſi nomen ſibi Francum ſub memorato rege deſumptú & ſcripſerint, & retinuerint ſemper, ſubitò tamen in uſum deuenire nō potuit apud nationes exteras, maximè ini-

Nomen Francum cum Romanis & Gallis fuit ſemper odioſum.

micæ. Hinc factum manifefiſſimè cōſtat, quòd hiſtoriarū ſcriptores, qui tempore mutati nominis, & nihilominus etiam poſt hoc, multis annis apud Romanos, Gallos quoque vel alios nationes claruerunt in humanis, ſiue ignoratione, ſiue deteſtatione vocabuli, hanc gentem Germanam crebrius appellauère quàm Francam. Certum eſt enim, quòd nomen Francorum non ſcriptis, ſed armis: non amore, ſed timore: nō aſſumptione, ſed ſubiectione cognouère Romani.

Rex Frácus Gothis ſuperatis reuertitur.

Sed iam nunc poſt nominis Fráci rationem, breuiter hiſtoriá continuemus. Rex itaque Frácus eliminatis de finibus Saxonie Gothiſ, cū rediret ad oſtia Rheni ſpolio ditatus & præda, nuncium medio itinère accepit, quòd Galli, iunctis Romanis, fluminiæ tranſmiſſo, regionem igne ferroque vaſtaſſent, & cum præda multa reuertiffent in Galliam. Quo accepto nuncio, nihil cunctatus, nec animo fractus, dixit ad milites: Si liberi eſtis, ſi Franci nominis digni, iam nunc vires reſumite, & tantam iniuriá vindicate. Qui vna cum proceribus voce dixerunt: Paratiſſimi ſumus, ô rex Fráce liberrimè, tecū aut vincere omnem populum nobis aduerſum, aut mori pugnantes.

Franci regis admonitio ad Francos ſuos.

Rex Francus Gallos prælio aggreditur.

Francorum & Germanorum trecenta millia contra Gallos.

Lætatus hiſ vocibus rex, nuncios conſeſtim miſit ad Saxones, Germanos ſimul atque Doringos, auxilium poſtulans iure fœderis contra inſultum Gallorum. Qui omnes magna cum alacritate ſuffragia militum poſtulata, miſerunt Saxones videlicet lxxxiiii. millia pugnatorum, Germani & Theutones lx. millia: Doringi verò, xlv. millia. Quibus cōiuncti, magnis viribus Fráci, exercitum trecentorum millium virorum, contra ſuos aduerſarios feſtinantiſſimè produxerunt. Cernés autem rex Francus deſolationem regionis, quam fecerant Galli, commotus magna indignatione animi, dixit: Videte commilitones mei fortiſſimi, qui ſanguinem parétum veſtrorum fuſum iure doletis, quod iſti perfidiſſimi Galli fecerunt. Iuro per caput patris mei Antharii, quem

quem homines isti perditissimi occiderunt, quod non dabo requiem capiti meo, donec me de ipsis insigniter vindicauero. Et collaudabant omnes propositum eius.

5 Fabricato igitur ponte cum nauibus & lignis multis, in biduo traduxit exercitum, & relinquens ad custodiã transitus quadraginta virorũ millia, cũ reliqua multitudinẽ processit in Galliã: tantãque fecit stragem, quantam Sicambrorum nullus ante eũ aut facere potuit, aut mente creditur concepisse. Ingressus enim usque ad flumen Tabul, & mare tam occidentale quàm septentrionale, Tungros, Tarubanos, Legiõsq;, & quicquid his vel interiacet vel adiacet, igne ferroque, sæuiens deuastauit.

Frãci pōte fabricato super Mosam, deuantant Galliã.

Galliæ pars magna desolatur per Frãcos

15 Congredientes sibi Gallos tanta facilitate superauit, fudit, & extinxit, vt non homo, sed numen aliquod è cœlo missum putaretur. Vnde nimium omnes per gyrum territæ nationes, Francis vt ferocissimis monstribus congregari amplius timuerunt. In eo congressu & desolatione, Gallorum ceciderunt ex ipsis gladio Francorum, plusquàm ducenta millia cum liberis, infantibus, & mulieribus. Nam sicuti prius fecerãt Galli, cùm deuastarent Sicambros, nulli parentes, ita receperunt ab eisdem.

Mētus Frãcorum omnes nationes inuasit.

20 Hinc senatus populũque Romanus indignatione commoti, militũ legiones contra Saxones in Germaniam miserunt, Marco Lollio duce. Nõ enim tutum fore putabant, si Francis (quos ipsi appellauere Germanos) congregarentur, priusquàm Saxones perdomuissent, atque Doringos. Ingressi ergo Romani Saxoniam, primò quidem vicerunt, decem & octo millia Germanorum perimentes.

Romanorũ expeditio in Germanos. Marcus Lollius dux Romanorum.

Audiens autem rex Frãcus interitum sociorum, Clogionem filium suũ ducem, cũ magno exercitu misit in auxiliũ cõfœderatis: qui resumptis viribus, iterũque cõgressi Romanis, victoriam sunt consecuti, hostesque fugarũt, multis eorũ gladio peremptis, anno regis Franci quarto atque vicesimo.

Romani superantur à Francis in bello.

35 Postremò rex Frãcus laboribus & senio grauatus, post prælia multa cũ Romanis, Gothis, Gallis, & aliis nationibus victoriosissimè habita, regnòque Francorũ non mediocriter aucto, & sedibus ampliatis, anno regni sui xxviii. moritur: ante natiuitatem domini, anno ix. Cuius bella, mores, instituta, leges, & victorias, Clodomirus Francorũ pontifex magnus, Germano carmine: & Hunibaldus prosa Latino sermone, scripserũt, quorũ ductu nos & istic, & in primo volumine annalium rerũ Germanicarum & Francarum, quod scripsimus, copiam habemus.

Francus rex Francorum moritur: anno ante Christum, nono præcise.

Clodomirus Francorũ scriptor.

*Clogio regna-
uit annis 30.*

CLOGIO Franci regis, maior natu filius, patri succedēs, regnauit super Francos annis xxx. vir astutissimus, ingenio versatilis, augur, magus, & astrologus curiosissimus: de quo memoratus Francorum pontifex, consiliarius, & vates Clodomirus, multa stupenda & miranda carmine digessit, de quibus in primo volumine fecimus mentionem.

*Lothildis re-
gina, sacerdos
fuit, & ponti-
fex Palladis.*

Mater eius nomine Lothildis, filia regis Doringorū, summa templi Palladis antistes fuit, siue sacerdos, magicis artibus dedita, quarum exercitatione plura fecit miranda. Nam, vt iam di-
cti scripserūt auctores, suis carminibus & incantationibus, quos voluit, hostes filii deleuit, infœlices reddidit, & quātūlibet procul absentes, demonū ministerio peremit, victoriam Frācis: metum, terrorem, & fugā hostibus maleficio procurabat: imbres, tonitrua, choruſcationes, & tempeſtates in aëre horribiles, quo-
ties, vbi, & super quos voluit, carminibus inducebatur. Anno re-

*Romanorū ex-
peditio in Ger-
maniam.*

gni eius quarto, Romani expeditionē denuò mouerunt in Germaniā: quibus confœderati reges non segniter occurrentes, vim armis propulsare fortiter nō cessarunt: donec hostes retrocedere & fugere compulerūt. Clogius enim rex Francorum (quem
in circuitu adhuc nationes cum eius gente non Francos, sed Germanos appellarunt) cū Tyberio Romano congressus, fortissimē pro sua gente pugnavit, & postremò cadētibus ab vtraque parte multis, Romani sine victoria discesserunt.

*Clogio rex cū
Tyberio Cæsa-
re pugnat.*

*Romani fugan-
tur in bello à
Francis.*

*Iesus Christus
in Iudea nasci-
tur dei filius.*

Anno regni Clogionis memorati decimo, octauo Kalendas
Ianuarii, natus est in Bethleem Iuda, dominus & saluator totius
vniuersi, Iesus Christus vnigenitus dei filius, ex intacta semper
virgine Maria, quo anno, teste Hunibaldo, edicto Cæsaris Augu-
sti, descriptus per capita Romano subiectus orbis imperio fuit,
quod præter mysteriū rationem diuina factam prouidentia, sen-
sū non caruit ad literam Francis præbentibus causam.

*Phrisus Clogio
nis filius dux, à
quo Phrisia no-
minatur.*

Eodem quoque anno rex Clogio Phrisum suum genitum secundo, ad matris instantiam ducem eius constituit regionis, que mari Germanico adiacet versus aquilonem, ab eiūsque ducis nomine Phrisia est dicta, sicut vult Hunibaldus, vsque in præsentē
diem. Rursus post annos decē de cōsensu memorati regis Clogionis, & omnium principum gentis Frācorum, idem Phrisus fuit sublimatus in regē, ea videlicet conditione, quòd reges Phrisii omnes, sicuti & reliqui duces, regi Francorū perpetuò manerent subiecti, singulisque annis tributum cc. lx. boum soluerent,

*Phrisus dux fit
primus rex
Phrisiæ.*

& cum

& cum Francis more cæterorum amicorum, cõtra hostes quoscunq̃ue dimicarent:

Clogio autem rex Frãcorum obiit post multa fortiter gesta, Anno regni sui tricesimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis vicesimus annus: de cuius moribus, vaticiniis, oraculis, bellis, plura scribit Hunibaldus.

Clogio rex
Francorum
moritur.

DECIMVS NONVS.

HERIMERVS regis Clogionis maior natu filius, patri succedens, regnavit annis duodecim, vir bellicosus, & nimium audax: cuius regni anno tertio, Galli facta excursione, vsque ad Mosam peruenerunt, omnia quæ ad ius pertinebant Francorum, exceptis munitionibus, atque castellis, hostili temeritate vastantes, & post hoc ad sua cum præda & spoliis festinè retrocesserunt.

Herimerus regnavit ann. 12.
Rex Herimer
uir erat bellicosissimus.

Verum postea cum ista Gallorũ incurfus in Mosam Sicambrorũ Princeps sub rege Francorũ in potestate ducali constitutus, diligenter provinciam tueatur sibi commissam. Quod si negligentia eius, regionem subintrauerint hostes, si gentem leserint nostram, aut si rebus spoliauerint incolas terræ, medium bonorum suorum regis marsupio pendat, & dux ne sit amplius, sed priuatus uiuat honore. Si volens introitum hostibus permisit, sepe-liatur viuus, aut capite puniatur: vxores verò eius cum liberis & rebus omnibus regis ministerio cedant.

Gallorũ incurfus in Mosam
Sicambrorũ.

Lex Sicambrorum iusta.

Deinde conuocatis in auxiliũ sociis, Germanis, Theutonicis, atque Doringis, rex Herimer in multitudine graui Galliã intrauit, & tanta eos cæde domuit, vt in multis annis pristina nequuerint recuperare virtutẽ. Postremò tamen anno regni sui vltimo, cum iterũ in Gallias traduxisset exercitũ, & nimium audax, ne dicam temerarius aut presumptuosus, pugnaret incautiũs, ab eis in bello fuit occisus: Anno domini tricesimo secundo.

Sicãbri deuã stauerũt totã Galliam.

Herimer rex
Sicambrorũ in bello periit.

VICESIMVS.

MARCOMIRVS frater memorati regis Herimeri, à Gallis perempti, germano succedens in regno Francorum, regnavit annis decem & octo, vir staturâ procerus, moribus asper, fauorabilis tamen amicis, hostibus autem metuendus, atque terribilis, qui cum Romanis & Gallis prælia multa constituit, Moguntios & Treuiros vnà cum Agrippi-

Marcomer regnavit ann. 18.

Treuerenses,
Moguntinenses,
Colonienenses.

C ii nis sæpe

nis sæpe grauiter afflixit.

*Iesus Christus
in Iudæa sub Pon-
tione patitur.*

Anno regni eius secundo, vnigenitus dei filius, dominus & saluator mundi, Iesus Christus, ex Maria semper purissimæque virgine sine cōmixtione virili homo natus, secundū eandē humanitatē Hyerosolimis vrbe Iudeorū, sub Pontio Pilato Romanorū præfide, crucifixus, passus, & pro nostra salute mortuus & sepultus est: Descendit ad inferos, eripuit inde iustos, tertia die resurrexit à mortuis, ascendensque in cælum, sedet ad dexteram patris, iudicaturus viuos & mortuos, & viuet in æternum.

*Romani legiones
mittunt in
Britanniam.*

Anno Marcomiri regis decimo, Clodius Romanorum Cæsar exercitum duxit in Britanniam, quam nunc Angliā vñtato vocabulo nuncupamus, eamque armorum vi, simul & Orchardum insulas Romanis tributarias fecit. Inter eundum & redeundum, Francos inter Mosam & Rhenum commorantes, licet non sine fuorum sanguine, grauiter afflixit.

*Claudius Cæsar
Britanniæ re-
gem interfecit.*

Rēgnabat eo tempore in Britannia Guiderius, filius quondam regis Kymbelini: quo ab exercitu Claudii perempto in bello, mox pro eo surrexit Aruiracus frater eius, qui regiū sibi diadema imponens, multisque Romanorum occisis, Claudium usque ad naues est persecutus. Videns Cæsar, quod Aruiracum su-
perare non posset, pacem obtulit, filiāque suam illi dedit vxorem, & Romanis tributum negatū recuperauit, auxilio quoque generi ad insulas Orchardum traduxit exercitum.

*Claudius Cæsar
dat filiā suā
Aruiraco regi.*

*Marcomer Frā-
corum rex mo-
ritur.*

Marcomer autem rex Francorum supradictus, moritur anno regni sui octauo decimo: Anno dominicæ natiuitatis quinquagesimo, indictione Romanorum octaua.

V I C E S I M V S P R I M V S.

*Clodomer re-
gnauit ann.*

CL O D O M E R Marcomiri suprà dicti regis filius, patri succedens, regnauit super Francos annis duodecim, vir inquietus, & multum bellicosus, de quo refert Hunibaldus, quod Romanis & Gallis fuit infestissimus, & nihil magis quam eorū delere memoriā cupiebat: vix erat annus, quo non ad minus semel expeditionem moueret in Galliam.

*Tres simul ap-
paruerunt soles.*

Anno regni sui primo, tres soles simul apparuerunt, qui paulatim in vnum redierunt: & secuta est per vniuersam Europam fames magna & ingens: mortalitas non solum hominum, sed etiam iumentorum.

*Moguntia repa-
ratur à Roma-
nis destructa.*

Anno autem nono rex Clodomer cum magno fuorū exercitu, Rheno trásmisso & Mosā, Gallos expulit, amissa prius omnia recuperauit. Cum Romanis apud Moguntiam Germanorum auxilio,

auxilio, dimicauit, sed eos à reparatione vrbs cohibere non potuit. Moritur anno regni sui duodecimo: Dominicę autem natiuitatis sexagesimo secundo, indictione Romanorum quinta.

*Clodomer Frā
corum rex mo
ritur.*

VICESIMVS SECVNDVS.

ANTE NOR regis Clodomeri filius, post patrē regnauit annis sex, qui toto tempore quo regnauit, bellum gessit cum Gallis atque Romanis, cuius tandē & occasione cum multis regni proceribus, miserabiliter interiit, quando, sicuti dicemus, ponte fracto in Mosa flumine, submersus est.

*Antenor rex re
gnauit annis 6.*

Anno siquidem regni sui vltimo, ponte supra naues veterum more fabricato ex lignis, exercitum transflumen duxit in Galliam, & vastata regione, cum praeda & spoliis multis reditū maturauit in Franciam. Cūque iam flumen pars maior transisset exercitus, & rex ipse cum proceribus & reliquis vltimis adhuc resideret ad littus, subito pons, equitū numero grauatus, cecidit, solutęq; naues ab inuicem funibus ruptis, miserabile cunctis dedere spectaculum, pluribus in flumine cadentibus.

*Frāci deuastāt
Galliā satis in
feceliter.*

*Pōs sub trāsitu
exercitus fra
ctus cecidit.*

Attonitus rex & animo nimirum turbatus, de ponte reparando cum his qui aderant cœpit habere consilium, cum ecce mox Galli nunciantur in magna pugnatorum multitudine, post tergum venire, parati ad pugnam. Quibus auditis consternati sunt omnes qui erant cum rege, quibus fugam tempus negabat & locus: pugna verò interdixit minor exercitus. Igitur cū euasione nulla patefceret nisi natādi via per flumen, arma & quicquid potuit grauare, proiecerunt in aquam, & salutē natando tentabant. Rex etiam proiecta lorica, soloque super tunicam baltheo præcinctus & ense, sese cū equo submisit in vndas. Simili se periculo, necessitate compulsi, omnes reliqui submiserunt.

*Galli Francos
insecuti, in flu
men cogunt
transilire.*

*Rex Francorū
cum ducibus se
aquis commisit*

Natare simul cœperunt vniuersi, alii super equos, alii manibus ac pedibus aquarum impetum fulcantes. Ex eis plures natando peruenerunt ad littus, multi etiā qui natandi non habuere peritiam, præfocati ab aquis in medio fluctuum perierūt. Inter quos & rex Antenor fuit submersus, cum nouem principibus. quorum ista sunt nomina: Dux priamus, dux Clodius, dux Richimer, dux Antenor, dux Marcomerus, dux Walther, dux Clogio, dux Herimer, & dux Rutvuicus, cum aliis sexaginta tribus Francorum nobilibus. Sic itaque periit rex Francorum Antenor, anno regni sui sexto: Dominicę natiuitatis, sexagesimo octauo, indictione Romanorum vndecima.

*Rex Antenor
cū nouē duci
bus & sexaginta
tribus nobilibus
in flumina
ne periit.*

*Antenor periit
āno domini 68.*

*Ratherius reg-
nauit ann. 21.*

RA T H E R V S, vel vt alius scribit, Ratherius, memorati regis Antenoris maior natu filius, post interitum patris, regnauit annis xxi. super Francos. fuitq; vir magnanimus, audax, & fortis, qui gentem Francorum in gladio suo ab omni Gallo-
rum incursione semper fortissimè defensabat, neminem timēs, neminem expauescens, sed cunctis ipse metuendus. Cuius anno secundo, Nero imperator Romanorum facinorosus, primam in Christianos persecutionem mouit, Petrum & Paulū apostolorū principes, Romæ occidit, & per omne imperium multa creden-
tium millia crudeliter nimis peremit.

*Nero perditos
rū perditissi-
mus homo.*

Ratherus autē rex Francorum, Gallos multipliciter attriuit: patris interitum, armis, igne, & ferro vindicauit: fines genti ablatos, restituit: castella, vrbes, & munitiones cōstruxit: fœdus cum Germanis, Saxonibus, atque Doringis regibus, quod Francus olim rex ante annos centum (vt suprà diximus) pepegerat, renouauit, & regni Francorum terminos auxit.

*Inter Francos
& Saxones re-
formatur fœ-
dus.*

*Rex Frācorum
Rather mori-
tur.
Ratherdam.*

Post hæc tandem moritur anno regni sui vicesimo primo, dominicæ natiuitatis lxxxix. indictione Romanorum secunda, sepultus in vrbe Ratherdama, quam ipse nomini suo dedicatam, a fundamentis nouam construxerat, cuius magnificè gesta pontifex Frācorū Arebaldus & vates, carmine descripsit more priscorum, quæ postea Hunibaldus redegit in profam.

*Arebaldus pō-
tifex & histo-
riographus.*

VICESIMVS QVARTVS.

*Richimerus re-
gnauit ann. 24*

RI C H I M E R V S regis Ratheri filius, patri succedēs, regnauit annis xxiiii. princeps per omnia magnificus, audax, & bellicosus, in cultura idolorum gentis suæ nimiū superstitiosus, quippe qui Romanos in numero deorum non solum equare, sed etiā vincere & superare volebat. Quapropter multiplicatis per eum numinibus, mortuo Arebaldo, summus à gente Francorum pontifex & sacerdos constitutus fuit, quod & libenter admisit.

*Arebaldus Frā-
corum pōtifex
obiit.*

*Gothi fines Sa-
xonum denuò
inuasērunt.*

Anno eius duodecimo, Gothi denuò in fines Saxonū effusi, regionem suo more deuastare cœperunt. Cōtra quorum incursus, Windekint Saxonum rex, Hermenfridt Doringorū rex, & ipse Richimer Francorum rex, cum Germanis fratribus simul atque Theutonibus, iuxta fœdus antiquū, & annos ante paucos (vt diximus) renouatum, celeriter magnum produxerunt exercitū, & facta congressione, plus quàm viginti millia Gothorum peremerunt, cēteros vulneratos & spoliatos verterunt in fugam.

*Gothi superā-
tur à Francis,
Saxonibus, at-
que Doringis.*

Fugatis

Fugatis denuò de Saxonia Gothis, Franci cum Germanis at- *Cōsultatio res*
que Theutonibus consilium habuerunt, inter se disquirentes, *gum, quomodo*
quemadmodum Gothis & Scanzianis populis reditum in fines *Gothos arceret*
Saxonum siue Germanorum, deinceps possent interdiceret. Pla- *à Germania.*

5 cuit postremò regibus & proceribus cunctis, vt ex populo Fran-
corum, Saxonum, Doringorum, Germanorum, & Theutonũ,
qui circa mare Dacis & Gothis erant viciniore, vnã condu-
cerent gentem, cum liberis, vxoribus, atque iumentis, quæ terrã
post Saxoniam vltimã & proximã Scanzianis incoletet, ho-
10 stiũque incursiones prohiberet.

Eo autem tractatu concluso, Richimer rex Francorum, de- *Franci mittun-*
cem & octo millia virorum, cum liberis, & vxoribus, in regio- *tur in Marchiã*
nem illam destinauit: quibus Sunnonem filium suum secundo *Branden.*
genitum, ducem & principem constituit. Ad quem iuxta con- *Sunno dux Frã*
15 dictum, plures deinde conuenerunt ex Germanis, Saxonibus, *corum Marcom-*
atque Doringis: & facti sunt ex diuersis populis vnus, breuĩque *manorum,*
tempore creuerunt in gentem magnam, & Scanzianos deuasta-
re Saxoniam deinceps non permiserunt. A Romanis tamen se-
pius infestabantur.

20 Hic Sunno dux, sedem gentis suæ posuit cum potetia in fini-
bus Saxonie, ab oriente habens Sarmatas: à meridie, Sclauos *Marchionatus*
Boemie: ab occidẽte, Saxoniam, & Theutones: ab aquilone ve- *Brandeburgẽ*
rò, Cimbro, mare, Dacos, & Scamos, Gothos, hominẽsque infu- *sis situs,*
lanos & loca paludinosã inhabitantes.

25 Sunnone post hæc mortuo, Clodomer filius in ducatu Cisma-
rino successit, qui terminos acceptę possessionis non parum ad-
auxit. Post hunc Sunno eius filius principatum gentis acce-
pit, qui anno dominicę natiuitatis, centesimo quadragesimo
30 sexto, indictione Romanorum quartadecima, in memoriam
patrię suę ac gentis Francorum, ad ripas fluminis Oderę ciui-
tatem nouam construxit, quam progenitorum suorum amore,
Franckenfurt nuncupauit: Aliam post hæc quoque urbem, ad
ostium fluminis memorati haud procul à mari condidit, quam
suo ex nomine Sundam, siue, vt Hunibaldus testatur, Sunno-
35 niam nuncupauit.

Remansit aliquandiu in his terris nomen Francorum, quouf-
que tandẽ multiplicatis ducibus, regio in partes fuit diuisa plu-
res, & singulę diuisiones nomen à singulis vel principibus, vel
euentibus acceperũt. A Marcomero etenim duce, buidã postea
40 dicti sunt Marcomeri: à Brandone filio eius, qui urbem Bran-
denburg

*A Marcomero
dicti sunt Mar-
chionitæ.*

*A Brandone di-
cti sunt Bran-
denburgenses.*

denburg condidit, alii nominati sunt Brandenburgii: atque alii ab aliis alia nomina susceperunt.

*Domicianus
Cæsar Christianos persequitur.*

Cōtriuerat ante hac anno Richimeri regis quinto, Domicianus Cæsar Sarmatas & Dacos, qui morabatur in finibus Germaniæ versus orientem, & eos valde nimis afflixit. Addensque sceleris peccatum, secundam in Christianos post impiissimum Neronem, persecutionem suscitauit, seque primus omnium Cæsarū, deum & dominum appellari omnibus præcepit.

Bellū Francorū cum Romanis.

Anno regni sui vndecimo, Richimerus rex Francorum, bellum habuit cum Romanis & Gallis, non longè ab vrbe Basana, communi Germanorum suffragiis adiutus, in quo multi ab utraque parte ceciderūt. Interea Romanis legionibus ad Coloniā Agrippinā reuersis, Nerua Cæsar nūciatur mortuus: in cuius locum milites Traianum, Hispanicæ nationis virū, in Cæsarem sublimarunt, qui imperauit annis decem & nouem, mensibus sex, & diebus quindecim.

Traianus fit Cæsar Colonia.

*Richimerus
Francorum rex moritur.
Ruthuicus
historiogra-
phus.*

Richimer autem rex Francorum, post multa fortiter gesta, postremò tandem moritur, anno regni sui xxiiii. Dominicę verò natiuitatis c. xiii. indictione Romanorum xi. cuius vitam, mores, acta, & cultum in deos, Ruthuicus Francorum vates carmine scripsit.

VICESIMVS QVINTVS.

Odemarus regnauit ann. 14.

ODEMARVS Richimeri supradicti regis Francorum natu maior filius, post patrē regnauit annis xiiii. princeps Francorum valde amabilis populo, qui tēperauit à bellis quantum fieri sine Reipublicę detrimēto potuit. Inducias enim, quas ob interpositam fidem, treugas, quasi confidentias Franci nuncupāt, cum Gallis fecit, atque Romanis, quibus se tam deinceps amicum exhibuit, vt omnes mortem eius deplorare cōpelleret.

Inter Francos & Gallos treuge fiunt.

Odemarus rex pacē bello prætulit.

Vnde quamdiu vixit in humanis, pacem seruauit promissam, & omne studium suum pro decore & ornatu gentis suę impendit: castella, vrbes & munitiones plurimas per regnum condidit: leges & ritus sacrificiorū, consilio antistitum, & auxit, & renouauit. Omnes enim Franci, Saxones, & Germani, eo tempore adhuc idolorum vanitati fuerunt subiecti, & procul à Christianæ fidei cognitione alieni. Colebant Martem vt deum belli ferocem, de cuius numine victoriam omni tempore postulabant. Singulis quoque diis suis, non solum aras singulas & templa, sed vrbes quoque singulas dedicarunt & vicos: nec erat numerus deorum insensibilium.

Franci cū Germanis fuerunt his adhuc temporibus gētiles

His temporibus Francorum summus erat sacerdos, pontifex, senior, & vates, nomine Vechtanus, de antiqua regum stirpe procreatus, Græco & Latino fermone facundus: in astronomia, in musica, in medicinis, & in philosophia Græcorum peritissimus, vtpote qui & Romæ & Athenis multo tempore studiū impenderat scripturis hominum mundanorum, cum quibusdam aliis condiscipulis suis: Qui tandem reuersus in patriam, filios regum atque nobilium, veterum consuetudine Francorum, sub quercu docebat.

Vechtanus Fræcorum summus pontifex & vates.

10 Multa scripsit in sacris deorum, carminibus Græcis: veterumque historias regum, numero fecit Germanas, quibus iuuenū exercitauit ingenia, memoriāque plurimū erigebat. Hic anno regis Odemari quinto, periit paruo in flumine, cui nomen dedit submersus, vt à Vechtano Germanicè dicatur, die Vecht vsque in præsentem diē. Super cuius tumulū rex Odemarus nouā condidit urbem, quam suo nomine Odemarsheim nuncupauit, quæ cōstat vsque ad præsens, in finibus diœcesis Traiectensis ecclesiæ.

Historias Fræcorum Vechtānus pōtifex cōscripsit.

15 Odemarus autem rex Francorum pacificus, tandē post multarum cōditionem urbium moritur, anno regni sui quartodecimo: Dominicæ natiuitatis cxxvii. indictione Romanorum decima, cuius corpus in Odemarsheim, vt viuus præordinauerat, sub pyramide sepelitur.

Vechtānus pōtifex Fræcorū, in aqua periit. Odemarsheim oppidū à Francis conditur.

Odemarus rex Francorum conditur.

VICESIMVS SEXTVS.

25 MARCOMERVS Odemari regis filius, patri succedens, regnauit annis vno & viginti, qui habuit vxorem nomine Athildem, filiam Marii regis Britannię: de qua genuit septem filios, quorum ista fuerūt nomina: Clodomer primogenitus, patri successit in regno: Marcomer, qui ducatum tenuit apud Nitrones, vbi nominis sui condidit urbē Marcoburgum dictā: Clogio, qui periit in Britannia: Franc, qui fuit dux Cisirhenanus apud Hogios, à Confluente vsque ad ostiū Meni fluminis, versus orientem, inter Moguntiacos, & Saxones Germanos, qui veterem urbem Helenopolim instaurans, Franckenfurt nuncupauit: Merodac, in venatione apro percussus, interiit: Nicanor, qui dux fuit insulanus, ad ostia Rheni: & Odemarus, quē pater post mortem Vechtani, pontificem sacrorum constituerat, propter eā quòd in omni literatura gentili doctissimus euaserat.

Marcomer regnauit annis 21.

Marcoburg urbs apud Nitrones à duce conditur.

Franckenfurt urbs iuxta Menum conditur.

40 Claruit eo tempore Doracus Francorum consiliarius, parens regum, & vates insignis, Vechtani quondā auditor atque discipulus, de regum nobili prosapia ortus, qui post hæc, Odemaro

Doracus Fræcorum vates & scriptor.

vita

Doracus magna apud Francos auctoritatis.

vitâ defuncto, in summo pôtificatu procerû electione successit. Hic tâta apud Frâcos auctoritatis obtinuit, & in tâta estimatio-
ne habitus est, vt quasi numé aliquod coleretur ab omnibus, & imperaret nō modò plebi, quę vellet, sed etiâ regibus Francorû & proceribus cûctis. Historias gētis carmine scribēs cōtinuauit. 5

Franci Romanis & pace & bello sepe fuerunt suspecti. Doracus in annalibus.

Pacē habuerunt Franci cunctis diebus, quibus regnavit Marcomirus, multumque sub eius, directione, diuitiis, potētia, & honore creuerūt. Scribit Doracus in annalibus, vt Hunibaldus testatur, quòd Romani Frâcos & pace & bello semper habuerē suspectos, tanquā futuros imperii subuersores, Phēdii oraculo dudum præmoniti, ac propterea totis sepe viribus in eorum interitum, licet frustra, conspirarunt. Nam sub Faramundo rege postea, eiûsque successoribus, & Galliam totam suis viribus obtinuerunt, & Romanum superauerunt imperium. 10

Marcomir rex Francorum moritur.

Marcomir autem rex Francorum præscriptus, moritur anno regni sui, vicesimo primo: Dominicæ verò natiuitatis, c. xlviii. in dictione prima. 15

VICESIMVS SEPTIMVS.

Clodomer regnavit ann. 17.

CLODOMERVS Marcomiri regis Francorû iam dicti maior natu filius, regnavit post patrem decem & septem annis, homo prudentiæ singularis, suis modestus, & humanissimus. Vxorem habuit Hasildem nomine, filiam ducis Rugiorû, de qua genuit tres filios, Farabertum, Nicanorem, & Roricum. Quorum primus, vti dicemus, patri successit in regno: secundus fuit rex Frisiæ: tertius non longè à Nouesio in aqua submersus, nomen suum flumini reliquit defunctus, quod Rora nūcupatur usque in præsentem diem. Locus autē submersionis Rorici, fuit inter Neocû castellum cisrhenanum, & urbem veterem, quam incolæ Moradunū nuncuparunt. quibus tēporibus tam Francia quàm Germania tota fuit à cognitione Christianæ fidei aliena. 20

Roricus dux Francorum in Rora submergitur. Vbi nunc est Werdena oppidum & cœnobium.

Clodomer Francorum rex moritur.

Clodomer autem rex Francorû, in pacē mortuus est, anno regni sui xvii. Dominicę natiuitatis, c. lxv. indictione Romanorû tertia. Cuius tempore Galli meditabantur irruptionem in Francos. Sed rex ipse Clodomerus motum eorū sapienter præueniens, ne id facerent, cohibuit. 25

VICESIMVS OCTAVVS.

Farabertus regnavit ann. 20.

FARABERTVS Clodomeri Francorum regis maior natu filius, patri succedens regnavit annis xx. incipiēs anno dominicæ natiuitatis prænotato centesimo sexagesimo quinto, indictione Romanorû tertia: qui fœdus & amicitiam dudū per Francum 30

Francum regem (vt supra diximus) contractam, & deinde per alios reges confirmatam, innouatam, & sæpius constitutione noua roboratam, & continuatam, renouauit, & denuò ratificauit cum Germanis, Saxonibus, Doringis, Theutonibus, Marcomanis, & Cimbris, quod Romanis multum displicuit, & in arma concitauit.

Anno siquidem ipsius Faraberti regis sexto, qui fuit dominicæ natiuitatis centesimus septuagesimus primus, temporibus Lucii Aurelii Cômmodi Cæsaris, non ferentes æquis animis Romani tantam concordiam Francorû cum Theutonicis & Germanis, omni eâ studio subuertere conati sunt. Missis itaque per Sarmatiam legionibus in Germaniam contra Dacos, Marcomanos, Theutones, Saxones, Germanos, & Francos, magnum suorum produxerunt exercitum. Contra quorum incurSIONem reges prædictarum gentium, tantas pugnatorû copias emisérunt, vt dicti Romani, sine victoria recedere cum damno & confusione sint compulsi.

Romanorû legiones in Germaniam.

Saxones & Theutones Romanorû hostes, Romani Francorum metu recesserunt.

Romanorû alia in Germanos expeditio, tempore Antonini Pij.

Anno regis Faraberti vndecimo, sub Anthionino Pio imperatore, iterum Romani per Sarmatas exercitum reduxerunt in Germaniam, diuque pugnatum est acriter, & multi ab vtraque parte gladio vulnerati ceciderunt. De cuius belli modis, exitu, & miraculis imbrium, quæ tum pro Romanorû ferebantur exercitu, post Hunibaldum, in primo annalium volumine sufficientem digessimus narrationem, quam istuc repetere superfluum iudicamus.

Farabertus autem rex Francorû, post multa fortiter gesta, moritur anno regni sui vicesimo: Dominicæ natiuitatis c.lxxxv. indictione octaua.

Farabertus rex Francorû moritur.

Huius regni Faraberti temporibus, anno videlicet dominicæ natiuitatis cêtesimo octogesimo secundo, Eleutherius papa Romanus, ad petitionem Lucii regis Britannia, filii Coilli, misit in ipsam Britannia (quæ nunc Anglia nominatur) Faganû & Diuianum episcopos, vt regi memorato proceribus quoque & genti vniuersæ Britannici regni siue insulæ verbum salutis annuntiarent, & eos ad Christi fidem cōuersos in nomine patris & filii & spiritus sancti baptizarent. Qui venientes ad locum destinatum, breui tempore nō solū regem Luciū, sed & totius insulæ populum ad fidem Christi conuerterunt.

Britanni, qui nunc dicuntur Angli, fidem Christi suscipiunt.

Faganus & Diuianus episcopi Britannorû.

Fuerunt eo tempore in Britannia pōtiffes & sacerdotes idolorum plures, inter quos erant præcipui auctoritate Flamines

Pontifices idolorû in Britannia plures,

*Pontifices 28.
Archiflaminae
nes 3.*

xxviii. archi autem flamines tres, Landoniensis, Eboracensis, & in vrbe Legionum, quam super Oſcam fluuium in Glamorgantia, veteres muri & ædificia sitam fuiſſe teſtantur. Conuerſis autem ad Chriſti fidem memoratis flaminibus, prædicti apoſtoli- 5 ci prædicatores eorū templa idolorū, in vnus dei patris omnipotentis cōſecrauerunt honorē, totidem pro flaminibus episcopos: & pro archiflaminibus, archiepiscopos inſtituentes. Scripſit

*Gildas ex Gal-
fredus Monem-
moten. hiftorio-
graphus.*

de his latiùs Gildas in libro quem de victoria Aurelii Ambroſii regis Britonum prænotauit: & poſt eū Gotfredus Monem- 10 tenſis Brito, qui ad Rupertū ducem Claudio Ceſtriæ, hiftoriam Britonum & ſucceſſiones omnium regum eorundem, ex ordine à primo introitu gentis, cū Bruto ex Troianis, in inſulā ipſam, vſque ad annum dominicæ natiuitatis ſexcentefimū octogefi- mum nonū, in libris decem conſumauit. Cuius cōtemporaneus

*Caradocus ſcri-
ptor Francorū*

Caradocus Lancarbanenſis etiam Francorū regū ſucceſſiones, 15 annos, tempora, & geſta, luculento ſermone deſcripſit.

VICESIMVS NONVS.

*Sunno regna-
uit annis 28.*

SVNNO Faraberti regis Francorum maior natu filius, pa- 20 tri ſuccedēs, regnauit annis xxviii. princeps fortis, ſtrenuus, & audax, qui cum Romanis multa geſſit prælia ſimul & Gallis: tēpore cuius Lucio rege Britāniæ, quem primum fidem dixi- mus humilimē ſuſcepſiſſe Chriſtianā, ſine liberis mortuo, Roma- ni Seuerum ſenatorem miſerunt in Britanniam cum duabus le- 25 gionibus: qui cum Fulgenio prælia multa conſtituit, à quo tandē in obſidione vrbs Eboracensis, cum Romanis pluribus fuit oc- ciſus, cuius filium, Baſianum nomine, ſuſceperunt in regem.

*Frāci deuasta-
uerunt Galliā.*

Eodē anno quo Seuerus in Britāniā fuit à Fulgenio perem- 30 ptus, Sunno rex Francorum Germanis, & Saxonibus, auxilia fe- rentibus, tranſmiſſo flumine apud caſtellum Delonum, Gallias vaſtauit, depopulatāque regione per gyrū, ſpoliis que ditatus re- meauit victor. Reliqua verò quæ magnificē & pace geſſit & bel- 35 lo, Hildegast philoſophus Francorū, vatēſque inſignis, carmine Germanico, & poſt eum Hunibaldus proſa deſcripſit ſermone Latino, de quibus & nos in primo annalium diximus.

*Sūno Francorū
rex moritur.*

Moritur autem Sunno rex Francorum anno regni ſui octauo 35 atque viceſimo: dominicæ verò natiuitatis cc. xiii. indictione Ro- manorum ſexta.

TRICESIMVS.

*Hildericus re-
gnauit an. 40.*

HILDERICVS Sunnonis regis maior natu filius, poſt 40 patrem regnauit annis quadraginta: vir magnanimus, pru- dens,

dens, audax, & bellicosus, qui non minus prudentiâ, quàm armis, gentem suam omni tempore fortiter defensus, & regni terminos longè latèque potenter extendit. Tantæ nanque virtutis & potentia fuit, ut non modò Gallis, sed etiâ Romanis esset haud
5 mediocriter metuendus: quibus Fracum nomen usque adeo inuisum erat & odiosum, ut eam gentem nûquam aliter quàm Germanam vel scribere vel nominare consueuerint.

Gloriabantur suo nomine Franci: quorû odio laborantes Romani vocabulum inuidebant: nec prius gentium vicinarum (Romanorum maximè & Gallorum) scriptores historiarum, Francum nomen communi voto Sicambriæ populo concesserunt, quàm armis & virtutibus Franci totam pene Europam suo dominio subiecerunt. Nam antea, sicut diximus, Romani, Galli, & reliquæ nationes inimicæ, Francos, testante Hunibaldo, liuore
15 commoti, non alio nominauere vocabulo, quàm Germanos. Sic etenim dicit auctor iam memoratus:

Fracum nomen Romani Sicambri inuidebant semper. Inter Germanos Fracos computauerunt.

Maiores nostri non minorem pro nomine gentis suæ, quod olim à Franco rege suo acceperunt, communi decreto curâ habuerunt, quàm pro regno, quia gloriosum sibi fore arbitrabantur, Francum nomen non amplius in aliud commutare, semel à
20 suis progenitoribus cum summo honore assumptum.

Franci non minus pro nomine quàm pro regno solliciti.

Claruit his temporibus apud Hildericum regem, proceres quoque, & vniuersam multitudinè Francorû gentis, magno in precio Hildegast, philosophus, consiliarius, vates, & parens regum, senior, omnium doctissimus, qui sua tepestade miranda dixit, fecit, & scripsit. Tantæq; apud suos æstimationis & auctoritatis
25 fuit, ut eius imperio cuncti semper obedirent.

Hildegastus Francorû philosophus, vates, & scriptor insignis.

Hic die natalis Hildericis regis Francorû stans in templo Iouis, apud Neopagum, corâ ipsius dei simulacro post preces pro impetratione vaticinii fusas, repente furere cœpit (ut moris est demétatis) carmine alirunarum, agitatôque capite ac manibus recuruatis, ita vaticinabatur, non versibus lege metrorum compositis utens, sed rithmis absque mensura furore satis confusè prolati, quorum interpretationem sic fecit Hunibaldus:

Vaticiniû Hildegasti in die natalis Hildericis.

35 Veniet ab occiduo Francis victoria deo,
Dardaniique veteres quem coluere maiores.
Quicquid habet Gallus, quicquid Germania tota,
Iuri cedit omne tuo bellicose Sicamber.
Hunc tibi cum dederit primum de nomine regem,
40 Quem statuent principes iam sine rege duces,

D

Tunc

Tunc illo vincente, Francus sine fine regnabit.

Vaticiniū Hildegasti de imperio Romanorum.

De Romanorum quoque imperio ita subintulit:
Magnus ecce deus dabit Franco lupanaria castra.

Et franget aquilam leo serpente collisam.

Insignia Francorum prisca siue arma quæ fuerint.

Hunc sensum Hunibaldus de Francorum signis, quibus utebatur in præliis, quæ nos principum intersignia vocamus, exponit.

Leonis anterior pars in campo blauii coloris.

Reges inquit Francorū ex eo tempore, quo bellū habere cū Romanis cœperūt, de cōsilio pontificum & vatum gētis suæ, arma siue intersignia hæc noua sumpserunt, ranis tribus abiectis, quas olim ex Scythia in albo vellere adduxerūt, Leonē cū anteriore corporis parte in vellere blauii coloris depinxerunt, pedibus ad capturā extensis, & ore fremētis more aperto, cuius inferior pars corporis in caudam serpētis desinebat, cum qua colum aquilæ desubtus in vellere aureo expansisque alis depictæ, fortiter alligatum videbatur comprimere & suffocare.

Aquila nigra in campo coloris glaucei.

Aquilam Romani habuerūt pro signo dimicantes, quorū superba & arrogantē potentiā suppressere & annihilare per fortitudinē simul & prudentiā cupiētes, pro altera sumpserūt leonem: pro altera verò, serpentē. Per leonē nāque fortitudinē suā Frāci: per serpentē verò, sapiētiā & prudentiā mysticē designare volebāt, quibus indubitāter se Romanos tādē superaturos sperabant. Quibus insigniis, siue armis, (quanquā impropiē dicantur) omnes deinceps Francorum reges vsi fuerunt, vsque ad Clodouēum Christianum, qui pro leone, tria legitur lilia demissa cœlitus assumpsisse, quod suo loco dicetur.

Prisca Francorum insignia, quādo & quare defecerint.

Regno tandem Francorum per filios Ludouici primi in duo diuiso, liliorū intersigne cum Francis remansit Gallis, siue occidentālibus: propria verò leonis, atque caudæ serpētis arma regnū Francorum orientale siue Germanicum retinuit, quod cum imperium sibi Romanum habeat annexum, intersigniis prioribus in obliuionem deductis, aquila imperiū nota dūtaxat vti consuevit, ab illo tempore diuisionis vsque in præsentem diem.

Hildegastus nobilium Francorum doctor in omni scientiā.

Hildegast etiam sapiens Francorū memoratus, nobiliū filios docuit in citharis, & in diuersis aliis instrumentis musicis, gesta maiorum carminibus lingua decātare materna, moribus gētem viuere ciuilibus, ædificare domos, & habitu incedere cultiores monuit, & ferocitatem deponere iussit. Enimuerò Frāci parum eatenus cultum siue ornatum curabant, tam in structuris, quā in indumentis. Quæ omnia Hildegast instituit cultiora, & Romanorum superbiam nō armis modò, verū etiā rebus & moribus

Frāci moribus ædificisque cultiores esse cœperunt.

ribus

ribus contundere ac domare sapientissimè præcepit. Ex eo tem-
pore Frâci domos & ampliores & pulchriores ædificare cœpe-
runt, variisq; distinctas mansionibus. Quicquid enim priori-

*Frâci ab offi-
gine rudes &
inculti.*

*Das ist ein gut
alt frenckisch
vverck.*

*Alexâder Cæ-
sar apud Mo-
guntiam peria-
mitur.*

*Hildericus rex
Francorum mo-
ritur.*

5 fuit & rusticū: quippe cū propter crebras mutationes sediū, ha-
bitare in campis assueti magis fuerint, quàm in ciuitatibus. Hinc
Germani sumentes prouerbum, quoties viderunt aliquid vetu-
sta simplicitate fabrefactum, siue depictū, sic laudantes antiqui-
tatē dicere cōsueuerunt: Das ist ein gut alt Frenckisch vverck.

10 Reliqua Hildegasti mirabiliter dicta, scripta, seu facta, Huni-
baldus commemorat. Anno Hilderici regis Francorum vicefi-
mo quarto, Alexander Mammæ filius, Cæsar Augustus Roma-
norum, apud Moguntiam Germaniæ urbem, militari tumultu
perimitur, anno regni sui decimo tertio.

15 Hildericus autem rex Francorum, eius nominis primus, post
multa fortiter & magnificè gesta, moritur tandem anno regni
sui quadragesimo: Dominicæ verò natiuitatis, ducētesimo, quin-
quagesimo tertio: indictione Romanorum prima.

TRICESIMVS PRIMVS.

20 **B**ARTHERVS Hilderici regis filius, patri succedens, re-
gnauit annis xviii. cuius tempore Romani bellum gesserunt
cum Gothis, qui Istrum fluuium transmeantes, eorum ciuitates
deuastabant & vrbes: quorum triginta millia occiderūt, sub du-
catu Decii Cæsaris, & filii eius. De Romanis etiam multi ceci-
25 derunt, inter quos & filius ipse Decii Cæsaris occubuit: Decius
verò Cæsar, iniquissimus Christianorum persecutor, dum fuge-
ret, in gurgite cuiusdā paludis submersus est, cuius cadauer in-
ueniri a suis nunquàm potuit.

*Bartherus re-
gnauit ann. 18.*

*Frâci expediti-
onem mouent
in Romanos.*

*Frâci, Germa-
ni, Saxones, Ba-
uari, Doringi.*

Anno Bartheri regis decimo, cū Romani sub Gallieni lasci-
30 uiētis imperio torperēt ocio, tempus rati adesse conueniēs Fran-
ci, quo suas in eos contumelias vindicarent, auxiliantibus Ger-
manis, Saxonibus, Bauaris, atque Doringis, magnū adunauerūt
bellatorum exercitum, & ingressi hostiū fines, omniāque igne
deuastantes, & ferro, vsque ad Rauennam incursione peruene-
35 runt hostili, prædāque locupletati ad sua reuerſi sunt.

Anno sequenti, qui fuit regis Bartheri vndecimus, Alemanni
cōtractis copiis, exercitum fortem duxerunt in Galliam, vasta-
tāque regione ferro & igne, cum spoliis & præda multa in sua
redierunt. Eodēque anno expeditionē contra Romanos mo-
40 uerunt in Italiam, & multa eis damna intulerunt, vindicātes in-

*Alemanni Galla-
liam uastarunt
& Italiam.*

iurias, quas multiplices fufceperant ab eisdem.

*Franci denuò
mouerunt in
Galliam.*

*Franci usque in
Hispaniã per-
uenerunt.*

*Bartherus rex
Francorum mo-
ritur.*

Anno Bartheri regis tertio decimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis ducentefimus sexagesimus sextus annus, indictione Romanorū quartadecima, Franci, auxilio Germanorū, & Saxonū, ingentē contraxerunt exercitū, & Rheno, Mosaque trāsmissis, sub Anthario, Luthero ducibus, intrauerunt Galliam, hostiliter omnia depopulantes: Antharius dux, filius erat Bartheri regis iam dicti Francorum: & Luther, filius extitit Marbodi regis in Saxonia: à regione Tungrensibus proxima incipientes, & inde per Beluacos vltra Sequanam hostiliter procedentes, vsque in Hispaniam peruenerunt, Terraconensem urbem nobilem obfidiōne cingentes, funditū eam destruxerunt.

Bartherus autē rex Francorū, tandem anno regni sui octauo-decimo moritur, anno videlicet Dominicæ natiuitatis cc.lxxi. indictione Romanorum quarta, cuius multiplicia gesta Hunibaldus sufficienter enunciat.

TRICESIMVS SECVNDVS.

*Clodius regna-
uit annis 27.*

*Bellum fit in-
ter Romanos
& Alemanos.*

*Frāci deuasta-
rūt Gallias ite-
rum.*

*Clodius rex
moritur.*

CLODIUS Regis Bartheri, maior natu filius, patri succe- dens, super Francos regnavit annis septem & viginti: cuius anno tertio Romani missis legionibus, Alemaniā, prioris iniurię memores, bello petierūt. Cōtra quorū incursum Alemanni pro- cesserunt armati, habētes in exercitu suo triginta millia pugna- torum. Bellum haud procul à lacu Benaco durum satis cōmit- titur, in quo Alemanorum quindecim fere millia perimuntur.

Anno Clodii regis duodecimo, Franci sub ducibus inua- serūt Galliam, & ex Romanis custodibus simul & Gallis multa millia peremerunt, & magnam interioris Galliæ partem occu- pantes, septennio inhabitauerunt.

Clodius autem rex Frācorum post hæc moritur, anno regni sui vicesimo septimo: dominicæ verò natiuitatis cc.xcviii. indi- ctione Romanorum prima.

TRICESIMVS TERTIVS.

*Walther re-
gnauit ann. 8.*

*Christianorum
persecutio de-
cima seuit.*

VWALTHER Clodii regis filius, post genitorem super Frācos regnavit annis octo, princeps magnanimus, fortis, & bellicofus, cuius regni tempore publicata vbique persecutio- ne, Diocletianus in oriente: & Maximianus, in occidente Chri- sti subuertunt ecclesias, libros diuinos ignibus concremant, & Christianos decima post Neronem persecutione miserabiliter affligunt, & Diocletianus primo anno Waltheri regis memora- ti, se vt deum adorari præcepit, qui & eodem tempore Alexan- driam

driam cum omni Aegypto Romanis subiecit.

Anno Waltheri regis Francorum primo, secundo, & tertio, Magni sunt in Britannia tumultus. Mortuo nanque ante aliquot annos Lucio rege, qui fide Christi primus cum sua gente suscepit, ab Eleutherio papa, ut supra diximus, anno centesimo octuagesimo quinto, temporibus Faraberti regis Francorum, Romani Seuerum senatorem in Britanniam pro regni susceptione miserunt. Quo etiam apud Eboracum per Fulgenium occiso, Basianus filius ipsius Seueri, pro rege fuit admissus. Hoc quoque interfecto, Cerausus regnum inuasit, qui Romanorum iussa contempsit. Quo etiam anno Waltheri regis Francorum secundo vita defuncto, Allectum Romani pro regni susceptione miserunt.

Contra hunc Asclepiadotus vir bellicosus, fortis, & audax commurgens, ipsum cum duabus Romanorum legionibus interfecit, sibi que regni diadema imposuit, & contra voluntatem Caesarum & senatus, decennio regnavit, iusticiam coluit, provinciam, exclusis Romanis, in pace custodiuit.

Waltherus rex Francorum his temporibus quiescit à bellis, & postremo tandem moritur anno regni sui octavo: dominicæ autem natiuitatis, ccc. vi. indictione Romanorum ix. quo anno terræ motus fuit.

TRICESIMVS QVARTVS.

DAGOBERTVS Waltheri Francorum regis maior natus filius, patri succedens, regnavit annis xi. vir in subditos pius, mansuetus, perhumanus: quem ipsi amore singulari colebant ut patrem, & non minus ut regem & dominum suum in magna reuerentia habentes metuebant. In administratione iustitiæ secundum leges Francorum æquissimus fuit, & unicuique ius suum illæsum seruans, iniuriam nulli fecit, fieri nec ab alio permisit.

Anno eius quarto Coelus dux Claudio Cestriæ insurgens contra dominum suum Asclepiadotum, Britannia regem, ipsum Romanorum consilio interfecit. Quo lætati nuncio Romani, Constantium senatorem in Britanniam miserunt cum legionibus, virum non minus prudentem quam bellicosum. Quem ut Coelus, qui iam regnum occupauerat, littori cõperit applicuisse, non ausus ei congregari, nuncios ad eum misit, pacem petiit, & impetrauit saluo tributo Romanis iuxta consuetudinem antiquam singulis annis firmiter soluendo.

Pace autem confirmata, Coelus rex non diu postea infra diem

D iii quadra-

COMPENDIUM LIB. I.

42

*Helena filia
Coeli fit uxor
Constantii &
mater Cōstā-
tini.*

quadagesimum mortuus est: cuius filiam, nomine Helenā, pulchritudine, sapiētia, religione Christiana, & pietate in deū nulli virginum secundam, Cōstantius accepit vxorem, de qua genuit Constantinum imperatorem postea magnum, & regnum cū ea Britannia, proceribus cunctis consentientibus, obtinuit.

*Dagobertus
rex Frācorum
moritur.*

Dagobertus autem rex Francorum supradictus, moritur anno regni sui vndecimo: dominicæ natiuitatis ccc. xvii. indictione Romanorum quinta.

TRICESIMVSQ VINTVS.

*Clogio regna-
uit annis tātum
duobus.*

CLOGIO Dagoberti regis filius, patri succedens, regnavit annis dūtaxat duobus. Nam secundo anno regni sui, Romani & Galli regnum Frācorum in regionibus Cismofanis atrociter inuadentes, omnia igne ferrōque deuastare cōeperunt.

At rex Clogio, cōtractis, vt potuit, copiis, auxilio Germanorum hosti occurrit, qui cū dimicaret incautiū, fuit occisus. Verū Franci propterea non destiterunt à conflictu, sed fortiter pugnaverunt.

*Bellum Roma-
norum & Gal-
lorū cū Frācis.*

Clodomer enim frater ipsius regis perempti, retracto ex acie corpore, illius se induit armis, vt ipse rex esse putaretur à cūctis, & ne vel amici, cognito regis interitu, deficerent animis, vel inimici de victoria spem certam præsumerent, exultantes. Itaque dux Clodomer regis armis indutus, ad aciēque regressus, cū rex ipse putaretur ab omnibus, & suis constantiam, & hostibus metum iucussit. Tam fortiter pugnādo bellum restituit, quod Gallos cum Romanis tandem in fugam cōuertit, victoriam obtinuit, spolia hostium collegit, & regnum ab interitu liberauit.

*Dux Clodomer
astu uicit hos-
tes.*

*Romani &
Galli superan-
tur à Francis.*

*Clogio rex
Frācorū in bel-
lo perimitur.*

Clogio itaque rex Francorū, occubuit anno regni sui secūdo: natiuitatis autē Dominicę, ccc. xix. indictione Romanorū septima. Filios reliquit duos, quorum natus maior Helenus, annum tunc agebat vicesimum: iunior verò Richimer, octauum decimum. Lege autem fuit interdictum Francis, ne quem promoverent in regem, priusquā quartum atque vicesimum compleuisset annum ætatis. Hinc factum est, quod neuter filiorum Clogionis peruenit ad regnum, sed patruus eorum Clodomirus in regem fuit electus.

*Ante 24. et 25.
tis annū nemo
fiat rex.*

TRICESIMVSSEXTVS.

*Clodomir re-
gnauit ann. 18.*

CLODOMIRVS frater Clogionis regis perempti, cōmuni Francorum decreto in regem electus, post eū regnavit annis decem & octo, princeps insignis, prudens, & fortis, qui gentem suā custodiuit in pace, & regnum Frācorum ampliauit.

His

His nanque temporibus, cum Sueui grauitèr à Romanis affli-
 ètarentur, Francos, Saxones, atque Doringos in auxilium voca-
 re statuerant: quos eò faciliùs confidebant inuenire voluntarios,
 quò nouerant eos semper Romanos habuisse exosos. At Fran-
 ci alioqui Romanorum hostes antiqui, habito inter se consilio,
 petitioni Sueuorum facilem præbuere consensum, rati salubriùs
 cum hostibus dimicare in terminis procul alienis, quàm suis in
 propriis.

*Romani Sue-
 uos grauitèr
 afflixerunt.*

*Franci Sueuis
 subuenerunt.
 Franci Roma-
 norum hostes
 antiqui.*

Rex ergo Francorum Clodomirus, Genebaldum fratrem suū
 ducem exercitus ituri constituit, cui octoginta pugnatorū mil-
 lia cōmisit: fecerūt similiter & alii reges à Sueuis in auxiliū vo-
 cati, & cōuenientes in vnū milites destinati, satis magnū consti-
 tuerunt exercitum. Cōgressi autem Romanis, acerrimè pugna-
 uerunt, plura eorum millia perimentes, cæteris fugā salutē que-
 rentibus, sicq; Romani à Sueuorum finibus fugati sunt.

*Genebaldus
 Francorum dux
 exercitus.*

Hac Germani victoriā potiti, cum spolia in castris cōsuetō
 more diuiderent, orta est inter duos milites periculosa conten-
 tio, quorum alter nomine Gúther Doringus: alter verò, Sueuus
 erat nomine Adelbertus. Causa turbationis ista fuit, quòd Sue-
 uus ille miles, Doringum notauerat de communi præda, nescio
 quid, clanculum sustulisse: quo negante, fuit exorta seditio gra-
 uis, Doringis, Doringum: & Sueuis defendentibus Sueuum.
 Vterque enim de sua gente plures habuit sibi adherentes, qui a-
 nimis erant concitati.

*Romani à Ger-
 manis in fugā
 conuersi.*

*Causa dissen-
 sionis inter Do-
 ringū & Sueu-
 um.*

Verum cum Doringus furtū cōstanter negaret, Sueuus duel-
 lo se probaturū veritatē obtulit: quod vbi permisissent princi-
 pes, monomachia inter eos die præstituta cōmittitur, in qua Do-
 ringus secundo congressu à Sueuo fuit occisus: cuius cadauer, cū
 vestimentis & armis fuisset nudatum, etiam furtum, super quo
 fuerat accusatus, penes eum latere compertum est. Qua confu-
 sione Doringi accepta, supra modum irati sunt: sed iram dissi-
 mulantes, consilium inter se postea habuere secretum, quomo-
 do Guntheri casum de Adelberto vindicarent. Concluso autē
 tractatu, quòd Sueuum eadem nocte interficerent, eorum cētum
 viginti de secretanda re, conspirarunt in vnum.

*Doringus &
 Sueuus duellū
 faciunt.
 Doringū Sue-
 uus in duello
 peremit.*

Nocte igitur insequente, super tentorium, in quo suspicaban-
 tur esse Adelbertum, silenter irruunt, postulantès dari homici-
 dam sibi ad occidendū. His vocibus excitati, ad arma Sueui con-
 currunt, suūque militem innocentē, aut defendere ab interitu,
 aut mori cū eo firmiter constituentes. Facto mox in Doringos

*Cōspiratio Do-
 ringorum in
 Sueuum.*

D iiii impetu,

impetu, centum illos viginti pene omnes trucidauerunt.

*Doringi cum
Sueuis sedicio-
se confligunt.* Quod cum in castris Doringorū fuisset nunciatum, valde cō
moti, & quasi in furorem versi, mox arma corripunt, factoque
agmine, in Sueuos nil tale suspicantes profiliūt, clamores instar
furentiū in excelsum tollunt. At Sueui non segnes, cum Dorin- 5

*Plures ab utraque parte
ceciderunt.* gos bonis reuocare verbis nō possent à tumultu, & ipsi armis se
induunt, ac fortiter obsistere cōtendunt. Atrox inter amicos pu
gna committitur, in qua plus quàm duo millia partis vtriusque
viri perimuntur. Plures tamen Doringi amiserunt quàm Sueui,
& victi retrocesserunt postremò, necessitate compulsi. 10

*Frāci cū Saxo-
nibus pro pace
laborant.* Latuerat ista contentio & Francos & Saxones, quousque cer-
tatio finem accepit, qui non in eodem loco, sed in diuersis castra
stationibus locauerant. Postea verò quàm causæ acceperunt co-
gnitionem, pro pace & concordia inter dissidentes multis ege- 15
re tractatibus: verum vbi quælibet pars grauiter & iniuria se læ-
sam quereretur, plenam inter eos reformare nequiuerunt concor-
diam. Inducias tamen, siue treugas, inter ipsos constituere trien-
nales, in quibus bello partes abstinere iusserunt, donec tempore
deferuesceret ira, & sedaretur commotio.

*Doringi &
Sueui nascuntur
inimici.* Ab eo tempore Sueuos Doringi semper de perfidia habuere 20
suspectos, & vsque in præsentē diem (vt Hunibaldus loquitur)
occulto & manifesto in eos odio laborant, cum plures causam
mutuæ nesciant insectationis huius.

*Sueui bellū in-
dixere Doringi-
gis.* Triennio autem exacto, cum finis adesset induciarum, Sueui
bellū indixere Doringis: qui, rebus suis plurimum diffidētes, le- 25
gatos notabiles & insignes ad Clodomirum regem Francorum
miserunt, & proceres regni magna cū instantia rogantes, vt sibi
pristinæ confœderationis intuitu contra Sueuos debitū & amicū

*Britannia tur-
bata gemit.* ferrent auxiliū. Erant eo tēpore magni gentiū motus in Britan-
nia, & in cunctis adiacentibus insulis, Francorum regno vicinis, 30
quorum consideratione rex Clodomirus angustiabatur, metuēs
Romanorum insidias, ne absente pugnatorum exercitu, nouam
aliquam in regnum molirentur incursionem.

*Franci Roma-
norum prauca-
niunt insidias.* Habito autem cum proceribus regni consilio, rex Clodomi-
rus Doringorum legatis in concione magnatum publica tale 35
dedit responsum. Duce Genebaldo fratre nostro charissimo re-
ferente, dudum intelleximus, quæ fuerit inter vos, amici Dorin-
gi, & Sueuos causa dissidii, & earum quæ hodie foribus instant
ocasio turbationum. Vobis nos ex multo fatemur tēpore con-
fœderatos, & ius contracti violare fœderis nec volumus quidem 40
vllatenus,

*Oratio regis
Clodomeri ad
Doringos*

vllatenus, nec debemus. Sed vos ipsi luce iá clariùs, optimi Doringi, cernitis, in quantis regnum Frácorum versetur periculis, quoniam nobis Romani cum Gallis quotidie præ foribus imminet, diligentissimè obseruantes introitum nostrum, simul exitum, si qualibet occasione regnum queant subuertere nostrum, quod progenitores nostri multi sanguinis effusione, vix tãdem acquisitum stabilire potuerunt.

Romanorum meminit insidiarum.

Propterea cautum Francorú nequaquàm est visum consilio, his præsertim periculosis temporibus, populum diuidere, neglectisque propriis aliena defendere, cum ad alterú diis propitiatis forsitan possimus sufficere, vtrúque autem, hoc est, nostrú regnum & vestrum his diebus ab hostium incursione tueri nostra non sit in potestate. Nimia denique locorum distantia nos plurimum impedit, ne vobis cõtra Sueuos tam crebrò possimus conferre suffragium, cum illi principiú Rheni fluminis teneát & ortum: nos verò, vltima ostia & oecasum. Veruntamen ne vobis omnino videamur defuisse amicis, nostro consilio placuit, vt nuncios ad Sueuos dirigamus nostros atq; legatos, per quos triennales rursus vobis inducias obtineamus & treugas. Interea cõ filium habeant Doringi, vt cum Sueuis vel pacem consequi valeant æternam, vel alio quocunque medio necessarium defensionis murum interponant, hoc est, vel ex suis vel ex alienis gentibus amicis.

Franci necessitate cõpuli in suis consistant.

Locorú distantia debita negat auxilia.

Francorum interuentu pax reformatur.

Quibus à rege Francorum prolatis, Doringorum respondere legati: Optima est, ô rex & vos principes Franci, consultatio vestra, si tamen inducias triennales à Sueuis poteritis impetrare pro nobis. Quòd verò consuluisitis, vt vel ex nobis, vel ex gente qualibet aliena defensionis inter nos murú ponamus & Sueuos, & regis nostri sententia est, & procerum omniú gentis Doringorum, super quo nostram precamur cõsultationem audite, simul & auxilium tanquàm fideles amici præbete.

Doringorú legati sententiam laudant.

Terra nobis est & amplitudine contra meridiem lata, & fructuum vbertate fœcunda, cuius vltimi fines determinant inter Sueuos atque Doringos. In quã si ex vestris ponere incolas volueritis & ducem, erunt vobis & regno Frácorum proculdubio perpetuum in honorem & cõmodum: Doringis verò defensionis in murum: & Sueuis in metum. Nulla difficultas donationis interuenire poterit, qua minus principum & gentis Doringorú oblatione voluntaria in vestra sit potestate.

Mansiones Fráncis Doringi offerunt.

Doringi Francos inuitant ad Wirciburg.

Super his consultatione præhabita, Franci consensere libenter;

Frāci oblatam terrā suscipiūt. ter, utpote quibus nihil magis cordi erat, quā nomē Francum dilatare, simul & regnū. In primis igitur missis epistolis ad Sueuos atque legatis, pacem Doringis ad triennium impetrarunt, consilium de noua possessione suscipienda secretum tenentes. Deinde suos cum legatis amicorum prædictis miserunt in Doringiam, ut propositum super donatione promissæ regionis negotium de regis & procerum sententia confirmarent. Quibus omnibus ritè peractis, quæ scribimus sequebantur.

Q V A N D O E T V N D E F R A N C I P R I M V M venerint ad Menigauium Peapolitanum, Sequitur.

Hic cœpit ducatus Orientalium Francorū Anno igitur Clodomiri regis Francorum septimo: Domini- cæ autem natiuitatis ccc.xxvi. indictione Romanorum xiiii. no- na die mensis Aprilis, iussione memorati regis, exiuerunt ab o-

Wirzburg ciuitas ducalis Franciæ Anno 326. Francorum 686. ueniunt herbipoli. stis Rheni, ubi primas in Germania sedes olim habuerunt Sicā bri, cum vxoribus, liberis, suppellectili simul atque iumentis vi- ri armati triginta millia, agricultores, & diuersarum artifices di- stributionum duo millia sexcenti octoginta sex, profecturi ad nouas sedes Francis promissas à Doringis. Exiuerunt autem nō simul vna vice omnes, sed successiue per turmas, die præscripta incipientes, donec tandem in mense Septembri numerum com- pleuere præsignatum, Hunibaldo Francorum testāte historico.

Genebaldus promissus dux Fraciæ Orientalis. Ducem verò populi Franciæ Orientalis rex Clodomirus, Ge- nebaldum fratrem suum constituit, cui exercitum simul & ad- ministrationem totius ducatus sub his conditionibus, Franco- rum more, cōmendauit, ut videlicet tam ipse quā eius filii he- redes & successores perpetuò sub ditione regum Francorū per- maneant, eorūque mandatis in cunctis fideliter obediant, cum ipsis ad bellū contra quoscunque aduersarios procedant, & re- liquorum consuetudine ducum regni Francorum seruitutē ipsis regibus & honorem ubique debitum impendant.

Menigau locus, ubi nūc est Wirzburg. His conditionibus datis & acceptis, Genebaldus dux Fraciæ Orientalis cum deputata sibi gente, ad Menigauium proficisci- tur, & oblato sibi principatui annis ferme triginta dominatur. Erat enim vir prudens, audax, & bellicosus, qui terram Franciæ ducatus, non solum prudenter rexit atque distribuit, sed etiā ter- minos possessionis valde augmentauit.

Frācorū aduentus in Doringiam non placuit Sueuis. Audientes Sueui Francorū in Doringiæ fines aduentum, satis ægrè tulerunt, metuentes futurum, quod accidit, ne multiplicati numero

numero & viribus, etiam terminos acceptæ possessionis in eorum perniciem dilatarent. Verum ubi se vident cœptis Francorum posse nequaquam resistere, congratulationem aduentus eorum simulant, missisque oratoribus pacem rogant, ex necessitate magis (vt videbatur multis) quàm ex intensione. Causam quoque dissensionum omnem, quam prætendebant, aduersum Doringos, Francorum commiserunt arbitrio componendam. Id ipsum fecere Doringi. Sicque magnum inter eos dissidium Genebaldi ducis prudentia sedauit.

Sueui cū Francis pacem firmant.

10 Eodem anno in mense Septembri Marcomirus, ducis Genebaldi filius, cum reliqua Francorū turma, quæ ad transmigrandum regis Clodomiri iam prius mandato fuerat selecta, per familias, domos, atque personas, venit in Doringi fines meridionales, & circa Menum fluuium, cum fratribus suis mansiones accipere promissas: ab oriente, Boios habentes atque Boëmos: à meridie, Sueuos: ab occidente, Rhenanos, Mogūtiacos, & Apodas: ab aquilone verò, Fagophagos atque Doringos.

Marcomer dux Francorum Orientalium.

Ad Francorum introitum Doringi, præcepto Heurolī regis eorum, vltra nemus retrocesserunt, omnes relinquentes cūctam nouis hospitibus annonam in sequentem annum sufficientem. Franci ergo noui aduenæ, in finibus Doringorum primò cōsederunt, inter Salani (vt nūc appellatur à Salagasto) fluuium, & Neccari partes inferiores, circa Meni fluminis littora. In eo paganio, qui prius Meningau, postea dictus est Francia Oriētalis, in qua cum tempore vicos & vrbes non paucas numero cōstruxerunt, & breuī rebus & potentia creuerunt.

Franci intrañtibus cedūt Doringi omnes.

Genebaldus autem dux, genuit Marcomirum & Dagobertū, qui annis præfuit Francis Oriētalibus vno & viginti: Dagobertus autem genuit Clodium, qui præfuit populo annis decē: Clodius autem genuit Marcomirū, qui præfuit annis sedecim: Marcomirus autem genuit Faramundū & Marcomirum: Faramundus autem, cum patre & solus ducatū administravit, annis quindecim, & postea electus, fuit in regem Francorum, vt ordine suo dicemus. Ducatum vero Franciæ Orientalis, Marcomiro fratri commendauit, quem annis rexit xviii. Marcomirus autem dux, genuit Priamum, qui præfuit annis duodecim: Priamus autē, genuit Genebaldum secundum, qui præfuit annis xx. Genebaldus autem, genuit Sunnonem, qui præfuit annis xxiii. Post quē Clodius, frater Clodouei regis Francorum, præfuit annis xvi. Quo in venatione ab apro percusso & interempto, Clodomer filius

Genealogia dū cum Franciæ Orientalis.

Faramundus dux 6. Francorum Oriētalis. Marcomer Faramundi filius dux.

prædicti

*Genealogia
ducum Franciæ
Orientalis apud
Wirciburg.*

*Orientalis Fræ-
ciæ duces her-
bipolis.*

*Sæctus Kylian-
nus fit episco-
pus in uniuersa
fali ecclesia.*

*Dux Franciæ
ultimus fuit
Gosbertus.*

*Ducatus Fran-
ciæ Orientalis
uacat annis 12.*

*Duces fuerunt
21. apud Wirci-
burg.*

*Dux Franciæ
Orientalis nūc
est episcopus.*

*Ducatus Oriën-
talis Franciæ,
soliis est præ-
fatus ecclesiæ
Wirciburgens.*

*Conradus 3. nō
dux Fræciæ, sed
inuasor.*

*De his latior
fit mentio in
annalibus.*

prædicti ducis Sūnonis successit in ducatu, & præfuit annis xxi. Clodomer autem genuit Hugbaldum, qui præfuit annis xxvi. Hugbaldus autē, genuit Helenū, qui præfuit annis triginta: Helenus autem, genuit Gotfridū, qui præfuit annis xxiiii. Godfridus autem, genuit Genebaldum tertium, qui præfuit annis xx. Genebaldus autem genuit Clodomirū, qui præfuit annis xxiiii. Post quem Heribert, nepos eius in ducatu succedēs, præfuit annis xxx. Quo etiā mortuo, Clodoueus, fratris eius filius, in ducatu præfuit annis xii. Clodoueus autem genuit Gosvvertū, qui præfuit annis xxvi. cuius anno vi. Conō papa Romanus, sanctū Kylianum monachum Scotum ordinauit episcopum, & misit eū ad Francos Orientales prædicare fidem Christi: Gosbertus autem, genuit Gosbertum iuniorem, qui præfuit annis xiiii. Gosbertus autem iunior, genuit Hetanū, qui præfuit annis xx. Quo fine virili semine mortuo anno Dominicæ natiuitatis septingentesimo ac quadragesimo, indictione Romanorum octaua, ducatus Franciæ Orientalis sine duce permāsit annis duodecim, sub ditione Pippini maioris domus: postea regis Francorum, quem filio suo Magno Karolo commisit.

Duces itaq; fuerunt in Francia Orientali, sibi per annos quatuordecim supra quadringentos, inuicem succedentes, numero xxi. qui septenarium sacrum cōstituunt, ordine triplicatum, nec à mysterio alienum. Anno autem Dominicæ natiuitatis septingentesimo quinquagesimo secundo, indictione Romanorū quinta, Pippinus ex maiore domus, iam in regem Francorum (vt supra dictum est) sublimatus, ducatum sape dictum Franciæ Orientalis, Sancto Burghardo, ecclesiæ Wirciburgensis primo episcopo, & successoribus eius, in perpetuā tradidit proprietatem. Ex eo tēpore præter episcopos Wirciburgensis ecclesiæ, vsque in præsentē diem, iure nullus ducatu sibi vendicare potuit Franciæ memoratæ, quamuis quorundam regum & imperatorum ecclesiæ Romanę rebellium & excommunicatorū temeritate non iure, quasi in vindictam sui, aliquando contrarium fuerit attentatum, inter quos Conradus eius nominis tertius, postea imperator, cū Sueuus esset natione, ducatum Fræciæ Orientalis permissione regia sibi violenter vsurpauit, quem tamē cum satisfactione multiplici postea Cæsar factus, ecclesiæ restituit.

Hęc per digressum historiæ necessarium de origine, genealogia, & successionē ducū gentis Orientalis Franciæ breuiter perstricta sufficiāt: ad regum iam nunc Francorū, vnde recessimus, ordinem

5

10

15

20

25

30

35

40

ordinem reuertamur. Clodomirus autem rex Francorum, post multa fortiter gesta, tandem moritur, anno regni sui decimo octauo: Dominicæ autē, cccxxxvii. indictione Romanorum x

Clodomer Frācorū rex moritur.

TRICESIMVS SEPTIMVS.

5 **R**ICHIMERVS Clodomiri regis maior natu filius, patri succedens, regnavit annis xiii. qui cunctis regni sui diebus, cum Romanis & Gallis in contentione semper fuit, auxiliantibusq; Genebaldo patruo, duce videlicet Orientalis Fraciæ, apud urbem Peapolitanam residente, ceterisq; Francorum principibus: Doringis etiam, Saxonibus, atque ferocibus amicis Germanis, multoties cum eis victor bellavit, magnaq; clade affecit.

Richimer regnavit annis. xiii.

Anno regni sui quarto, cōtractis amicorum suffragiis, in multitudine pugnatorum maxima, Galliam ingreditur, & omnia igne, ferroq; depopulatur. Contra quem Tiberianus Romanorum præfectus, ad bellum grandem quoque suorum movit exercitū, qui cōiūcti, manibus ad certamē diu ancipiti Marte pugnauerūt, & plures ab utraq; parte ceciderūt perempti. Postremò tamē victi sunt Galli, & per fugā salutem quærere cōpulsi.

Inter Francos & Romanos bellū cōmittitur.

20 Anno Richimeri regis sexto, indictione quarta, coadunati turmatim in vnum Romani cum Gallis, sub Constante, filio Cōstantini Cæsaris Magni, bellum Francis indixerunt. Rex autem Richimer, cum princeps esset magnanimus, fortis, & audax, nihil territus, in auxiliū Theutones, Germanos, Saxones, & Doringos ex more vocavit: quibus adunatis cum Francis, exercitum ducentorum ferè millium Romanis obiecit & Gallis, cum quibus animosè pugnauit. In prima congressione victores Romani fuerunt, in secunda victi & superati, cū detrimento suorum fugerunt.

Francis bellum rursus indixit re Romani.

30 Anno regni sui ultimo, Richimerus Frācorū rex denuò cū Romanis incautè pugnaturus in bello fuit occisus, anno videlicet regni sui tertiodécimo, dominicæ verò natiuitatis, trecētesimo quinquagesimo: indictione Romanorum octaua.

Franci aduersū Romanos fortiter steterunt.

Romani superantur à Francis in bello.

Richimer rex Francorum in bello perimitur.

TRICESIMVS OCTAVVS.

35 **T**HEODOMIRVS Richimeri præfati regis filius, regnavit post interitum patris sui annis decem, qui cunctis regni sui diebus, cum Romanis in contentione vixit, & multa contra eos vario euentu prælia consummauit: mater eius, Hastila nomine, filia regis Saxonum fuit. Habebant eo tēpore Frācorum reges in finibus Tungrorū, trans Mosam fluuium, in ca-

Theodomer regnavit annis decem.

Regum Frācorū sedes apud Dispartos & Tungros fuit.

Estro

stro quod antiquitas Dispartum nuncupabat. A termino autem Francorum, vsque ad Ligerim flumen, morabantur Galli, sub ditione Romanorum: post Ligerim verò, Gothi fuerunt, cum diuersarum nationum gentibus permixti.

*Franci nunquā
quieti donec ui
cerunt omnes.*

Francorum regni fines his temporibus vltra Mosam valde ampliati fuerunt, magnamq; Galliaē partem occupauerant, Romanis licet inuitis. Nec destiterunt à cœptis, quousque tandem ab hinc in antea computando, intra annos fermè septuaginta, vniuersam Galliam suo dominio subdiderunt.

*Frāci Orienta
let Rhenū trā
serunt.*

Temporibus memorati regis Theodomiri, Dagobertus Gebaldi primi ducis Francorum Orientalium filius, & post patrem in principatu successor, contracta multitudine pugnatorum, Rhenum transiit, Galliam Cisrhenanam, direptis spoliis, igne vastauit, & ferro. Urbem Treuironum vetustissimam, temporibus Abrahæ Iudeorum principis cōstructā, spoliauit & incēdit.

*Vrbs Treuiron
rū à Frācis di
vipitur.*

*Rex Theodo
mer cū matre à
Romanis occi
ditur.*

Rex verò Theodomirus, tandem à Romanis Galliam inhabitantibus, vnā cum Hastila matre sua comprehensus, capite truncatus, interiit anno regni sui x. natiuitatis verò dominicæ, ccc.lx. indictione Romanorum tertia.

TRICESIMVS NONVS.

*Clogio regna
uit annis xviii.*

CLOGIO regis Theodomiri filius, patri succedens, regnavit super Francos annis decem & octo, princeps animosus, fortis, & prudentiæ singularis: qui multa cum Romanis & Gallis prælia commisit, paternamq; simul & maternam necem in sanguine plurimorum hostium durè vindicauit: cuius anno primo, sanctus Antonius abbas heremita, ad dominum migravit, mēsis Iāuarii septimadecima die, anno ætatis sue c.v.

*Sanctus Anto
nius moritur.*

*Iulianus apo
stata pugnat
cum Alemanis.*

Eodem quoque tēpore Alemanni bellum cum Romanis habuerūt, non longè à Rheno, in finibus Argentinensium. In quo quidem prælio, multi ab vtraq; parte ceciderunt: plures tamen ex Alemanis fuerunt occisi, quàm ex Romanis, quorum dux erat exercitus Iulianus Cæsar, dei contemptor, & apostata.

*Franci urbem
Cameracensem
obtinuerunt.*

Clogius rex Francorum, necem cupiens vindicare paternā, ingentem contraxit exercitum, & potenter ingressus Galliam, urbem Cameracensem expugnauit, vbi plures Romanorum inuentos, sine commiseratione peremit.

*Franci Galliam
usq; ad Saonā
obtinēt.*

Inde progrediens, Galliam suo regno vsq; ad Saonam fluuium subiecit, aduersus quem Romani plus insidiis quàm viribus certantes, nihil potuerunt.

*Romanorū le
giones in Gera
maniam,*

Anno Clogionis regis Frācorū decimo tertio, interea quòd duces

duces cum exercitibus deuastabant Gallias, Valentinianus Romanorum Cæsar, legionibus per Sarmatiam in fines Germanorum latenter celeriterq; introductis, bellum cum Saxonibus gessit, in finibus Francorum, cis Oderam, non procul à mari: in quo multi ab vtraque parte gladio ceciderunt occisi. Victoria tamé postremò cessit Romanis, & uicti Saxones, fugam inierunt.

Bellum Romanorum cum Saxonibus.

Rex auté Clogio moritur anno regni sui xviii (qui fuit dominicæ natiuitatis ccc, lxxviii. indictione Romanorū sexta) relinquens tres filios ex regina: Marcomirum, qui patri successit in regno: Dagobertum, qui post interitum fratris iam dicti, regnū tenuit, sub nomine ducis, ut suo inferius loco dicemus: & Hectorem, cognomento Degenbart, ex quo Pippinus & Carolus imperator postea Magnus, suam duxerunt profapiam: quemadmodum in secundo volumine diximus.

Clogio rex Francorum moritur.

QUADRAGESIMVS.

MARCOMIRVS Clogionis maior natu filius, patri succedens, anno prenotato in regno Francorum, regnavit annis quindecim, princeps magnanimus, fortis, & audax, qui multa cum Romanis prælia commisit.

Marcomer regnavit annis. 15.

Anno siquidem regni eius primo, bellum contra eum moverunt Romani, Gallorum copiis adiuti, quibus ille cum Francis & Saxonibus intrepida congressione occurrit, non longè ab vrbe Colonia: pugnavit fortiter, & hostium plura millia prostravit, spoliaq; diuisit inter auxiliares & amicos. Annis quatuor duravit hoc bellum.

Bellum Francorum cum Romanis quatuor annis.

Franci autem ingenita ferocitate animosi, ad pugnam Romanos (non secus quàm leo caniculam vnguibus dilacerare cōsuevit extensis) exceperunt, morti confestim & sine commiseratione destinandos. Quadriennio tandem elapso, considerantes Romani, quòd Francos domare sibiq; subiicere nō possent, legionum reliquias, quæ remanserant per edictum reuocantes, ad alia loca destinarunt. Franci tamen ab infestatione Gallorum propterea non cessantes, quæ cœperant, continuabant.

Franci Romanos in bello uicerunt. Franci Romanorū vires cōtempserunt.

Anno Marcomiri regis Francorum nono, indictione Romanorum decimaquinta, Maximus Britanniae rex, Cæsarum profapia ortus, nomen & diadema Romani imperij suscepit, à militibus in Anglia constitutus.

Maximus imperij nomen sibi usurpat.

Hunc ante paucos annos Britannie rex Octavius, filio carens, de procerū cōsensu è Roma vocauit in Britaniā: matre namq; Brito: patre aut, Romanus erat: & dedit ei filiam suā vxorem, cū

Maximus quō uenit in Britanniam rex.

qua, Octauio mortuo, totius insulæ regnum obtinuit. Venerat autem vocatus in Britanniam cum exercitu militiæ Romanorum, et maior pars militum cum eo remāsit, paucioribus numero in Italiam reuersis.

Maximus Romanus usurpator imperij.

Deinde post mortem Valentiniani & Valentis Cæsarum, anno regni sui Britannici quinto, in superbiam elatus mente, & quietis impatiens, Cæsarem se constitui Romanorum fecit ab his, qui cum eo remanserant militibus, contra Gratianum, quem sibi Romani præfecerant.

Maximus Britanniam militiā spoliavit.

Mox itaque ut Cæsar à militibus salutatus est, Britannia regnum vicario procurandum commisit, omnemq; nobilitatem & iuuentutem militiæ totius insulæ Britannia (quæ nunc Anglia dicitur) in vnum conuocans, cum eis in Galliam nauigauit, talem habēs intensionem animi, vt deuictis Galliis, Romā proficisceretur, sibiq; imperium subiiceret.

*Maximus rex Britannia su-
perbiſſimus.*

Maximus rex Britannia, intrauit cū militiā Galliam.

Armorica, nunc Britannia minor capitur à Maximo.

Iubalchus dux Francorū in Armorica, cum 15000 occiditur.

Anno igitur Marcomiri regis Francorum nono, dominicæ uerò natiuitatis ccclxxxvii, indictione Romanorum quintadecima, Maximus Britannia rex, cum ingēti multitudine suorum nauigio intrauit Gallias, & omnia per circuitum regionis hostiliter vastauit.

Et primò quidem applicuit cum nauibus ad littus terræ Armorica, quæ ab illo tempore & deinceps Britannia noua, siue minor dicta est, vsque in præsentem diem, quam tunc inhabitabant Franci, sub moderamine ducis Iubalchi, quem reges Francorum vicarium regni illis in locis constituerant. Dux autem Iubalchus introitu tantæ multitudinis gentium haud mediocriter turbatus, copias vt potuit suorum cōtraxit, procedēsq; obuiā venientibus, cū eis bellum cōmisit, in quo ipse cū quindécim Frācorū millibus fuit occisus, ceteris fugā salutē querētibus.

Captiuorū nulli Maximus tyrannus percipit

Denique vt nominis sui terrorem cunctis per gyrum incuteret, magna crudelitate vsus est: quippe qui mulieres, & virgines, senes & iuuenes, paruulos & infantes, quotquot reperit, sinemiseri cordia trucidauit. Erant autem Franci reges, duces, nobiles, milites, & populus omnis, idolorum vana superstitione adhuc obcæcati atque polluti. Maximus verò, etsi Tyrannus, tamē cū omni militia, & populo suo fuit Christianus. Hac de Iubalcho & Francis obtenta victoria, Maximus principatū illū Armoricū cōtulit duci Conano, q̄ fuit ex fratre nepos Octauii regis Britaniæ supradicti, relictaq; cū eo bona pte exercitus Britānorum ad custodiā, ipse cum reliqua multitudine copiarū discedens in-

Conanus fitrex in Armorica, quæ nunc est Britannia. Maximus oēm Gallia sibi subiecit.

de, per vniuersamq; Galliam discurrens, contradicentes suo imperio non minus crudeliter quàm potenter bello & armis fecit obedientes.

Interea Gratianus Romæ Cæsar, intelligens Maximum sibi
5 nomen & diadema Romani vsurpasse imperii, egressumque magno cum exercitu de Britannia vastare cœpisse Gallias, contractis & ipse copiis, contra eum mouit in Galliam, & urbem Parisiensem cum exercitu intrauit. Congressus postea cum Maximo, proditione Merobaldi magistri militum superatus est, &
10 fugâ lapsus, venit Lugdunum: vbi postea fuit occisus.

Gratianus contra Maximum uenit in Galliâ.

Conanus autem, quem Maximus regem in Armorica regione constituerat, frequentes à Gallis & Romanis, qui erant in Aquitania, incursiones sustinebat, quibus ille fortiter occurrens, viriliter cum eis dimicabat, multisque eorum peremptis, reliquos in
15 fugam conuertit.

Conanus rex Armoricæ plurâ gessit bella.

Consecutus postremo pacem, & quietam Armorici regni possessionem, cum nobilibus suis cœpit habere consilium, quomodo vxores & liberos, quos in Britannia dimiserant, ad se quantotius facerent cum omni suppellectili perducere domestica, ne generis propago deficeret.
20

Consilium de uxoribus adducendis ex Britannia.

Militum verò numeros, qui de Britannia venerant cum Conano in Armoricam, fuit triginta milium pugnatorum: Plebanorum verò & agricolarum (vt Galfredus est author) fuerunt
25 centum milia, qui omnes iussione Maximi de Britannia in Armoricam nauigauerant. Ex his multi non habebant vxores: cæteri verò qui habebant, eas in Britannia dimiserant cum paruulis, quando Maximum sequi cogeantur.

Militum fuerunt 30000 nullia: plebanorum, 100000.

Omnes dimiserant uxores in Britannia.

Conanus autè & omnis populus eius, cum essent Christiani, filias Paganorum idola muta colentium vxores ducere, nulla ratione consenserunt. Quæ, etiam si fuissent Christianæ, cum Gal
30 lis tñ commissionis nuptialis nullû eis placuit habere cõmerciû.

Conanus rex Britannie nouæ idest, Armoricæ

Fuit in diebus illis subregulus quidam in Britannia (quæ nûc Anglia vocatur) nomine Dionotus, qui, mortuo Caradoco fratre suo, Cornubiæ tenebat principatû, cui & Maximus rex profecturus in Galliam, vt viro prudentissimo, commendauerat regnum. Is filiam habebat vnicam nomine Vrsulam, inter omnes
35 Britannia virgines cunctorum iudicio speciosissimam, & valde Christo deuotam.

Dionatus Cornubiæ princeps, pater S. Vrsulæ.

Vrsula uirgo prudentissima.

Conanus ergo nouus Armoricarum de Britannia rex, filiam
40 memorati principis Cornubiæ Dionati, Vrsulam, non solum

S. Vrsula in uxorem petitur à Conano rege.

optimè nouerat, sed etiam valde amabat. Vnde missis ad eum nunciis & epistolis, petiuit eam sibi in vxorem transmitti.

Conanus petiit
à Dionoto pu-
ellas nobiles.

Secundò petiit, quatinus vxores liberòsque militum & plebanorum in Britannia, cum exirent mariti Maximi iussu, dimissas nauibus imponerèt cum earum suppellectili, & in Armoricum ad se regnum transmitteret.

Vxores etià pe-
tit militum &
plebanorum.

Tertiò mandauit, vt secundum numerum, què expresserat literis, mitterentur virgines, pro militibus de nobili profapia, nobiles: & pro plebanis, quoque plebanæ, quas sibi vxores ducerèt singuli, qui tunc coniuges non habebant.

Nobiliū 11000
vulgarium ue-
rò 60000. vir-
gines & mulie-
res.

Dionotus viso Conani nuncio, & cupiès satisfacere ipsius de-
syderio, collegit ex diuersis Britannia prouinciis filias nobiliū
vndecim millia: de cæteris verò, ex inferiori genere sexaginta
millia, virgines & mulieres, quas omnes ad certū diē intra Lon-

Sūma fuit puel-
larum 71000.

donia mœnia conuenire præcepit. Naues quoq; ex cunctis Bri-
tannia littoribus iussit adduci, quæ sufficerent ad tantæ multi-
tudinis euectionem. Quod, licet multis in tanto cœtu placuisset, displicebat nihilominus & multis, quæ maiore parètes & pa-
triam diligebant affectu. Nec defuerunt aliquæ forsitan, quæ ca-
stitem nuptiis præferentes, in qualibet terra maluissent vitam
amittere quàm maritali.

71000. puellæ
impositæ nauibus
periclitantur
in mari.

Paratis tandem ad euectionem necessariis, mulieres profectu-
ræ naues ingrediuntur, & per Tamensem fluuium maria pene-
trant. Postremò cum vela inflecterent vèrsus Armoricanos, hoc
est, ab aquilone ad austrum, subitò grâdis in mari tempestas ex-
oritur, & diuisa classe, naues ab inuicem separantur. Magnum
cūctis instabat periculum, & maior pars nauium in profundum
maris dissipata, & cum mulieribus submersa est.

Puellarū pars
maior submer-
sa: reliquæ cap-
tæ à Barbaris.

Wanius &
Melga Huni
& Picti cepe-
runt eas.

Puella pro ca-
statis amore
perierunt.

Wanius rex
Hunorū: Mel-
ga uerò Pictorū.

Quæ verò tantum euasere periculum, appulse sunt in Barba-
ras nationes, & insulas maris, & ab ignota gente siue trucidatæ,
siue perpetuam in seruitutem sunt mancipatæ. Inciderant enim
in exercitū nefandorū principum, Wani & Melge, qui mercede
conducti Cæsaris Gratiani, Britannia primò, ac deinde mariti-
mas nationes, & insulas circumiacètes, in odium Maximi deua-
stabant, à quibus crudeliter pro castitatis amore perierunt.

Erat autem Wanius (aut si malueris Gnauius more Gallorū)
rex Hunorum: Melga verò Pictorum, quos Gratianus impera-
tor mercede cōductos, miserat in fines Germaniæ simul & Gal-
liæ, vt affligerent eos qui partes Maximi sequebātur. Circa ma-
ritima ergo pedestri simul & nauali sæuientes iucursu, prædictis
mulieribus

mulieribus & puellis in eas regiones à vento proiectis occurrunt: quas, cum essent & pulchræ & Christianæ, suam in cõmissionẽ sollicitabant. Verum vbi nephandorum turpitudini consentire mulieres in Christo fideles recusarent, ab impiis miserabiliter occisæ sunt.

71000 puellæ
omnes fuerunt
christianæ.

Hanc autem lamentabilem sanctarum vnius & septuaginta millium virginum ac mulierum, præter infantes & paruulos, historiam Hunibaldus non refert, sed memoratus author Galfredus Monemutensis in fine quarti libri, de origine gentis, & gestis regum Britannia insula, quæ primò dicebatur insula Gigantum: deinde à Bruto rege primò dicta fuit Britannia: postea nuncupata est Albion: & postremò nomen Angliæ sortita, retinet in hunc diem.

Galfredus Brit-
tannia historiam
scriptor.

Anglia uariè
nuncupata.

Marcomirus verò supradictus Francorum rex, quia vir prudens erat, sic principatus sui temperabat habenas, ut nec partes Maximi sequeretur, nec Gratiani, propterea quòd ille Francis abstulerat, multis eorum crudeliter & sine ratione peremptis, Armoricam: & iste Romanos regeret, gentem ab origine Francis inimicam. Continuit ergo se prudenter in terminis regni, malens hostem consumi alterum ab altero, quàm fauorem patrare inimico.

Marcomer rex
Francorum pruden-
s, nec Maximo confidebat,
nec Romanis.

De imperio cõ-
tendentes ambo
Francorum inimi-
ci.

Post cædem puellarum, prædicti duo reges, Gnauius Hunorum, & Melga Pictorum, ad complacentiam Cæsaris Gratiani, Britanniam omni militia (sicut diximus) per Maximum destitutam, hostiliter inuadentes, igne & ferro stragem fecerunt ingentem, & innumerabilem populi multitudinem crudeliter occiderunt. Quod cum nunciatum fuisset Maximo regi, eo tempore apud Treuiros commoranti, misit Gratianum quendam municipem, cum duabus legionibus in Britanniam, ut hostes inde propelleret. Erant autem cum Hunis & Pictis, Scoti, Daci, & Norvvegii, quos Gratianus omnes facta congressione fugauit in Hiberniam.

Gnauius &
Melga dena-
starunt Britan-
niam.

Gratianus co-
mes latrones
fugauit de Bri-
tannia.

His temporibus Maximus rex Britonum, & Romani vsurpator imperii, superata iam vniuersa Gallia, peremptoque apud Lugdunum Gratiano Cæsare, sedem regni sui collocauit in vrbe Treuirorum: vbi & synodum conuocauit episcoporum, in qua sanctus Martinus præsul Thuronensis personaliter comparuit, signisque & miraculis pluribus coruscavit. Aderant & Ambrosius episcopus Mediolanus, Aufonius quoque præsul Burdegalenis, qui de laudibus patriæ vrbisque Treuirorum, opus

Maximus Cæsar
sedem regni
posuit apud
Treuerim.

Consilium epi-
scoporum cele-
bratur Treue-
ris.

Ambrosius, Au-
sonius, Hiero-
nymus.

metricum scripsit, quod Mosellam, à præterfluente fluuio, prænotauit. Hieronymus etiam præbiter Bethleemitanus librum beati Hilarii episcopi Pictauiensis de synodis eodem tempore apud Treuiros rescripsit.

Maximus autem cū maximo exercitu mouēs à Treueri, Vi- 5
ctorem filium suum infantulum, regē Galliarum constituit, eiq̃
tutores Quintinum & Nanneum principes vrbis Treuironum
deputauit. Ipse deinde cū exercitu profectus in Italiā, à Theo-
dosio perēptus est, anno Marcomiri regis Frācorum tertiode-
cimo. Nec diu postea etiam, filius eius Victor, in gratiam & fa- 10
uorem Theodosii, gladio periit.

*Maximus in Ita-
liam profectus,
occiditur.*

*Franci mouerūt
in Galliam,*

*Franci præter
Armoricam om-
nia recuperave-
runt.*

Post Maximi autem interitum, Marcomirus rex Francorum
contractis copiis, magnum suorum exercitum trāsmisit in Gal-
liam sub ducibus Sunnone, Genebaldo, Priamo, & Antenore,
quatinus non solū recuperaret amissa, sed omnē quoque Gal- 15
liam Francis redderent subiectā. Et breui quidē tempore mul-
ta recuperantes, quæ Maximus abstulerat, etiam Galliæ partem
non modicam regno Francorum addiderunt. Verūtamen Ar-
moricarum regnum, quod Britones inhabitabant, vt diximus,
sub Conano, illa vice obtinere non poterant, quod tamen po- 20
stea receperunt.

*Romani exer-
citus mittunt in
Germaniam.*

*Marcomir rex
à Valentiniano
perimitur.*

Interim verò quòd hi duces bello intendunt Gallicano, Ro-
mani Francorum regnum, duce Valentiniano Cæsare, qui cum
Theodosio imperabat, exercitum grandem miserunt in Germa-
niam, Francos (vt sperabāt) penitus deleturi. Contra quos Mar- 25
comir rex Francorum, cum Germanis atque Saxonibus, proces-
sit ad bellum, & facta congressione, ab hostibus peremptus ceci-
dit cum multis, aliis fuga labentibus, anno regni sui xv. Domi-
nicæ verò natiuitatis ccc. xciii. indictione Romanorum sexta.
Valentinianus autem vlteriùs progredi volēs, & omne regnum 30
Francorum, quod in partibus erat Cisirhenanis, suo cupiēs sub-
iugare imperio, propter Longobardorum incurSIONem, in Ita-
liam retrocedere compulsus fuit.

*Romani Fran-
cos astutiā de-
ceperunt.*

*Frāci tributum
Romanis pro-
mittunt.*

Sed astu necessitatem occultans retrò abeundi, nuncios misit
ad eos qui remanserant in regno, Francos, per quos mandauit, 35
vt denuò aut bellum eligerent, aut Romanis penderent tribu-
tum. At Franci iam rege destituti, roborēque militiæ cum duci-
bus in Gallia constituto, cū Imperatoris necessitatem recessus
nescirent, atque nihil aliud quàm bellum imminere putarent, &
viribus impares se viderent esse, Romanis promissere tributum, 40
quod

quod tamen nec promittere sine principum consensu & voluntate, tunc (sicut diximus) procul absentium, petuerunt, nec soluere. His Valentinianus imperator cum Francis, ut voluit peractis, in Lombardos profectus est.

5 Interea ducibus Francorum, Dagoberto, Sunnoni, Genebaldo, Priamo, Antenori, & cæteris natu maioribus, qui bella gentis tractabant in regione Gallorum, nunciantur omnia, quæ Ro-
10 mani, duce Valentiniano, egissent cum Francis, quomodo & regem morti, & gentem addixissent tributo, quæ semper fuit libera, et nulli ab origine Troiana fuisset subiecta. Irati sunt, commoti sunt, & turbati sunt valde, multisq; deliberauere cōsultationibus, quemadmodum hanc prudenter vindicarent iniuriam.

Romanorū in cursio ducibus nunciatur.

Franci nulla unq̄ tributa soluerunt.

Frāci semper ab annis iam 2700 liberi sūt. Frāci libertatē omnibus prætulērunt.

Post multam igitur & diuturnam eorum consultationem, postremo in vnam conuenere sententiam, ut magis patriam in
15 libertate conseruare deberent auita, quàm in rebus vrgere Gallicanis. Relinquentes ergo in finibus Gallicanis Priamum ducem cum sufficiente præsidio militum, cæteri principes in Franciam Germanicam reuersi sunt cum exercitu. Vacauit autem regnū
20 Francorum deinceps, post interitum regis Marcomiri, sine rege, sub ducibus duntaxat duobus, annis ferè viginti sex.

Frāci annis 26, sine rege sub ducibus.

QVADRAGESIMVS PRIMVS.

DAGOBERTVS frater Marcomiri regis Francorū
à Valentiniano perempti, & filius regis supradicti Clogio
nis, post interitum germani consensu Francorum interrex, siue
25 gubernator fuit regni, annis fermè (ut Hunibaldus insinuat) quinque, vir magnanimus, & bellicosus, cuius tempore ducatum tenuit apud Francos Orientales Marcomir filius Clodii annis sedecim. Cepit autem gubernacula regni sub ducis nomine Dagobertus, anno dominicæ natiuitatis ccc. xciii. indictione sexta.

Dagobertus interrex siue dux, annis ferme quinq̄.

30 Anno Dagoberti ducis secundo, Valentinianus Cæsar missis nunciis ad populum Francorum in Germaniam, tributum priore anno exegit impositum. Cui duces populusq; regni per eosdem nuncios ita remandarunt, Francorum sempiterna libertas tributum imponere nationibus cæteris consuevit, non soluere.
35 Tu autem qui robore Francorum absente, cum paucitate inermi pugnaisti, & dolo non fortitudine vicisti, si te à Frācis exigendi tributum ius habere confidis, veni cum volueris, & gladio nos liberrimos & esse semperq; fuisse, & te seruum ostendemus. His te facimus certiolem, ne super hac re quenq̄ ad nos
40 mittas inermem, quippe qui vitam potius dare contendimus, quàm

Valentinianus tributū exegit à francis.

Frācorū est tributū imponere alijs nō soluere

Franci tributū negāt Valentiniano.

quàm perdere libertatem.

*Valentinianus
imperator Frā-
cos nominat se-
roces.*

Hoc nuncio Valentinianus accepto, Francorum mirabatur constantiam, & circumstantibus dixit: Franc Franc, durus es populus, & à ferocitate potius, quàm à libertate nominandus. Et quieuit anno currente negotium, propterea quòd à diuersis nationibus Romanorum respublica multas & varias illo in tempore pateretur incurfiones hostiles.

*Frāci missos à
Valentiniano
pro tributo om-
nes occidunt.*

Anno autem sequente Valentinianus deceptus consilio suorum denuò misit ad Francos Sifinnium comitem aulicum, ut eos bonis induceret persuationibus ad solutionem tributū, firmissimamq; amicitiam Romanorum. Sed Franci non immemores eorum, quæ prius Valentiniano remandauerant, necemque Marcomiri regis sui amantissimi vindicare cupientes, missum ad se comitem cum tota societate quam adduxerat, gladio peremerunt, in contemptum Valentiniani, & omniū Romanorū. 15

*Franci Galliam
in odiū Roma-
norū de popu-
lantur.*

Post hæc Franci maximo suorum in vnum adunato exercitu, sub ducibus Sunnone & Genebaldo (quem Galli Gundebaudum nuncuparunt) cum impetu Rheno transmissio in fines Romanorum irrumpentes, & omnia depopulantes, etiam Coloniensibus metum incusserunt. Omnia enim quæ fuerūt inter Rhenum, Mosam, & Tabulam, fluuios, suo contendebant subiugare dominio. Verum posteaq; excursus Francorum innotuit apud Treuiros, Nannenus & Quintinus principes Treuirorum, qui sicut & Colonienses, Romanorum partes sequebantur, collecto exercitu impetū in eos facere cōstituerūt. Nā interea Frāci regione Gallorum vastata, multisq; illorum peremptis, ad sedes patrias cum exercitus parte spolia transmiserunt vltius procedentes. 25

*Nannenus,
Quintinus
principes Tre-
uirorum.*

*Franci cedunt
à Treuirorum
militibus.*

Cum Nannenus & Quintinus Treuirorum principes cum exercitu venissent, & Franci (ut diximus) in bono numero iam præda onusti Rhenum transissent, intentionem habentes reuertēdi ad socios, & quòd reliquum erat Gallis intactū pro viribus desolandi, secuta est Francos confusio magna propter inconsultam & minus cautam partitionem exercitus. 30

*Præ frācorū
sedes in Germa-
nia.*

Erant enim primæ francorum sedes (quod sepe diximus) circa fines & ostia Rheni, vbi nunc est Hollandia, Selandia, & populi Traiectenses, Gelrenses, & Frisii, quorum pars nomen postea Westualen, id est, Galli occidentales, comparatione aliorum, qui Ostualen, id est, Galli Orientales in regione Monasteriensis dicebantur, accepit. Habebantq; Franci ab oriente Sa- 40
xones,

xones, Theutones, Germanos, & Marcomannos: ad meridiem, Colonienfes & Gallos: ad occidentē, Tungros & Morinos, qui-
maritima incolebāt: ad aquilonem verò, Scotos, Archadas, Da-
cos, simul & mare.

- 5 Nannenus ergo & Quintinus, vbi cum exercitu Treuirorū applicuissent ad loca, in quibus reliquiae Francorum remanse-
rant, sociorum reditum expectantes, aciem instruxerunt, & per-
secuti fugientes vsq; ad Carbonariam syluam, retrocedere com-
pulerunt, non paucis eorum trucidatis. Hinc ortum est odium
10 Francorum in Treuiros, propter quod postea Rheno transmis-
so, in regione Treuirorum hyemare cœperunt, & omnia de-
uastare.

*Franci dispersi
ab inuicem, cœ-
duntur ab ho-
stibus.*

*Odi causa in-
ter Francos et
Treuerenses.*

- His autem peractis, Quintino vtile visum est, si exercitum
omnem Treuirorum traducerent in Franciā, imparatōsq; subita
15 irruptione præoccuparent. Sed Nanneno consilium Quintini
non placuit, qui Francos in solo proprio ad resistendum esse nō
dubitabat audentiores. Quapropter Nannenus à Quintino re-
cedens cum suis, ad Moguntiam reuertitur.

*Inter Nannenā
& Quintinum
dissensio.*

- Quintinus autem in suo consistens proposito, circa Musium
20 castellum, Rheno transmissio, produxit exercitum, & Francos
primo delere incursu meditabatur, animo excelsio & maiore,
quā viribus ad vincendum. Sed Franci non segnes, Gallos vi-
rili exceperunt occurso, initoq; prælio, multa Treuirorum mi-
lia interierunt, paucis fugā saluatis. Cecidit in eo congressu He-
25 racleus, legionis Romanæ tribunus, & penē omnes, qui militi-
bus præerant, iaculis & gladio Francorum cum eo perierunt.
Paucis nāque exceptis, quibus nox atra salutem, & nemora la-
tendi præbuere facultatem, totus Quintini exercitus gladio, ar-
cu, & plaude interiit.

*Quintinus co-
pias ducit in
Francos;*

*Franci contra
Romanos obti-
nent victoriā.*

- 30 Anno dominicæ natiuitatis ccc. xciiii. indictione septima,
Valentinianus imperator apud Viennam Galliæ vrbē dolo, &
austeritate Arbogasti magistri militum, laqueo interiit, & Euge-
nius quidam Romanus, eiusdem Arbogasti machinatione regnū
Gallarum arripuit, & triennio regnavit: postea bello cum The-
35 odosio imperatore commisso, ab eo peremptus est.

*Valentinianus
imperator la-
queo interiit.*

*Eugenius in
Gallia usurpa-
uit imperium.*

- Franci, morte Valentiniani Cæsaris audita, Rhenum transi-
re, Galliāmq; inuadere decreuerunt. Quorum cōsilium Arbo-
gastus intelligens, præuenit, qui apud Coloniam Agrippinam,
rigente hyeme, ac Rheno congelato, traduxit exercitum, & Frā-
40 cos Rheno proximōs, hostili cœpit incursione vastare.

*Arbogastus cō-
tra Frācos pro-
duxit exercitū
Colonie,*

Contra

Franci duodecim millia Gallorū occidūt.

Contra quē anno dominicæ natiuitatis prænotato ccc.xciii. duces Francorum potentem mouerunt exercitum, congressiq; hostibus, plus quàm duodecim millia Gallorum occiderunt, & reliquos cum Arbogasto fugarunt.

Theodosius cōtra Eugenū dimicauit.

Posthæc anno domini ccc.xcvii. Theodosius imperator cum exercitu magno contra Eugenium ab oriente venit in Gallias.

Eugenius à Theodosio in bello perimitur. Theodosius Cæsar Mediolani moritur.

Quod cū didicisset Eugenius, timuit, veniēsq; ad Rhenum, magnis precibus & promissis auxilium Francorum & Saxonū implorauit, quod tamen obtinere non potuit. Veniens itaque in Galliam Theodosius, bellum cum Eugenio commisit, & potius victoriā, cum multis eum interfecit. Arbogastus autem inuentor omnium malorum, desperatus proprio se mucrone peremit. Theodosius victor, in reditu Mediolani obiit: cuius cadauer Constantinopolim relatum, cum debito fuit honore sepul-

Arcadius & Honorius filij Theodosii

tum: post quem duo filii eius in imperio succedentes, Arcadius, in oriente, & Honorius imperauit apud Romanos.

Dagobertus interrex Fræcorum obiit.

Anno sequente, qui fuit dominicæ natiuitatis ccc.lxxxviii. indictione Romanorum vndecima, obiit Dagobertus, interrex Francorum, filius quondam regis nobilissimi Clogionis, & frater regis Marcomiri.

QVADRAGESIMVS SECVNDVS

Genebaldus fit interrex annis xxi.

Francorum duces regnū administrabant.

GENEBALDVS Dagoberti ducis iam memorati maior natus filius, patri succedens in gubernatione regni Francorum, & præfuit genti & ducibus annis vno & viginti: qui tamen nec regem se scripsit, nec ab aliis rex nominabatur, sed ducis nomine contentus, nihil sibi regiæ dignitatis vsurpauit: fratres habuit duos, Marcomirum, & Sunnonem, qui vnā cum reliquis Francorum ducibus, rempublicam gentis & bella communi suffragio & sollicitudine fideliter administrabant.

Marcomer rex Franciæ Orientalis obiit.

Anno dominicæ natiuitatis cccc.iiii. indictione Romanorū secunda, obiit Marcomirus dux Francorum Orientalium, qui apud Wirciburg inter Doringos commorantur & Sueuos, vir strenuus, sed paganus, in monte, qui dicitur Franckenberg, patria superstitione sepultus.

Faramundus fit dux apud Wirciburg.

Huic in ducatu Francorum Peapolitano, successit filius eius maior nomine Faramundus, vir prudens, audax, fortis, & bellicosus, qui populo suo præfuit annis quindecim, & postea (sicut dicemus) in regem Francorum vnanimi consensu ducū & procerum gentis electus est.

Anno post hæc dominicæ natiuitatis cccc.x. indictione Romanorū

manorum octaua, Francis odium Romanorum & Gallorum
diffimulantibus, Carocus rex Vuandalorū cum innumera po-
puli multitudine de insulis Scanſianis, siue (vt nunc vocatur)

*Carocus rex
Vuandalorum
unde uenerit.*

Gothicis egressus, iter fecit per Germaniam, & Saxonie fines,
5 Rhenoque Francorum consensu transmissio, Galliam intrauit, &
vastata per gyrum regione, indigenas terre grauitur afflixit.

*Vuandali Rhe-
nū transiuerūt.*

Matrem habuit cuius nutu pendeat, quæ dixit ad eum: Si
nomen queris æternum, audi & sequere consilium meum. Om-

*Matris consilio
Carocus totus
regitur.*

nia ædificia, quæ ceteri reges, & principes cōstruxerūt, destrue:
10 & homines, quibus illi pepererunt, occide. Tu enī meliora neque
pulchriora poteris ædificia construere, quā dudum illi con-

*Prauiū sed uerū
mulieris con-
siliū.*

struxerunt: neque pietate, modestia, siue clementia illis parcen-

do quos viceris, nomen tibi facere gloriosum. Impiæ geni-
15 tricis malo usus consilio Carocus, Rheno transmissio, Mogun-

*Maguntia,
Vuormatia,
Spira quoque
destruuntur.
Vrbs Treuiron
rū antiquissima
destruitur à
Vuandalis.*

tiam urbem Cisirhenanam cum habitatoribus cūctis deleuit,
incendit, ac funditus destruxit: deinde Vuormaciam, postea
Spirā simili furore aggressus, interfectis ciuibz cūctis, quos
reperit, subuertit. Inde mouens Treuironū antiquissimā vr-

bem Cismosellanam, obsedit, cepit, & vix paululum à clade
20 Francorum respirantē destruxit. A Treueri mouit ad urbē

Metensem, quam muro diuino mirabiliter nutu ruente, cepit,
subuertit, cūctis habitatoribus eius necatis. Omnes nāque ho-

*Metis desola-
tur, homines
trucidantur.
Carocus Vuand-
alorum rex.
Vuandali Galli-
am vastant.*

25 occidit. Ab vrbe Metesium progressus, interiorē Galliā ho-
mo truculentus intrauit: & post multarum desolationes vrbiū,
Arelatensem postremo ciuitatem obsedit, vbi à milite quodā

nomine Mario captus, & vinculis constrictus, per omnes ciuita-

*Carocus capi-
tur.*

30 nimis impiam digna morte finiuit.

Vuandali autem, qui remanserant in Gallia cum Alanis, re-
gem post necem Caroci super se constituerunt Godgith, ho-

*Vuandali &
Alani in Hispania
erant.*

Alaricus etiam rex Vuisogothorum, cum exercitu magno
33 deuastans Italiam, Honorio Cæsari demandauit, vt vel secum
bello congredetur, vel Gothis in regno suo locum aptum cō-
cedat cum pace manendi. Honorius verò non ausus dimicare
cum Alarico, deliberatione cum suis prehabita, Gallias alioqui
furore multarū gentium agitata, Gothis inhabitādas cōcessit.

*Alarius rex
Vuisogothorū
deuastat Italiā.*

40 Vuandali autem, qui remanserant in Galliis, audientes Go-

F thorū

thorum aduentum, quamuis ex vna essent natione Scanziana procreati, nihilominus timore perterriti, Galliam deseruerunt, & cum Alanis, Suetiis, Hispaniarum partem occuparunt, ubi annis ferme triginta commorati, postea in Africam nauigauerunt, & Hipponam urbem destruxerunt.

*Vuandali annis
30. in Hispania
manserunt.*

*Inter Alariam
& Stiliconem
pugna.*

*Alaria mala
de Honorio
suspectio.*

*Stilico comes
ab Honorio in-
terficiatur.*

*Roma capitur,
& subuertitur
ab Alario re-
ge Gothorum.*

*Franci sub du-
bus occupaue-
runt Galliam.*

*Franci regem
Vuandalorum
ann 20000. oc-
cidunt.*

*Respendial rex
Alanorum in
Hispania.*

*Genebaldo dux
sue interrex
moriatur.*

*Franci pro re-
gis institutione
consultant.*

Alaricus verò, permissione Honorii Cæsaris, Galliam peti-
turus, cum suis Italia digreditur, super quæ comes Stilicon, Ro-
mani ductor exercitus, in festo Dominicæ Resurrectionis nihil
mali suspicantem non iussus irruit, eumque ad pugnam inuitum
prouocauit. Et primo quidem impetu victor extitit, in secundo
congressu victus, salutem fugâ quærere compulsus fuit. Alari-
cus rex, qui hoc factum Honorii subordinatione credidit, mox
fœdus, quod cum eo fecerat, rupit, itinereque mutato, in Italiâ re-
uertitur, & omnia circumquaque Honorii partium depopulatur.

Honorius verò Cæsar intelligens comitem Stiliconem tan-
torum esse causam malorum, eum cepit, & cum Eucharion filio
capite truncauit.

Alaricus autem rex urbem Româ cepit, ædificia multa sub-
uertit, & ciues in rebus grauiter læsit. A sanguine tamen & ho-
minum cæde temperauit, & fugientibus ad sanctorum Basilicas
pepercit. Die tertia discessit sua sponte à Roma, nauigaturusque
in Siciliam, naufragium pertulit: & non multò post infirmatus
grauiter, subito vitam cum morte commutauit.

Dum hæc agerentur in Italia per Gothos, Franci tempus ad-
esse rati, quo sibi Galliam subiicerent vniuersam, contractis co-
piis, magnum adunauerunt exercitum, & sub ducibus Faramun-
do, Marcomiro, Sunnone, Priamo, & Antenore, fines Gallica-
nos ingressi, primò cum Vuandalis congregiuntur, qui Gallias
denuò incurfabant, quorum regem Godgisith (quæ nonnulli Go-
dogisilum nuncupant) cum viginti millibus occiderunt.

Et nisi Respendial rex Alanorum, Vuandalis ex Hispania,
ubi tunc regnabat, tempestiuè venisset in auxilium, omnes fuif-
sent à Francis occisi.

Anno domini CCCC. XIX. obiit Genebaldus, interrex Frã-
corum, filius Dagoberti, & nepos Marcomiri regis, anno prin-
cipatus sui XXI. post cuius mortem Franci (vt dicemus) denuò
reges habuerunt.

Eodem nanque anno, statim post obitum Genebaldi, cõue-
nientes in vnum procures & maiores natu Francorum, consili-
um habuerunt inter se maturum, vtile iudicantes, vt more vete-
rum

5

10

15

20

25

30

35

40

- rum, sibi regem constituerent ex ducibus vnum. Et bonus est
 visus sermo in oculis omnium, conueneruntq; in causa huius
 negotii ad aliam dictam duces subscripti: Pharamundus videli-
 cet dux Francorū Orientalium: Marcomir dux, & Sunno dux,
 5 fratres Pharamundi, Orientalis: Clodius dux, filius Pharamun-
 di: Dagobertus dux, filius Marcomiri: Nicanor dux, Pharaber-
 tus dux, Richimer dux, Antenor dux Menipolitarum, Priamus
 dux frater eius, Bertheri dux Gallicanus, Heribert dux Insula-
 nus, Sunno dux, & Richer dux, filii Genebaldi ducis & interre-
 10 gis Francorum defuncti, Diocles dux, & Meroueus dux. Ade-
 rant etiam ex sacerdotibus & sapientibus Francorum: Salegast-
 hald summus pontifex Iouis, Gasthald, Herhald magister epi-
 stolarum, Vuisogasthald pontifex Dianæ, Rutvuicus, Adelhar-
 dus, Richeri, & alii complures tam ex plebeis q̄ ex proceribus.
 15 Hi omnes communicato inter se maturæ deliberationis con-
 filio, tandem de vnanimi consensu Pharamundū ducem Fran-
 cię Orientalis apud Wirciburg, in regem Francorum eligerunt,
 qui filius fuerat Marcomiri ducis, anno Domini (vt suprà dixi-
 mus) quadringentesimo quarto defuncti: qui Marcomirus fuit
 20 Clodii, qui fuit Dagoberti, qui fuit Genebaldi primi ducis Frā-
 corum Orientalium, & fratris Marcomiri regis, quorum pater
 fuit Clogio rex Francorum, qui (vt suprà diximus) obiit anno
 domini, ccc. lxxviii.

*Regem Francs
institueret com-
placuit.*

*Duces Frācorū
pro electione
regis cōueniūt.*

*Duces Frācorū
16. ad regis e-
lectionem con-
ueniunt.*

*Pharamundus
fit rex Frācorū
43.*

*Genealogia re-
gis Pharamūdi.*

QVADRAGESIMVSTER TIVS.

- 25 **P**HARAMUNDVS igitur Marcomiri magni ducis
 Francorum Orientalium filius, communi voto procerum
 electus in regem anno Dominicæ natiuitatis præscripto, cccc.
 xix. indictione Romanorum secunda, die mensis Aprilis vice-
 sima quarta, ætatis suæ anno quinquagesimo sexto, regnavit su-
 30 per Francos annis septem, vir in sua generatione optimus, sed
 non Christianus.

*Pharamundus
regnavit annis
7.*

- Ducatum verò Franciæ Orientalis eodem mox anno com-
 mendauit Marcomiro fratri suo gubernandum, quem ille stren-
 nuè rexit annis decem & octo: cuius genus & successores in du-
 35 catu secundum ordinem continuando, vsque ad vltimum du-
 cem Hetanum, & Carolum filium Pippini Magnū, descrip-
 simus suprà, quando genealogiam primi ducis prænotauimus.

*Marcomer du-
catū Orientalis
Frāciæ suscepit.*

- Anno regni sui tertio, Pharamundus rex Francorum, vt po-
 pulum moribus incultum, animisq; ferocem, legibus coërceret,
 40 conuocatis ad se quibusdam regni proceribus, de nouarum re-

*Pharamundus
rex Francorū,
leges instaurari
fecit.*

Leges correxit antiquas,

rum constitutione maturum cœpit habere consiliū. Veterum nanque regum constitutiones temporum ratio non admisit per omnia, quæ nihilominus varia inquietudine gentis, ex pluribus iam annis non solum in non usum, sed penitus quoque in oblivionem deuerant & contemptum, quas ob id videbatur omnino necessarium, aut correctione mutandas, aut nouitate tollendas.

Quatuor Francorum legis lattores. Salagastus. Wesogastald. Wyndegast. Basogasthald.

Erant autem in eo Francorum cœtu, plures in sua generatione viri prudentes, è quorum numero potiores quatuor fuerunt selecti, quibus rex vnâ cum proceribus condendarum legum omnimodam tradiderat potestatem, quorū ista dicebantur onomata: Salagast, Wesogast, Vuyndegast, & Basogast, quorum primus villam construxit iuxta Meni fluminis ripas, quam suo nomine Salagastat nuncupauit: Vuyndegast verò, in Francia Orientalii nominis sui Vuyndesheim vicum constituit.

Leges Francorum condite, apud probantur à Clodio rege.

Igitur hi quatuor conuenientes in vnum per tres mallos causarum origines diligenter contractarunt, de singulis excudendo sententiam volumen legalium constitutionum nouum ediderunt, quod à principaliore quidem authore Salagast, qui summus Iouis pontifex erat, nomen legis Saligæ accepit, cui postea rex Clodoueus intelligentiæ capitula superiecit.

Vuandali cum Alanis & Suetijs deuastant Hispaniam. Qui & unde sunt Vuandali, Alani, Suetij, Longobardi, Normani. &c. Insule Scanzianæ.

Eodem anno Vuandali, Alani, & Suetii, regionem Hispaniarum ad inhabitandum inter se trifariam compartiti, & in tribus regnis diuisi sese mutuo & intestino bello collidunt. Sunt autem Vuandali, Alani, Suetii siue Suedi, Gothi quoque, Longobardi, & Normanni, origine pares, quantum ad patriam nationis pertinet primitiuam, ex Germaniæ finibus & insulis Scanzianis siue Scandianis, quæ nunc Gothia, sub quatuor aut quinque distinctionibus dicitur, à principio transmigrationis suæ oriundi.

Diuus presbyter Hieronymus multa scripsit. Hieronymus sanctus in Asia moritur.

Anno Pharamundi regis Francorum tertio, beatus Hieronymus presbyter insignis, per annos sex & quinquaginta libris suis æditis & consumatis, althmatica passione ita pectore deiectus, ut lecto surgere non posset, nisi apprehenso manibus fune, qui ad hoc de trabe pendeat, obiit ad Bethleem. Anno ætatis suæ nonagesimo primo, vltima Septembris.

Anno Pharamundi sexto, Dominicæ natiuitatis, CCCC. XXV. indictione Romanorum octaua, sanctus Theonestus episcopus Philippenfis in Græcia, eiectus de sua ecclesia violentia hæreticorum, cum Albano presbytero, Vrso diacono, & Abraham

ham subdiacono, venit in Italiam: ac deinde in Germaniæ fines. E quibus Albanus apud Moguntiam pro fide Christi patitur.

Sanctus Albanus presbiter apud Moguntiam martyrizatur Pharamundus Francorum rex moritur.

Pharamundus Francorum rex moritur anno regni sui septimo, Dominicæ verò natiuitatis, cccc.xxvi. indictione Romanorum nona.

QVADRAGESIMVS QVARTVS.

CLODIVS regis Pharamundi filius, eodem anno patri succedens, regnavit annis viginti: princeps magnanimus, fortis, & bellicosus, qui Gallos & Romanos sua fortitudine potenter cõtrivit, & Francorum regni terminos longè ac latè per Galliam extendit, cunctisq; per totâ Europam nationibus propter suam potentiam metuendus fuit.

Clodius Crinitus regnavit annis viginti.

Qui statim in principio regni sui cunctis per edictum Francis mandavit, longas nutrire comas, quatinus à Gallis, quos vel expugnaturi essent, vel iam priùs secum habitare permiscere deuietos, Franci primo fecernerentur contuitu. Quapropter deinceps & ipse rex Clodius crinitus seu capillofus est dictus, qui comam & barbam nutrivit prolixam. Gallos autem à se deuietos, in signum servitutis, comam detondere mandavit. Ex quo subinferre licebit, quòd Franci, Germani, Gallos servituti subegerunt, non Galli neque alia quævis natio, vnquàm superauere Germanos. Manifestum est enim, Hunibaldo testante, quòd Franci ex eo tempore, quo Germaniam sunt primò ingressi, vsque ad mortem regis Clodouei, qui primus fidem Christi suscepit (vtdicemus) per annos non minùs nongentos quadraginta sub regibus & regulis quadraginta septem, semper & fuerunt & manserunt liberrimi, nec vlli vnquàm vel ad momentum seruiert. Post verò Clodouem, quòd liberi permanferint vsque in præsentem diem omnes Franci, tam illi qui sunt in Gallia, quàm isti qui in Germania remanserunt, cum notum sit historiarum sine liuore peritis, probatione opus est nulla.

Franci ut liberi comam nutriebant.

Galli serui comam detondebant. Non Francos Galli, sed Gallos Franci sibi subiecerunt.

Franci omnestà Galliani quàm Germania, semper liberrimi.

Clodius rex Francorum anno regni sui octauo, qui fuit Dominicæ natiuitatis quadringentesimus tricesimus quartus, indictione Romanorum secunda, contractis copiis, exercitum movit in Doringiam. Franci, quod longè suprâ diximus sub Franco rege, anno ante Christi natiuitatem tricesimo septimo, cum Doringis, Saxonibus, Theutonibus, atque Germanis perpetuum contraxerant fœdus, quod vsque ad obitum regis Marcomiri per annos fermè CCCC.XXX. inuiolabiliter ser-

Clodius rex exeratùm movit Francorum in Doringiam.

Doringi à Francorum societate recedunt.

Franci Doringiam suo regno subiiciunt, Doringi Francorum seruituti subiiciuntur.

Franci Gallos seruituti suae subiiciunt.

Franci exploratores mittunt in Galliam.

Burgundiones in provincia Lugdunensi.

Exploratorum uisa et audita per Galliam.

Clodius rex uerba uirorum notauit. Franci expeditionem mouerunt in Galliam.

Franci Romanos

uatum est ab omnibus. Marcomiro autem rege Francorū à Valentiniano Cæsare (vt prius est dictum) anno domini ccc. xciii. occiso, Doringi, & Saxones, cum Germanis & Theutonibus à societate Francorum recesserunt, rebus non satis prouidè subducibus actis.

Huius occasione dissidii, rex Clodius Doringiam potenter intrauit, regem vicit & gentem, eosque tributum Francis dare annum, & vincentium deinceps obedire mandatis coartauit, vt qui liberorum sub iure fœderis antiqui focii manere contemperant, eorum serui, subditi & tributarii esse cogerentur. Simile Germanis postea contigit atque Saxonibus, qui rupto societatis fœdere, deinceps Francos non amplius (vt prius) senserunt amicos, sed reges & dominos. Exinde rex Clodius Rheno simul & Mosa transmissis, expeditionem mouit in Galliam, omnemque regionem Tungrorum deuastans, & potenter obtinens, Francorum regno subiugauit, atque pro confirmatione nouæ possessionis olim amissæ, tunc verò receptæ, ibidem aliquandiu consedit, inde usque ad tabulam procedens omnia recepit.

Post hæc anno suo vndecimo, indictione Romanorum quinta, Clodius rex Francorum considerans Romanorum potestatem haud parū defecisse, misit exploratores in vltiorem Galliam, vt situm terræ, fortitudinem gentis, vrbiūque, ac munitionum custodiam diligenter explorarent, sibiq; renunciare studerent quantotius. Eo tempore Burgundiones habitabant in provincia Lugdunensi, & Gothi in Aquitania, qui cum Hispanis & Gallis terram occupabant.

Reuersi exploratores ad Clodium, retulerunt regiones esse optimas, fructiferam penitus terram, situm quoque amœnissimum, gentem inermem, pauidam, inualidamq; & Romanorum in vrbiū paruam esse custodiam. Quibus auditis, rex Clodius, cui nihil plus animo fuit quàm nomen, gloriamq; Francorum dilatare & regnum, magnum suorum contraxit exercitum, & mouens vltra flumen, quod Tabula nominatur, versus mare, in Galliam, vrbe Cameracensem obsedit, & cepit, Romanis, quos in ea reperit, cunctis militibus occisis.

Inde mouens per Carbonarium nemus ad Tornacensem urbem iter festinans direxit, quæ ciuitas Romanorum fuit præsidio munita. Romani verò milites, qui erant in præsidio, cum audissent Francorum aduentum, contra eos extra urbem processerunt ad bellum, in quo usque ad vnum omnes à Francis fuerunt

runt occisi, vt nec vnusquidem remanserit ex cunctis, qui ceterorum interitus nunciū detulisset Romanis. Urbem verò Tornacensem cum omni regione sibi subiecerunt.

*militēs apud
Tornacum occi-
derunt.*

Deinde progressi vlteriùs Franci, Morinos, Tarauanos, & quicquid reliquum fuerit Galliarum, vsque ad mare, in suam receperunt omnimodam potestatem, possidentque vniuersa vsque in præsentem diem, quæ Romani deinceps nec recuperauerunt, immo nec recuperare poterunt, in sempiternum. Aruit enim Roma, quæ dudum floruit.

*Frãa magnam
Gallie partem
sibi subiugarunt*

Clodius verò insignis Francorū rex, posteaquàm regni terminos magnificè dilatauit, omnemque terram Galliarum, quæ fuit inter Rhenum, ab oriente: & mare Morinum, ab occidente: Britannicum, ab Aquilone: vsque ad Sequanam, versus meridiē, hoc est, Batauos, Menapios, Tungros, Tarauanos, Morinos, Ambiones, Cameracenses, Tornacenses, Atrebatenses, Beluacenses, & quicquid his regionibus interiacet, vltàque Sequanam vsque ad Ligerim, Francorum regno potenter fecisset subiectum. Moritur anno regni sui vicesimo: Dominicæ verò natiuitatis, cccc. xlii. indictione xliii.

Clodius Crinitus rex Francorum auxilium ualde.

*Nomina populo-
rum quos Clodius
subiecit.*

*Clodius rex
Francorū Augus-
tus moritur.*

QVADRAGESIMVS QVINTVS.

MEROVEVS Clodii memorati regis maior natu filius, patri succedens, regnauit super Francos annis duodecim: princeps potentia, fortitudine, magnitudinēque rerū gestarum nulli præcedentium regum inferior, qui Romanum contriuit imperium, & patris vestigia gloriosa imitatione secutus, regnum Francorum id paucis, quibus regnauerat annis, non mediocriter augmentauit.

*Meroueus regnauit annis
duodecim.*

Omnes enim Galliarum fines, quos pater Francorum adiunxerat regno, cunctis regni sui diebus non solum sub ditione sua continuit, sed etiam Romanis vbilibet inuentis, vel occisis, vel fugatis, terminos acquisitæ possessionis longè latèque mirum in modum dilatauit.

*Galliam potenter in suatione
continuit.*

Anno regni sui octauo, terræmotus penè fuerunt assidui, & signa in cælo plura, & metuenda sunt ostensa. Nam aduersperascente quadam die, cælum rubēs vt ignis ab Aquilone apparuit, intermistis per igneum ruborem lineis quibusdam clarioribus, in hastarum similitudinem deformatis. Eclipsin luna patitur, cometes horrendæ magnitudinis apparuit, & alia multa sunt visa prodigia, quæ non fuisse penitus ociosa, declarât mala subsequuta.

*Terræmotus et
signa multa appa-
ruerunt.*

*Cometes in cælo
apparuit.*

Sequenti etenim anno, qui fuit regis Merouei nonus, & Do-

Attila Gothorum, Walamirus, Ardaricus. Huni cum Attila deusfāt imperium. minicæ natiuitatis cccc.liii.indictione Romanorum sexta, Attila rex Hunorum: Walamirus, rex Ostrogothorum: Ardaricus rex Gepidarum, & alię gentes Aquilonares in vnum conspirantes, à Pannoniæ finibus egrediuntur, & imperium occidentale simul & regnum Francorum in partibus Gallicanis cum quingentis millibus pugnatorum inuadunt, strages ingentes faciunt, nemini parcent.

Huni peruenerunt ad Galliā Et primò quidem per vniuersam Galliam furor eorum in tantum permittente Deo defæuit, vt nulla munitio, firmitas, aut fortitudo, ciuitatem, oppidum, vel castellum ab eorum infestatione posset defendere. *Franci contra Hunos pugnauerunt.* Contra quorum insolentiam, Meroueus rex Francorum: Theodoricus quoque rex Wisigothorum: & Aetius, Romanorum patritius, cum aliarum diuersarum gentiũ copiis militaribus processerunt ad bellum, apparatu communi, cum quibus in campis dimicauere Cathalaunicis, à manè vsq̃ ad noctem, & Franci vicerunt hostem cum adhærentibus sociis, licet Attila non fuit omnino deletus.

Centum octoginta pugnatorum millia perempta. Cæsa sunt in eo prælio centum octoginta millia pugnatorum, inter quos etiam cecidit Theodoricus rex Wisigothorũ, vir bellicosissimus. Retrocedentibus Francis, simul & cæteris qui conuenerant in Hunos, Attila rex sumpta militia in patriã rediit, vt exercitu reparato, furorem cõtinuare posset inceptũ, & Galliam cum Italia in desolationem reducere.

Huni totam deuastauerunt Italianam. Leo papa primus. Sequenti nanque anno ingressus Italianam rex Attila, omnes penè ciuitates eius, aut diripuit, aut funditũs euerit. Ad quem Leo papa primus pontificalibus venit indutus, & non solum vrbi populòque salutem impetrauit, sed etiam vt relicta Italia abiret, obtinuit. Interrogatus verò à suis, cur Pontifici tã placidus extiterit, respondebat se illum non fuisse reueritum, sed senem quendam venerandum aspectu, iuxta eum stantem, qui gladio euaginato mortem regi minabatur, si Pontificem vel cõtristaret, vel negaret omne quod postulare. Nec diu post in nuptiis crapulatus Attila rex, tactu apoplexiæ interiit.

Vrbs Treuiorum capitur à Francis, & possidetur. Anno regis Merouei Francorum vndecimo, Dominicæ autem natiuitatis cccc.lvii.indictione Romanorum decima, Franci urbem Treuiorum tali occasione ceperunt, quam & Hunorum rex Attila paucos ante annos bello capiens, graui depopulatione contriuerat. Post interitum Valentiniani, quẽ Aetii patritii eodem anno amici necauerant, quiq̃ post Theodosium cũ Martiano imperauerat, Auitus à Romanis Imperator constituitur,

tur, sub quo ciuitas Treuirorum capta est.

Fuit eo tempore in vrbe Treuirorum senator quidam nomine Lucius, qui vxorem habebat plurimorū estimatione pulcherrimā, in cuius amore turpi languebat Auitus. Simulans ea
 5 de causa languorem, strato decubuit, & quasi pro morbi reuelamine consequendo, senatrices vrbis omnes ad se visitandū successione venire præcepit. Venit inter alias & Lucii vxor, nihil
 suspicata mali, quam illico stuprauit Auitus. Scelere commissio, mulier domum silenter mariti repetiit. In crastino cōsurgens de
 10 lectulo sanus corpore, sed pollutus scelere cōscientia Cæsar Auitus, dixit obuuium ad Luciū: Pulchras quidem thermas Luci habes, sed frigida lauas, tetrum insinuans præter naturam fluore vxoris. At Lucius paradigma intelligens, grauiter tulit, missisq; nunciis & literis secretissimè ad Francos, vt venirent quan
 15 totius, vrbem se Treuirorum traditurum in eorum potestatem, sine dubio, sine morā vel difficultate promisit.

Lucius senator Treuirorū urbem Francos tradidit.

Auitus Lucii stuprauit uxorem.

Franci per Lucium uocantur Treuirim.

Eatenus namq; Treuerenses à multis retrò annis cū Romanis, eorumq; regibus pertinaci adhæsiōe senserunt. Franci autem non immemores stragis, & iniuriarum, quas olim à Nanne
 20 no & Quintino Treuirorū principibus apud nemus Carbonasium Dagoberti ducis, & interregis temporibus acceperant, cōtractis mox copiis in interitum Treuerensium hilariter properabant. Vrbe autem capta, Franci omnia diripientes, suo eam regno subiecerunt.

Vrbs Treuero rē à multis annis subiicit Romanis.

His temporibus regnum Francorum paulatim magna sumpsit incrementa, terminosq; suos multipliciter per Gallias dilatauit. Vnde reges gentis, qui à primo introitu in Germaniā sedes circa Rhenū, vbi nunc est Hollandia, cum populis, qui Gel
 30 renses, Westphali, Cliuenses, & Frisii dicuntur, per annos ferme septuaginta supra octingentos tenerant apud Neopagum, Disburgū, cæteris in locis & castellis Cisirhenanis, habitationis sue domicilium in Gallias transtulerunt, rarò quiescentes à bellis, quousq; vniuersam postremò Germaniam, Galliam quoque, simul & Italiam regno Francorum subdiderunt.

Regnū Francorū per annos 900. ualde creuit.

Itaq; regnum Francorum, quod ex vna gente parua sumpsit initium, multo labore, cruentissimis bellis, & plurimo regum, ducum, procerum, militum, & plebeiōrum sanguine per annos circiter nongentos tandē creuit in immensum, & supra omnia totius Europæ regna sumpsit incrementum, ita vt dominaretur
 40 cum potentia & regnis multis & gentibus, fieretq; ex pluribus regnis

Franci bellis continuatis tandem uicerunt. Regnū Francorū maius omnibus regnis totius Europæ.

regnis vnum, quod ense collectum pro vincentis honore diceretur, & esset nomine Francorum.

Regnū Frācorū hodie est, & manet bis partitū,

Hinc manifestè constat, quoniam sicut Franci, qui remanserant cum Germanis, & lingua, & moribus vtuntur Germanorum, ita etiam qui Gallias cum regibus intrantes cū Gallis manserunt, & mores, & loquendi vsum cum sedibus mutauerunt: & quos natura Germanos ab exordio natiuitatis constituit, eos locorum mutatio in medio Gallorum loquela & moribus similiter Gallos fecit. Enimuerò cū essent in Troia, mores & sermones frequentabant etiam Troianos: inter Scythas quoque Scythicos: in Germania, Germanos: et in Gallia didicere ac tenuere Gallicanos. Sic & Aeneas ex Troianis veniens in Italiam cum sua gente, sermonis paulatim oblitus patrii, moribus & lingua vti cepit Romæ inuentis.

Meroueus rex Francorū moritur.

Post hæc Meroueus rex Francorum, ægritudine correptus, in paganismo idolorum, sicut omnes progenitores sui, moritur anno regni sui duodecimo: dominicæ autem natiuitatis, cccc. lviii. indictione Romanorum, vndecima.

QVADRAGESIMVS SEXTVS.

Hilderius regnavit annis 23.

Hilderius rex insolens & luxuriosus.

Hilderius vixit annis 26. in regno.

Hilderius rex metu Francorū fugit in Doringiam.

Aegidius Romanus in regē

HILDERICVS Merouei regis filius, patri succedens in regno Francorum, varia mutatione rerum bis regnavit. Primò enim post patrem regnavit anno duntaxat vno: deinde propter insolentiam suam & luxuriam (sicuti dicemus) regno deiectus, fugit in Doringiam. Post quem Franci regem super se constituerunt Aegidium quendam Romanum, quo post triennium fugato, Hildericus de Doringia reuocatus in Franciam, regnavit annis viginti duobus. Et factum est omne tempus regni eius à prima institutione eius post partem vsque ad mortem annorum sex & viginti, quorum tamen non regnavit nisi xxiii. regnum Aegidio (sicut diximus) occupante annis tribus, ipso in Doringia exulante apud Basinum regem.

Anno siquidem vno duntaxat in regno exacto, conspirantes in eum procures regni, volebant eum interficere, propterea quòd nimis insolenter & luxuriosè viuens, filias & vxores eorū atque nobilium sua turpitudine plures viciasset. Quod ubi comperit, cum paucis fugit in Doringiam, mansitque apud Basinum regem Doringorum, cognatum suum annis tribus. Recessit autem deiectus à Francis anno domini cccclix. indictione xii.

Post cuius à regno discessum, eodem mox anno Francorum principes regem super se constituerunt Aegidiū quendam Romano-

manorum apud Suefsionenses præfectum, qui annis tribus, Hilderico exulante, regnum Francorum occupauit. Is continuè sæ-

d Frands con-
stituitur.

5 Vnde reliqui metuentes sibi quandoq; imminere similia, in tyrannum conspirationem vnanimes ordinarunt, tolerabilius fore iudicantes eum regno pati præsidere, qui natis vxoribusque abuteretur subditorum, quàm illum sustinere diutiùs, qui nihil

Aegidius nimis
crudelis depo-
nitur.
Inter duo mala
est alterum altero
tolerabilius.

10 Anno igitur dominicę natiuitatis cccc.lxii. indictione Romanorũ quintadecima, Hildericus industria & fide Vuimbaldi amici sui, qui fuit vnus ex potentioribus regni principibus, ex Doringia reuocatus in regnum Francorum, omniũ fauore pro-

Hildericus pro-
fugus, de Do-
ringia reuoca-
tur in regnum.

15 cunctis odiosus inde fugatur. Et regnauit deinceps Hildericus modestissimè adhuc annis viginti duobus. Cũque audisset Basina, vxor Basini regis Doringorum, quòd Hildericus esset à Francis restitutus in regnum, dimisso viro suo secuta est eum in Galliam, nimio eius amore cõcitata, quem ex diuturna familiaritate cohabitandi apud Doringos contraxerat. Hildericus venientè hilari vultu admittens, sibi vt notam desumpsit vxorem

Basina viro suo
deserto, nupsit
regi Hilderico.

20 Basani regis, à quo triennio benignè fuerat hospitio receptus, malè humanitatem hanc remunerans.

Basini regis a-
miciã beneficiis
ingratus.

Instante autem prima nuptiarum nocte, Basina monuit Hildericum paulisper differre concubitum, foresq; cubiculi obser-

Basina armini-
bis suscit. mō-
stra futurorũ.

25 re, & quæ tertio viderit in atrio portenta renunciare vaticinanti sibi per omnia fideliter. Mulieri credulus rex vt mandauit obsequitur, obseruatisq; tertio ædibus, ad eam reuersus est, dicens primò se vidisse in atrio palatii Rhinocerotas, id est, Vnicornes,

Futurorũ diuer-
sa uidit mōstra.
Oẽ regnũ a se
diuisum diu nō
stabit.

30 leones quoq; & leopardos. Secundò lupos & vrsos furentes, seque mutuo insectantes. Tertiò vidi, ait, canes plures, sed exiguos, qui sese mutuo dente lacerabant, & mordebant infesto, sed quid significant tu dicito.

Ad hæc mulier Saga regi sic ait: Generabimus ecce sobolè, variis moribus cum tempore diuersam. Prima enim quæ nascetur ex nobis, erit multum generosa, quæ nobilitate sua leonibus sit comparanda, & vnicornibus generosis. Ex prima generatione cum tempore surget secunda, quæ more luporum contempta nobilitate, rapinas & oppressiones pauperum exercebit. Generatione post hanc tertia, quæ & vltima erit ex nobis, more canũ

Sabina regi tri-
plicè statu re-
gni prædiat
futurum.

40 neratio post hanc tertia, quæ & vltima erit ex nobis, more canũ se

COMPENDIUM LIB. I.

72

*Regni Frācorū
status Anno do-
mini 1515.*

*Clodoveus ex
Bafina nafatur
Anno domini
463.
Bellū Francorū
cū Alemannis.*

*Vtherpendra-
gon fit rex Bri-
tannorum.
Arcturus fit
rex Britannie,
que nunc est
Anglia.*

*Arcturus prin-
ceps fuit fupra
modū magnifi-
cus.*

*Arcturus rex
Saxones et Pi-
ctos expulit de
Britannia.*

Merlinus.

*Odoacarus Saxo
uenit in
Galliam.*

*Bellū Francorū
cū Odoacaro.*

*Odoacarus fu-
peratus à Fran-
cis, pergit in I-
taliā.*

se mutuò lacerabit, mordebitq; & collidet, donec postremò in nouissimis diebus regnum deficiet. Concepit eadem nocte mulier, & peperit filium, nomine Clodoveum, vt dicemus.

Sequenti anno, qui fuit dominicæ natiuitatis quadringentesimus lxxiii. Hilderico natus est filius nomine Clodoveus, q; patri successit, postea in regno Francorum, & primus fidem Christi suscepit, vt infra dicemus. Eodem fermè tempore Hildericus Francorum rex, contracto magno pugnatorū exercitu,

bellum mouit contra gentem Alemannorū, qui habitabant inter Italiam & Sueuiam, vbi iam sunt vrbes, Curienfis & Sedunensis, Valensisq;. Congreffione facta, superati sunt Alemanni, & sub tributo Francorum redacti. His quoque temporibus

mortuo Vtherpendragon rege Britannia, quæ nunc Anglia dicitur, sublimatus fuit regno eius filius, nomine Arcturus, de quo nō solū historia Britonū, narrate Galfredo Monemutense, sed etiam uoces populorum Angliæ mirāda personant, vsq; in presentem diem, licet plura magis sint fabulosa, quā conformia veritati. Qui Arcturus multa probitate morum, prudentia, mansuetudine simul & humanitate pollens, se cunctis amabilem venerandumq; præstare omni studio curabat: quia cum virtute animi, etiam mira liberalitate affluebat in omnes, & maximè in ecclesiasticos, quibus pro Christi amore plura conferebat munuscula, simul & donaria.

Saxones & Pictos de Britannia expulit: Scotos, Hibernicos & Orchadas, suo regno potenter subiecit. Quod cum reges Dacia, Noruegieq; audissent, vltro venientes eius se dominio subdiderūt. Mira de huius Arcturi natiuitate, simul & gestis futura genitori eius Vtherpendragon, prædixit vates Anglorum Merlinus, quorum in primo volumine annaliū fecimus mentionem.

His etiam temporibus Odacar natione Rugius, siue Saxo Theutonicus, multitudine armatus Turcilinguorū, Herulorū, Suetiorum quoq; siue quos nunc Suedos ab insula nuncupamus, ab extremis pœnæ Saxonie finibus egressus, venit in Galliam, urbemque Aurelianensem victor intrauit. Postea etiam Andeganiam ciuium deditioe in suam potestatem accepit.

Contra quem Hildericus Francorum rex sequenti die produxit exercitum, bellum commisit, Paulum comitem occidit, urbem obtinuit, Odoacarum cum exercitu fugauit. Odoacar pacem cum Hilderico rege constituens, Galliam deseruit, & expugnaturus Italiam intrauit. Orestē Romanorum patritium in Liguria

5

10

15

20

25

30

35

40

Liguria sibi congregari non audentem, retrofugere compulit, latentemq; in vrbe Ticinensi, quę Papiam nunc dicitur, obsedit, cepit, & occidit. Omnes post hæc vrbes & munitiones Italię, nullo resistente penitus obtinuit, quietissimè possedit, impositoque

Odoacrus regnat in Italia annis 14.

capiti suo regni diademate, annis quatuordecim in Italia p suo

libro regnavit: postea tamen a rege Gothorū peremptus fuit. Hildericus rex Francorū, congregato suorum exercitu maximo, p vniuersā Galliā anno dominicę natiuitatis cccc.lxxv. potenti manu discurret, omnia quę restabāt suo regno subiecit, contra venire audentes occidit: deditioem verò spontaneè facientes cum gratia suscepit. Multos in eo tumultu Romanorum occidit, & ab eorum dominio Galliam liberauit.

Franci occis Romanis, omnē sibi Galliā subiugarunt.

Eodem tempore Franci Coloniā Agrippinam de potestate Romanorū in manu valida eripientes, etiam suo dominio subdiderunt. Deinde Moguntiam, Vuormatiam, Spiram, & nō diu post Argentinam, cum oppidis & munitionibus vniuersis, per omnē regionē Cisirhenanam, a Constantia ciuitate Alemānię, vsq; ad mare: ac deinceps per Morinos & omnē Galliā, vsq; ad Ligerim, in suam potestatem nullo resistente redegerunt.

Franci Coloniā Romanis auferentes sibi subiecerunt.

In principalioribus autem ciuitatibus ex genere Frācorum regio posuerunt duces, qui sub nutu & potestate Hilderici regis & successorum, eius populum regerent, & secundum leges patrias iustitiam singulis administrarent. Ex his apud Coloniā regulum constituerunt nomine Sigebertum: apud Cameracum, Riuacharium: apud Morinos, Carocum: apud Treuiros & Mossellanos, Heribertum: apud Metensis vrbis principatum, Godgisilum: apud Maguntiacos, Arbogastum: atque alios in vrbus aliis regni vicarios more antiquorum Francię regnum posuerunt: quos tamen Clodoueus postea rex pænē omnes propter monarchię ambitionem fecit interfici.

Hic multipliati sunt reguli Francorū.

Anno dominicę natiuitatis cccc.lxxix. indictione Romanorum secunda, temporibus Hilderici regis memorati Francorum, post Odoacari a Rugiis discessum, Longobardi Rugium inuadunt: quibus eo tempore quintus rex nomine Gudeoch principabatur, & in eo regno aliquandiu habitauerunt.

Sigebertus regulus Francorum apud Coloniā. Riuachari rex Cameraā. Caroc rex Morinorum. Heribertus rex Treuironum. Godgisilus rex Metensis. Arbogast rex Moguntię. Oēs sub uno rege Francorū. Longobardi primò Rugios occupauerunt. Hildericus rex Francorū moritur.

Hildericus autem rex Francorum, posteaquā plura fortiter gessisset, anno regni sui consummati xxiii. interrupti verò, xxvi. dominicę autem natiuitatis, cccc.lxxxiiii. moritur, indictione Romanorum septima.

QUADRAGESIMVS QVARTVS.

Clodoveus re-
gnauit annis.30.
primus Chri-
stianus.

Clodoveus rex
Francorū egre-
gius fuit.

Clodoveus rex
Christianorum
incaudit eccle-
sias.

Clotildis regina,
uxor Clodo-
uei regis Chri-
stiana.

Frānā bellum
mouerūt in Do-
ringos, & supe-
rant.
Doringi Frāns
tributū soluere
compulsi.

Frānā regem
Vuesogothorū
in bello necant.

Frānā bellum
mouerūt in A-
lemannos sub
Clodoueo.

CLODOVEVS Hilderici regis ex Basina filius, cū-
esset annorum vnus & viginti ætatis, patri successit, & re-
gnauit annis triginta: quorum quindecim paganus, sicut omnes
ante eum reges Francorum, in vanitate consumpsit, & reliquos
quindecim in fide Christi renatus fideliter exegit. Erat autem
princeps formā egregius, & animi virtute præclarus, qui mox
in principio regni sui filium ducis quondam Romani Aegidii,
nomine Siagrium, Sueffionis principantem, fugauit, & urbem
regno Francorum adiecit. 10

Inde progressus ciuitatem Remorū (cuius ecclesię tum præ-
fuit sanctus Remigius præsul doctissimus) cepit, ecclesias tā ibi,
quā alibi omnes spoliauit, pluresq; incendit, & prædam iuxta
legem militibus diuisit. Quicquid in tota Gallia fuit iuris Ro-
manorum, Clodoveus breuī totum dominio Francorum subie- 51
cit: sicuti & manet vsque in præsentem diem.

Hic duxit vxorem Clotildē, filiam Hilderici regis Burgun-
dionum, quem Gundebaldus rex eius frater peremerat, vxorēq;
eius matrē scilicet Clotildis, ligato ad collum eius saxo, præci-
pitauit in aquā. Erat autē Clotildis Christiana fidelis, quæ regē 20
sedulō monebat in dominum Iesum credere, & vanam idolorū
culturam abnegare. Quod etsi contemneret à principio, ex-
actis tamen in regno annis quindecim, victoriā obtentā de Ale-
mannis (vt dicemus suo loco) postea credidit Christo.

Anno regni sui nono, Clodoveus rex bellum mouit in Do- 25
ringiam, propterea quod & tributum olim eis impositū soluere
cōtemnerent, & eius matrem Basinam non solū de adulterio,
sed etiam de furto calumniarentur manifestē. Veniens itaque in
regionem Doringorum, omnia ferro deuastauit & igne, regem
vicit, & ad solutionem tributorum cōegit. 30

Anno regni sui vndecimo, rex Clodoveus cōtractis copiis,
aduersus Alaricum regem Occidentalium Gothorū duxit ex-
ercitum, quem decimo lapide ab vrbe Pictauorum sibi congres-
sum, cum pluribus occidit: cuius & thesauros omnes, & ciuita-
tem ipsam suo regno adiecit. 35

Anni regni sui quintodecimo, qui fuit dominicę natiuitatis
cccc.xcix. indictione Romanorū septima, cū Alemanni rur-
sus in superbiam erecti, Francis nec subiacere vellent, nec am-
plius dare tributum, Clodoveus ingentem suorum conuocauit
exercitum, & mouit contra Alemannos fortem expeditionem 40
ad

ad prælium. Initio certamine acriter ancipitique Marte diu fuit pugnatum, & plures utrobique ceciderunt.

Postremò diuina ordinante prouidentia pugnantibus fortiter Alemannis, Franci paulatim cœperunt deficere: cùmque iam propè videretur, ut fugerent, rex perfusus lachrymis, apud se tacitus orauit, dicens, Domine Iesu Christe, quem vxor mea filiū prædicat esse dei, & omnia postulata posse dare in te fideliter credentibus, si dederis mihi victoriam de his inimicis meis hodie, credam in te, atque in nomine tuo baptizari me faciam, & ero
10 nomini tuo fidelis seruus atque deuotus, quàm diu vixero.

Cumque sic orans, manibus & oculis in cælum eleuatis, subgemisceret, Christi affuit repentè auxilium: quo præsentè, in fugam conuertuntur Alemanni, & qui prius ut murus pugnabant immobiles, subito nunc fugiunt, quèadmodum solent pauentissime
15 mulieres. Cecidit in eo prælio rex Alemannorum cum multis. Verum cùm Franci Alemannos fugientes instantius persequi non cessarent, ad regem Clodoueam illi clamabant: Ne persequaris nos amplius, o rex victorissime, quia tui iam sumus, tibi nos perpetuos seruituros nunc deinceps pollicemur. At ille his
20 motus precibus, interdixit persecutionem, susceptosque in dedicationem Alemannos, in Galliam reuersus est.

Cumque venisset in palatium, consilio Clotildis reginæ vocauit ad se Remigium, ecclesiæ Remensis sanctissimum episcopum: à quo plenius de fide christiana instructus, in concessu publico, audientibus Francorum proceribus cunctis, sese cum summa reuerentia & humilitate ad sacri baptismatis misterium præparauit. Qui cùm lauandus iam baptisterium intraret, Sanctus ad eum Remigius præsul facundissimus ait, Mitis, depone colla Sicamber, Adora quod incendisti, Incende quod adorasti. Ex quo
25 manifestum est, Francos aliquantò prius dictos fuisse Sicambros, non apud Scythas, sed inter Germanos. Clodoueus itaque primus omnium regum Francorum fidem Christi suscepit, & per Sanctum Remigium baptizatus est anno ætatis suæ xxxvi. regni autem, xv: dominicę verò natiuitatis, cccc. xcix. indictione Romanorum septima.
35

Eodem die post regem fuerunt baptizati ex principibus aulicis, atque nobilibus Francorum tria millia.

Et reliquum populum diebus postea sequentibus vniuersum, pontifices & sacerdotes domini cum ingenti lætitia baptizabāt,
40 gratias omnipotentis dei miserationibus agentes, qui per suam

G ii gratiam,

Clodoueus futurum se iouet Christianum si uerit.

Christi auxilio inuocato, Franci superauerunt Alemannos. Rex Alemannorum à Francis perimitur. Alemanni se ditioni Francorum subiungunt.

Fidem Christi Clodoueus à Remigio suscipit.

Clodoueus rex baptizatur à sancto Remigio pontifice.

Francorum procerum tria millia eodē die baptizantur.

Franci omnes perne fidem suscipiunt.

gratiam, vt pacem daret ecclesiæ, gentem ferocissimam iugo fidei subiecit.

*Reges proæres
Frācorū multas
construunt eccle-
sias.*

Magna deinceps pro Christi honore facta sunt non solum per Clodouem, sed multo magis per successores eius Francorum reges, ecclesiæ constructæ, fundata seruientium deo plura per Germaniam, Italiam, & Galliam cœnobîa, diuinique cultus ministerium cum tempore multipliciter fuit augmentatū. Clodoueus autē rex, etsi homo fuerit in subditos pientissimus, in suos tamen consanguineos nimium legitur extitisse crudelis, quippe qui plures nobilissimos de antiqua regum Francorum propagine ortos, reges, duces & principes crudeliter & insidiosè fecit occidi, vt regnum solus haberet.

*Clodoueus mul-
tos cōsanguine-
os Francorum
reges occidit.*

*Sigebertus rex
Colonie, dolo
Clodoui inter-
ficiat a filio.*

Verum vt paucos ex multis posteritati cōmendemus, amor nos impellit historiæ veritatis. Regnabat eo tēpore apud Coloniā Agrippinā homo senex, de regum Francorū semine procreatus, nomine Sigebertus, quē Clodoui pater Hildericus, post acquisitas Colonias, illic vicarium regni posuerat. Is filium habebat nomine Ludouicum, cui rex Clodoueus in astutia & dolo sic scripsit: Pater tuus iam senex est, & regno inutilis, qui si moreretur, tibi cum amicitia nostra regnum illius proueniret, & non alteri.

*Clodoueus iu-
uenē dolo cir-
cumuenit.*

*Clodoueo cre-
dulus iuuenis
paternū aspia-
rat ad regnū.
Ludouicus qui
patrē occidat
submittit.*

Iuuenis regni cupiditate seductus, patrem deliberauit occidere. Cū autem rex Sigebertus die quadam nihil mali suspicatus de Colonia egrederetur, & Rheno transmissio, per Buro-niam syluam venationē ageret cum paucis, claro meridie dormientem in tentorio, immissis super eum percussoribus, patrē filius, tanquā eius regnum possessurus iuxta Clodoui promissum, fecit occidi.

*Ludouicus pa-
triāda regem
inuitat.*

Cede, immo parricidio, nequissimè peracto, Ludouicus regi scripsit Clodoueo: Pater meus est mortuus, & ego thesauros eius penes me teneo cū regno. Mitte ergo viros, & quicquid tibi ex thesauris patris mei placuerit, bona tibi voluntate transmittam. Cui rex Clodoueus rescripsit: Gratias ago boni voluntati tuæ, & rogo vt venientibus nostris patefacias cuncta, tu regnū patris cū amicitia nostra solus de cetero iam possessurus.

Venientibus autem legatis Clodoui regis, Ludouicus patris thesauros ostendit: qui dum varia conspicerent atq; diuersa, iuuenis ait, In hanc pater meus thecam nummos aureos cōsuevit reponere. Immitte vnus astatium inquit manum tuam vsq; ad fundum, vt probes si omnia sint aurum. Quod cū fecisset,

cisset, & esset valde declinatus, vnus ille qui iusserat, eleuata manu securim in eius cerebrum vibrauit, & statim in eodem loco mortuus est.

Parrii da machinatione Clodouei regis pimitur.

His nequiter peractis, rex Clodoueus venit Coloniam, quasi nescius scelerum, & conuocato vniuerso ciuitatis populo, dixit: Audite ciues optimi, nefandū quod breui contingit malum, Ludouicus filius parentis mei Sigeberti, patrem suum falsis circumuenit sermonibus, quod ego insidiarer eius vitæ. Cūq; ille per Buroniam syluam fugeret, immixtis super eum latronculis, genitorem suum interfecit. Ipse quoq; dum thesauris incubaret, à quo nescio percussus interiit. Sed in his ego nequaquam sum conscius. Nec enim possum sanguinem parentum meorum effundere, cū sit nefas.

Rex Clodoueus uenit Coloniā & admittitur.

Expurgatio regis Clodouei fit.

Sed quia sic ista contigerunt, do vobis consilium, si videtur acceptum, conuertimini ad me, vt sub mea sitis defensione. At illi manibus & vocibus plaudentes, eum more gentis erectum clypeo, regem super se constituerunt. Et sic regnum Sigeberti cum omnibus thesauris eius in suam accepit potestatem. Prosternebat enim deus quotidie hostes eius sub manibus ipsius, & augebat regnum illius valde, eò quod ambularet recto corde in via mandatorum dei.

Colonienses Clodoueu pro rege suscipiunt.

Regem etiam Cararicū, & filium eius dolo cepit: quos primo tondens, alterum presbiterū, alterum verò diaconum ordinari fecit: quorum thesauros cum regno sibi subiiciens, ambo- bus postea fecit amputari capita.

Cararicus & filius eius reges à Clodoueo fraude necati.

Riuacharium quoque regem apud Cameracum Francis imperantem, & nimis petulanter luxurioseque viuentem, vnà cum Richario fratre eius proditoriè captos, à bello fugientes propria manu securi percutiens occidit.

Riuacharius rex Frantiæ Cameracensis cū fratre occiditur.

Lingomirum etiam fratrem eorum apud Cænomanniam regnantem, simili crudelitate fecit occidi.

Lingomirus rex Frantiæ Cænomannicæ ab eo interficitur.

Quibus mortuis, regna eorum cum thesauris sibi vsurpauit. Interfecit & alios reges Francorum plures, qui omnes de sanguine parentum eius fuerant procreati: maximè de quibus suspiciosè nimis metuebat, ne sibi præriperent regnum, nemini parcens, eòq; modo regnum suum extinctis pœnè cognatis omnibus, per totam Gallia dilatauit. Sed Clodoueam laudet Hunibaldus quantum volet, quasi benè in his fecerit, ego in hac parte laudare nequeo parenticidam, & qui tot innocentes necauit.

Plures fuerunt reges Francorū his temporibus. Iniuriā parētē regnare crudelitas est.

Nam die quadam coram multis aulicis suis dixisse fertur de

*Verba regis
Clodouei in do-
lo prolata sunt*

*Nemo dubitat
malū hominē.*

*Bellū Frācorū
cōtra Burgun-
diones.*

*Clodoueus rex
Frācorum mo-
ritur,*

*Clodouei regis
Frācorum filij
quatuor.*

*Regni Frāco-
monarchia se-
pius fuit diui-
sa.*

*Genealogia re-
gum per Lo-
tharium uenit.*

*Hic Hunibaldus
Frācorū ter-
minauit histo-
riam.*

his parentibus suis atque cognatis, quos ipse perdiderat: Vē mihi, quia tanquā peregrinus inter extraneos solus remāsi, & neminem habeo de parentibus siue cognatis meis hodie amplius uiuentem, qui me in aduersitate si superuenerit in aliquo possit adiuuare, ut amicum solet amicus. Hoc autem dicebat in dolo, putans aliquem ex circumstantibus pro consolatione responsurum, ecce illum vel illum ex tuis ad huc habes uiuentem, ut qui supereffent ex cognatis, etiam quantoties occiderentur & ipsi.

Anno regni sui xvii. rex Clodoueus ad instantiam Clotildis reginę continuam, mortem parentum suorum crudelem de patruo vindicari cupientis, bellum indixit Gundebaldo regi Burgundionum: quo superato, Burgundiam tributo & subiectioni Francorum ascripsit.

Clodoueus autem rex Francorū, regno per vniuersam Galliam, & magnam partem Germaniæ dilatato, multisq; & bello, & pace fortiter gestis, tādē moritur, anno regni sui tricesimo: ætatis autem suæ, quinquagesimo primo: dominicę verò natiuitatis, ccccc. xiiii. indictione Romanorum vii. Parisiis in ecclesia sancti Petri sepultus.

Reliquit autem filios quatuor, Lotharium, Theodoricum, Clodomirum, & Hildebertum: qui regnū æqua portione diuifere paternum. Verū quia plures ex his deinceps nati sunt reges, & aliquando regnum Francorum vni subiucuit monarchę, aliquando plures diuifum in partes regebatur à multis, operæpretium fore existimauius, eorum regum nomina cum minio capitaliter præsignata continuare per ordinem, qui seriem regalis prosapię recta linea vsq; ad Hildericum regem vltimum perduxerunt. Lotharius enim non fuit inter Clodouei filios primogenitus, sed maior natu erat Theodoricus: secundò verò genitus fuit Clodomirus: & tertio genitus, à quo regum continuatur genealogia, ipse Lotharius. Mortuo rege Clodoueo,

Hunibaldus quoque suam de origine Francorum in decem & octo libris distinctam finiuit historiā, tempus complectens annorum non minùs nongentorum quinquaginta, in quibus reges fuerunt à Morcomiro Antenoris filio, qui gentem primus de Scythiæ finibus eduxit ad ostia Rheni fluminis in Germaniā, vsq; ad mortē regis Clodouei quadraginta septē. Quæ verò sequuntur in hoc annalium nostrorum secundo volumine, ex authoribus desumpsimus, quorum ista sunt nomina:

Einhardus abbas sancti Amandi, Flodoardus presbiter Remensis

mensis ecclesiæ, Richerus monachus Remensis, Gregorius archiepiscopus Turonensis, Lampertus abbas in Hafungen, Regino abbas Prumiensis, Eghardus primus abbas in Vraugia, Lampertus monachus Hirsfeldensis, Freulfus ex monacho episcopus Lexouienſis, Strabus monachus Fuldenſis, Windekindus monachus in Corbeia Saxoniæ, Rupertus monachus sancti Albani prope Moguntiam. Ioannes monachus eiusdem cœnobii. Adelbertus monachus cœnobii sancti Vincentii Metensis, Meginfridus monachus Fuldenſis, Golstherus monachus sancti Matthiæ in gestis Treuirorum, Marianus Scotus, monachus Fuldenſis. Sigebertus monachus Gemlacensis, Richardus monachus Cluniacensis, Rupertus quoque Ganguinus, minister ordinis sanctę Trinitatis quondam generalis, Ado episcopus Viennensis, Galfridus Brito, Saxo Dacus, Ptolomeus Lucensis, patria Saxo, in rudimento nouitiorū, Wernherus Colonia monachus Carthusiensis, Gotfridus Viterbiensis, Rupertus canonicus Premonstratenſis, Hartmannus Schedel, ex monte Norico, Iacobus Bergomensis eremita sancti Augustini, Marcus Antonius Sabellicus. Ex præscriptis aliisq; diuersis historiarum scriptoribus, duo quę sequuntur annalium nostrorum volumina scripsi, non sine maximo labore: propterea quod multa sit inter historiographos diuersitas, non solum in annis, sed etiam in gestis atq; nominibus personarum, quod mihi nõ parum auxit laborem, cum sæpius alicui ascribitur, quod alius gessit vel dixit: & quod alio factum est anno, in isto factum esse narretur: & res gesta, quę ab isto sic, aliter ab alio facta dicatur.

Historiographi ex quibus, quę in hoc uolumine narratur, Tritemius desum sit.

Magna est inter Historiographos dissonantia.

Cum ergo mearum non sit virium tantam historiarum posse concordare dissonantiam, illorū sequor sententiam, quos ab inuicem inuenio minùs discrepasse, quod non vniformiter in singulis, sed in quibusdam potuit obseruari.

Tritemius sequitur minus discordantes.

QVADRAGESIMVS OCTAVVS.

LOTHARIVS igitur tertio natus Clodouei regis filius, à quo linea regum Francorum rectè descendentium, vsq; ad Hildericum, de Faramundi stirpe vltimum cōtinuatur, post patrem regnavit Suefsione ciuitate Francorum annis quinquaginta: mortuisque fratribus suis, & eorum filiis cunctis, regnum in quatuor partes diuisum: postremo in vnā monarchiam reuocauit, cuius singuli fratres in suis locis ad tempus regnauerunt.

Lotharius regnat annis 15.

Theodoricus enim regis Clodouei primogenitus, quem non ex Clotilde regina, sed ante matrimoniū eius genuerat ex qua-

Theodoricus regnavit super Austrasios annis 23.

*Theodobertus
regnat post pa-
trē annis 14.
Theodobaldus
regnat ānis 9.*

dam concubina, in diuisione regni Francorum, Austrasiam (in qua ciuitas est Metensis, cum aliis vrbibus ad eam pertinentibus) in possessionem accepit: & dicebatur illo in tempore regnum Austrasiæ seu Austrasiorum, in quo regnauit annis tribus & viginti. Post quē Theodobertus filius eius, regnauit super Austrasios annis xiiii. Quo etiam mortuo, filius eius Theodobaldus regnauit super Metenses annis nouem: & illo vita defuncto, anno dominicæ natiuitatis, cccc.lx. indictione Romanorum viii. sine liberis, regnum Austrasiorum siue Metensium, Lotharius patruus eius supradictus accepit.

*Clodomer re-
gnauit Aurelia-
nis annis 7.*

*Clodomeri re-
gis Aureliani
tres filij nomi-
nantur.*

*Reges impij ne-
potes suos pere-
merunt,*

Clodomirus autem filius Clodouei tertius, sed ex Clotilde regina primogenitus, regnauit Aurelianis in Gallia annis septē, & anno dominicæ natiuitatis cccc.xxi. postea quā Sigismundum regem Burgundionum cum vxore & filiis peremisset, iterumq; fratri eius Godemaro fuisset cōgressus, ab eo fuit occisus. Reliquit autem tres filios adolescentes, Theodobaldum, Guntherum, & Clodoaldum, quos, patre mortuo, Clotildis auia piētissima Thuronis habitans, penes se nutriuit vt mater. Paucos verò post annos, Lotharius & Hildebertus, reges & fratres memorati Clodomiri, vocatos ad se nepotes Theodobaldum & Guntherū, ambitione regnandi cogitantes iniqua, propriis manibus occiderunt. Tertius autem nomine Clodoaldus, aulicorū furreptus auxilio, fugiens euasit, & mundanam nobilitatem in seruitutem commutans diuinam, clericus factus est.

*Hildebertus in
Neustria reg-
nauit ānis 45.*

Hildebertus verò, quartus Clodouei regis Francorum filius, Neustriæ regnum in diuisione monarchiæ accepit, & apud Parisios annis xlv. regnauit: quo tandem mortuo, anno dominicæ natiuitatis cccc.lix. indictione Romanorū septima, frater eius Lotharius regnū Parisiorum in suam accepit potestatem. Tribus itaq; iam fratribus eorumq; filiis ac nepotibus mortuis, vel crudeliter occisis, Lotharius monarchiam totius regni Frácorum solus obtinuit, & deinceps post omnes fratres annis adhuc quinque regnauit.

*Sigismundus 3
Burgundionum
rex filium oc-
cidit.*

*Sigismundus
rex magnam
egit pœnitētiā.*

Anno Lotharii regis secundo, Sigismundus Burgundiæ rex, qui monasterium Auganensium matrum construxerat, filium suum Sigericū peremit, malo noueræ illius consilio vsus. Qui magna pœnitētia ductus, & sanctis martyribus Auganensibus se totum deuouens, quod venia dignus fuerit, crebra testantur post mortem eius miracula, in cuius honore febricitantibus sanitas datur.

- Anno Lotharii regis quarto, Theodoricus rex Austrasiæ, frater eius, ab Ermenfrido rege Doringorum sub promissione medietatis regni sui rogatus, Berthariū & Baldericum fratres ipsius dolosè occidit in itinere, dum à ciuitate Metensi, quam salutandi eum gratiâ accesserant, versus Doringiam nihil suspicantes mali redirent. Verùm perpetrato scelere, cùm Theodoricus medietatē regni Doringiæ sibi promissam ab Ermenfrido postulare, ille neq; dedit promissum, neq; misit conueniens petenti respōsum, vxoris consilio deceptus, quæ soror fuit ipsius Theodorici & Lotharii. Quæ res, postea (sicuti diximus in primo annalium volumine) totius Doringiæ finale induxit excidium, regiūque & nomen in ea extinxit & titulum. Eodem anno sancta virgo Brigida, in Scotia moriens, ascendit ad Christum.
- Anno Lotharii regis Francorum septimo, Boëtius consul Romanus, longo carcere fatigatus, à Theodorico rege Gothorum, Italiam Odoacaro perempto præoccupante, occiditur, qui multa pro fide Christi scripsit vtilia. Claruit his etiā téporibus pater & legifer noster, sanctus Benedictus in Italia, monasterii Casinensis primus fundator & abbas, qui omniū monachorū occidentaliū princeps extitit, quibus viuendi normā omni discretione præcipuam tradidit, luculentamq; doctrinam verborū operibus sanctissimis imitabilem, cunctis præmonstrauit. Sub cuius regula plures omnipotenti domino in humilitatis spiritu deinceps seruiērūt nominibus ordinum seu congregationū distinctis. Inter quos omnium primus & principalis est ordo ipse noster, qui nomen ab instituyente sortitus honorabile, sancti ipsius Benedicti vocabulo nominatur, Ordo quoq; Cisterciensiū monachorum eandem profitetur regulam, Ordo item Celestiniū, Ordo sancti Wilhelmi, Ordo montis Oliueti, Ordo Sclauorum, Ordo vallis vmbrosæ, Ordo sancti Pauli eremitæ primi, Ordo humiliatorum, cum quibusdam aliis, quos causa breuitatis hîc præteriuimus. Vitam huius sancti diuus papa Gregorius explicuit.
- Anno Lotharii regis Francorum decimo, dominicę natiuitatis cccc. xxiiii. indictione Romanorum septima: cùm rex Metensium Theodoricus promissum ab Ermenfrido rege Doringorum ob fratrum necem (sicut diximus) expeteret, nec impetraret, in iram concitatus est, & vocatis in auxilium filio suo Theodoberto, & fratre Lothario regibus, expeditionem mouit in

Bertharius & Baldarius Doringorū reges neantur.
Ermenfridus rex Doringiæ fratres fearat dolosè necari.

Sancta Brigida obiit in Scotia.

Boëtius consul uir doctissimus obiit.
Sanctus Benedictus monachorū pater.

Regulā scripsit monachorū.

Ordo sancti Benedicti instituitur.

Cisterciensis, Celestinus quoq; Wilhelmi, Mōns Oliueti, Sclauorum, Vallis umbrosæ, Sancti Pauli, Humiliatorum.

Expeditio Francorum in Doringiam.

Regni Doringorum ultimum ex adiū à Franās

in Doringiam, Ermenfridum regem cū vxore ac liberis cepit, peremit, & regnum sibi totum subiecit. Ab eo tempore Doringi regem proprium non habuerunt.

Radegundis filia regis captiua abduatur.

Captiuatam verò inter alios Radegundem filiam Bertharii regis olim, quem Ermenfridus frater (sicut diximus) per Theodoricum regem Metensium fecerat occidi, Lotharius rex suo matrimonio sociauit, quæ magna sanctitate claruit, & postea monialis facta signis & miraculis coruscavit plurimis. De hoc Doringorum excidio Fortunatus Archiepiscopus carmine plenius scripsit & prosa.

Fortunatus ex adium scripsit Doringorum.

Franā Burgundia obtinuerūt

Anno regni sui duodecimo, Lotharius rex Francorum cum fratre Hildeberto Augustodunum Burgundiæ urbem obsedit, & fugato Godemaro rege, suo dominio vniuersam Burgundionum prouinciam potenter subiugauit.

Franā Gothos expellunt de Gallia.

Nicerius archiepiscopus Treuironum.

Clerici ad ecclesiam mittuntur Treuironum.

Anno regni sui XVI. Lotharius rex Francorum, de manu Athalarici regis potenter extorsit, quicquid Galliarum auus eius Theodoricus Italiæ rex habuerat.

Claruit his diebus sanctus Nicerius, ex abbate Lemouicensis monasterii, archiepiscopus Treuironum, vir multarum in Christo virtutum: cuius gesta habentur. Theodoricus rex Austrasiæ, qui dominabatur Metensibus, Treueris, Leodiis, Coloniensibus, Moguntinis, cunctisque Cisrhenanis, ex ciuibus Aruernis clericos multos adduxit, quos Treuericæ ecclesiæ ad famulandum domino iussit ascribi.

Inter fratres reges orta contentio est.

Anno regis Lotharii XXVI. indictione IX. Hildebertus rex, cum fratre Theodoberto, contra ipsum Lotharium fratrem suum insurgit: sed Clotilde matre precibus agente coram deo, ne inter filios bellum fieret, horrenda tempestate coerciti (cum super Lotharium, ne signum quidem tanti horroris apparuerit) necessitate compulsus manifesta, Hildebertus cum pace recessit à fratre.

Urbs Cesar Augusta obsidetur à Franās.

Dalmatica sancti Vincentii datur Franās.

Sanctus Maurus abbas claret in Gallia.

Anno xxviii. Lotharius & Hildebertus, memorati fratres, obsessa in Hispanis ciuitate Cæsar augustana, ciuibus deum orantibus, & sancti martyris Vincentii tunicam circumferentibus, accepta ab eis pro munere ipsius martyris stola, reuertuntur cum pace, maxima Hispaniarum parte bello acquisita. Eodem tempore sanctus Maurus & Faustus, discipuli diui Benedicti, clarent in Francia Gallicana, moribus, doctrina, vitæ sanctitate, & miraculis insignes.

Anno Lotharii regis Francorum XL. Dominicæ verò natiuitatis

tiuitatis ccccc.liiii.indictione Romanorum secunda, obiit Clotildis regina, vxor quondam regis Francie magni Clodouei: cū quo & sepulta est Parisiis in ecclesia sancti Petri. Eodem anno

Clotildis regina Clodouei moritur.

Bucellinus, & Amingus Francorum duces, cum Narfete patri-
tio Romanorum bello congressi, ambo cum aliis non paucis ab eo fuerunt occisi. Erant enim hi duo duces Bucellinus & Amingus, qui cum Theodoberto rege Francorum ante septennium manu valida intrauerant Italiam, eamq; vario euentu bello inquietare non cessabant. Inde nauigātes in Siciliam, tributo Francorū subiecerunt, multisq; spoliis cōquisitis occubuerunt.

Bucellinus & Amingus duces Francorum.

Frāda Sialia sibi fecerūt olim tributariam.

Anno regni sui xlii. Lotharius rex Francorum, contractis copiis, mouit in Saxoniam. Nam Saxones eatenus tributarii Frācis in rebellionem confurgunt, auxiliumq; ferētibus Doringis, qui & ipsi grauiter ferebant iugum Francorum, omne tributum pari constantia negabant. Veniens ergo in Saxoniam cum exercitu magno Lotharius, Saxones graui pugna perdomuit.

Saxones a Frādis bello superantur.

Anno regni sui xlv. Lotharius rex, mortuo iam Hildeberto fratre, cunctisq; aliis, tam nepotibus quā fratribus suis, vel interfectis, vel naturali fine consumptis, monarchiam totius regni Francorum solus obtinuit annis quinque.

Lotharius monarchiam solus obtinuit.

Anno regni sui xlix. Lotharius rex Francorum, Granum filium diu rebellem, & multa in regno mala facientem, cū in Britanniam nouam (quæ olim Armorica dicebatur) fugisset, ad Conobrum Britanniæ ducem, cum exercitu persecutus est: & facta congressione, Conobrum ducem interfecit, Britāniam obtinuit, & filium cepit, quem cum vxore & filiabus consumptū ignibus, in cinerem redegit.

Lotharius rex Granum filium igne cremauit.

Anno sequenti, regni videlicet eius quinquagesimo, Dominicæ verò natiuitatis D. LXIII. indictione Romanorum XII.

Lotharius ipse rex Francorum moritur, filios relinquens quatuor, Heribertum, Gunthramum, Sigebertum, & Hilpericum, qui regnum inter se rursus diuisere paternum. Memoratus rex Lotharius abbatiam sancti Medardi Nouionensis & Tornacensis primi episcopi, apud Sueffiones construxit: in quam eiusdem

Lotharius rex Francorū moritur.

Cenobiū sancti Medardi constructum Sueffionis.

sancti corpus à Tornaco translatus, cum summa reuerentia & honore collocauit. Hildebertus autem rex, frater eius, construxit abbatiam sancti Germani de pratis, in quam stolam sancti Vincentii martyr is cum eius dalmatica reposuit. Sed ordo nunc postulat compendii, vt diuisionem regni prosequamur.

Monasteriū sancti Germani de pratis fundatur.

QUADRAGESIMVS NONVS.

HILPERICVS iunior Lotharii Francorum regis filius, idcirco fratribus suis in hoc regum compendio à nobis preponitur, quoniam per ipsum linea regum ordine recto descendendum usque ad Hildericum continuatur. Qui biennio ante mortem patris regnavit in vrbe Suefisionensi, ac patri succedens, regnavit annis xxii. Et sic factum est omne tempus quod regnavit annorum quatuor & viginti. Nomen vxoris eius primæ fuit Andouera, de qua genuit duos filios, Clodoueam & Meroueam, qui ambo noueræ dolo in adulescentia necati (quæ admodum in primo volumine diximus) perierunt,

Hilpericus regnavit annis.

24.

Biennio prius regnavit Suefisionis.

Andouera Hilperici regis vxor.

Fredegundis regina deceptrix.

Concinnatrix doli regem alloquitur.

Hilpericus Andoueram repudiavit ut concinatræ.

Andouera infantem enixa rege absente, cum nemo qui puerum baptizandum sacro leuaret de fonte, constaret ad manum, regina mater ipsa Fredegundis prauo decepta consilio, commatris implevit officium, & quem pepererat infantem, de baptismo leuavit. Quod concinnatrix doli Fredegundis, regi mox venienti læta denunciavit, ait, Vxorē non habebis, ô rex, Andoueram deinceps, quæ tibi commater esse maluit, quàm coniunx, iam tua sum ego. Huius rei causa Hilpericus rex Andoueram suam repudiavit vxorem, asserens sibi canonum decreto interdictum, commatrem habere vxorem. Tali seducta vaframento per Fredegundem regina, cenobio detruditur, & eius fraudulenta deceptrix Fredegundis à rege Hilperico in vxorem assumitur, de qua genuit regni sui paterni (vt dicemus postea) successorem.

Heribertus regnavit annis 9.

Heribertus autem, Lotharii maior natu filius, in diuisione monarchiæ regni Francorum Neustriam accepit, sedem regni sui Parisiis tenens, & regnavit annis nouē, nihilque memoria dignum agens, moritur anno domini D.LXXIII. indictione Romanorum vndecima, regnum fratribus dimittens.

Gunthramus regnavit Aureliani annis 33.

Regina crudelis memoria indigna.

Gunthramus, Lotharii regis secundo natu filius, Aureliani regnavit annis triginta tribus, princeps in sua conditione optimus, sed vxorem nequissimam affectus nomine Austrigildem, quæ inter plura, quæ patrauit mala, cum infirmaretur ad mortem, à medicis iuuari non posset, callida regem persuasione circumuenit, vt vnius petitionis effectum ei se concessurum indubitanter iuramento firmaret. Prius ergo quàm moriar, inquit, medicorum meorum, qui me suis medicamentis inaniter cruciauerunt, amputari facias capita me vidente. Quid plura? Qui medicos introducant illico mittuntur: quibus regiæ thalamum

Iamū ingressis, lamia dixit: Ha vos non medici, sed mendaces, qui me vestris medicamentis ante tempus mori compellitis, eā vobis remunerationem parauī, vt ante me ad mortem compulsi transeatis. Mox vt libidinem lictor impiæ mulieris fatiaret, duo

*Mediā capitibus trunantur
persuasione reginæ.*

rum medicorum innocentium capita ipsa inspectante ac ridente bestia, iussus amputauit. Rex autem Gunthramus obiit anno domini ccccc. xcvii. indictione Romanorum quintadecima.

*Gunthramus
rex moritur.*

Sigebertus autem, tertio natus Lotharii regis filius, regnavit Metis in Austrasia, super Treuiros quoq, Londienses, Colonienses, Mogūtinos, & reliquas vrbes, & prouincias Cifrhenanas annis xiiii. Vxorem habuit Hispanam, nomine Bruniam (quā scriptores Brunihildem frequentius appellare consueuerunt) decem regum interfetricem: quæ Francis vsq, adeo fuit exosa, vt Sibyllæ in ea vaticinium impletum videretur dicentis:

Sigebertus regnavit in Austrasia.

Brunihildis uxor Sigeberti crudelis.

Veniet Brunia de partibus Hispaniæ, ante cuius conspectū gentes & reges peribunt, ipsa verò calcibus equorum peribit. Genuit autem ex ea Sigebertus filium nomine Theodobertum qui regnavit post eum annis vno viginti, & moritur anno domini D. XCIX. Cuius filius, nomine Theodoricus, succedens, regnavit annis XVI. qui sanctum Columbanum, instinctu auia suæ Brunihildis, expulit de Gallia, anno domini ccccc. xiiii. & paulò post mortuus est, relinquens tres filios (vt legitur) spurios: quorum maior natus Sigebertus à Lothario regis supradicti filio fugatus in bello, nusquàm deinceps comparuit. Corbus secundo genitus ab eodem Lothario fuit occisus. Meroueu autem tertio genitum, quem de sacro fonte leuarat, idem Lotharius viuum seruauit. Brunihildem verò decem regum interfetricem peremit.

Vaticinium Sibylle de Brunihilde regina.

Theodoricus rex Austrasiæ filius eius.

Tres filij Theodoria spurij.

Anno Hilperici regis tertio, Huni cum magno exercitu egressi partes Francorum in Doringia hostiliter vastare cœperunt. Contra quorum insolentiam Sigebertus, rex Francorum Austrasiæ, frater regis Hilperici, sub cuius regno continebantur Doringi, produxit copias, bellum commisit, multa Hunorum millia prostravit, & cæteros in fugam cōuertit. Interea dum Sigebertus occupatur in Doringia cū Hunis, frater eius rex Hilpericus fraternæ charitatis oblitus, terminos regni eius hostili deuastat incursum, atque Remensem obsidet urbem, eamque in deditionem accepit.

Huni Doringiā vastantes, cæditur à Francis.

Doringia Frāas erat subiu-gata.

Eodem anno hastæ in aëre sunt visæ, ac militum acies, simul & conflictionum strepitus auditi, portendentes irruptionem

Acies militū in aëre visæ sūt

H Longo-

Longobardorum in Italiam, de quibus Gregorius papa magnus in homilia loquitur.

Longobardi de Pannonia uenerunt in Italiam. Saxonum pars, quæ nunc sunt Westuali, cum Vuinulis intrauit Italiam.

Nam anno sequenti, dominicæ videlicet natiuitatis ccccc. lxxviii. indictione Romanorum prima, rex Longobardorum Alboinus, Pannoniam, in qua cum sua gente prius confederat, Hunis Longobardorum commendauit amicis: & assumptis in auxilium Saxonibus, Marcomannis, aliisque gentibus vicinis, cum omni populo suo, eam partem Italiæ occupauit, quæ nomine gentis Longobardia vocatur, vsque in præsens.

Saxoniam Sueui à rege Sigeberto accipiunt annis. 14.

Eodem anno Sigebertus rex Francorum, qui Metis habitabat in Austrasia, frater Hilperici, terram perlustrans Saxonie habitatoribus vacuam, qui cum Longobardis (sicut diximus) abierant in Italiam, ne penitus in solitudinem redigeretur, eam Sueuis tradidit incolendam. Itaque Saxones cum Longobardis in Italia, & Sueui habitauerunt in Saxonia quatuordecim annis: quibus euolutis, cum se videret Saxones ultimo loco, & in mancipiorum consuetudinem inter Longobardos, in Saxoniam redire consultant.

Winuli prius dicti, postea Longobardi. Saxones à Longobardis decipiunt.

Anno igitur dominicæ natiuitatis D. LXXXII. indictione Romanorum quintadecima, Saxones, qui cum Longobardis erant in Italia, non ferentes ultra Vuinulorum (sic enim prius vocabantur Longobardi) superbiam & dominationem iniquam, cum liberis & vxoribus, conductu Sigeberti regis Francorum, per Galliam & Austrasiam ad Coloniam Agrippinam reuersi sunt, vbi Rheno transmissio, priores repetiuere Saxonie sedes, quas dimiserant.

Sueui Saxones reusabant admittere.

Sueui autem quibus terram rex donauerat Sigebertus ad inhabitandum, primò Saxonibus negabant introitum, secundò tertiam eis partem restituere consenserunt. Verùm Saxonibus non partem, sed totam reposcentibus, mediam Sueui regionem obtulerunt. Saxones in sententia mansere constantes, non partem, non medium terræ, sed integrum & totum repetentes.

Bellum inter Saxones fit & Sueuos.

Postremò res ferro committitur, & nimis acriter pro sedium possessione ab utroque exercitu pugnatur. Tandem victi sunt Sueui, & eorum plusquam viginti millia in eo certamine gladio Saxonum perierunt. Et ita Saxones terram, quam Vuinulorum persuasionem satis inconsultè dimiserant, bello recuperauerunt, anno post exitum quartodecimo, Sueuis aliis occisis, aliis expulsis.

Vnde nomen Westualen qui & Longobardi apud Ptolomeum

Ex eo tempore Saxones memorati, de Longobardia in Germaniam reuertentes, dicuntur Westualen, id est, occidentales Galli

Galli, vſq; in præſentem diem, cùm tamé veri ſint Saxones atq; Germani. Urbé cõfruxerunt in medio regionis ſuæ nouá, quam Mediolanú alterius in Lógobardia recordatione nuncuparunt, in qua nunc episcopalis eſt ſedes eccleſiæ Monafterienſis. Vnde ſcriptores nonnulli hos Saxones ſiue Weſtgallos, etiam nominauere Longobardos, propterea quòd mores eorum & ritus in Saxoniam euexerunt.

*Vrbs Weſtu-
lorum Medio-
lanú, nũc Mon-
ſter.
Weſtuali qui
& Longobardi
Saxones.*

Anno Hilperici regis quinto, rex Auſtraſiæ frater eius, memor iniuriarum, quas ab eo ſuſceperat, cùm anno priore abſens à regno cum Hunis in Doringia pugnaret, contracto exercitu magno, contra eum proceſſit ad bellum. Urbem Sueſſionis, regni ſedem Hilperici fratris occupat. Theodobertum filiú eius captum exilio dánat, ipſum Hilpericum victum prælio fugat, & omnia quæ prius abſtulerat iterum ſibi recuperat, magnamq; regni eius partem vſurpat.

*Bellũ Sigeberti
regis cõtra Hil-
periam fratrem.*

Eodem anno Sigebertus rex ducit vxoré Bruniam ſiue Brunihildem, filiá Athanagildi regis VVeſogothorum (vt ſuprà dictum eſt) qui regnabat in Hiſpania.

*Brunia quæ &
Brunhildis, ſit
uxor regis Sig-
berti.*

Anno Hilperici regis Francorum ſeptimo, iterum Huni deuaſtant Doringiam, & magicis artibus magna geſſerunt. Contra quos rex Francorum Sigebertus proceſſit ad præliú, & eorum incantationibus penè fuiſſet deluſus & victus: ſed Chriſti nomine prudéter inuocato, ſtetit fortiter, pugnavit viriliter, & vicit finaliter, cū quo Huni contracto fœdere in ſua redierunt.

*Huni deuaſta-
uerunt Doringiam.*

Anno ſequenti VVinuli, qui & Longobardi, Papia ciuitate, poſt triennii obſidioné, per deditionem capta, præter Romã & Rauennam penè totam in breui obtinuerút Italiam, & nullo reſiſtente potenter ubiq; dominabantur. Anno Hilperici regis nono, indiſtione Romanorú ſexta, moritur frater eius Heribertus, rex Francorum, qui regnabat in Neuſtria vrbe Parisiorum ſine liberis.

*Lógobardi qui
& Vinuli Pa-
piam capiunt.*

Anno Hilperici regis Francorum decimo, Alboinus rex Longobardorú, à quodam armigero ſuo tali occaſione fuit peremptus. Anno dominicæ natiuitatis quingentefimo quadrageſimo ſeptimo, indiſtione Romanorum decima, téporibus Lotharii magni regis Francorú, Alboinus ipſe rex memoratus, bellum habuit cum rege Gepidarum Chunimundo, in quo ab vtraq; parte ſexaginta milia hominú ceciderút. Vbi & Alboinus Chunimundú peremit, & ex teſta capitis eius poculú ſibi ad bibédum fecit aptari, quo maxime vti conſuevit in diebus gaudiorum & natalitiorum. Filiam

*Heribertus rex
Neuſtriæ Parisiis obiit.
Alboinus rex
Longobardorú
occiditur.*

*Rex Gepidarú
Chunimundus
occiditur.*

*Sexaginta ho-
minú millia in
eo prælio ceciderunt.*

quoq; eius captiuam sibi duxit vxorem. Cūq; anno Hilperici prænotato, die quadā solenni hilarior inter pocula factus, vxori patris cerebellum porrigeret, dicens: bibe cum patre tuo, illa fœmineo accensa furore, regē per armigerū eius proprium nocte dormientē fecit occidi. Post cuius interitum Cleb subroga-

Albionus Rex Longobardorū occiditur.

Sigebertus rex Francorū apud Austrasios.

Cōspiratio Frācorū cōtra Hilperiam regem. Rex Sigebertus occiditur dolo Fredegundis.

Brunihildis cū filiis in exilium agitur.

Bellum Francorum cum Longobardis.

Hilpericus rex dolo uxoris propria perimitur.

tus in regno, regnauit annis duobus: quo post biennium defuncto, Longobardi sub ducibus fuerūt annis decē. Hilpericus rex Francorum, anno regni sui tertiodecimo, indictione Romanorum decima, Sigebertum fratrem suum, regē Francorū, in Austrasia, nimis & per se, & per Theodobertū filium suum vrget, molestat, & inquietat. Vnde sequēti anno Hilperici regis xliii. dominicæ autem natiuitatis D. LXXVIII. bellū inter eos crudele fuit exortum, in quo Theodobertus Hilperici filius perimitur, & plures ab vtraque parte Francorum occiduntur.

Post hæc Franci, quibus dominabatur Hilpericus, exosum habētes ipsum dominum suum, cōmuni deliberatione concludere, Sigebertum fratrem eius, qui mitioris videbatur ingenii, super se regem constituere. Quod cū Fredegundis vxor intellexisset Hilperici, misis duobus pueris Sigebertum regem insidiosē fecit occidi, anno dominicæ natiuitatis prænotato.

Anno sequenti Hilpericus rex Francorum, Brunihildē relictam fratris sui Sigeberti cum filiis in exilium ire cōpellit, cuius odio fœminæ laborabant Franci penē oēs, quæ licet multa nimis abuteret insolentia, Dei tamen ecclesias honorabat. Plura quoque monasteria construxit, ædificiaq; admirandi operis diuersa in variis locis à fundamentis noua constituit.

Anno Hilperici regis Francorum XVII. duces Lōgobardorum Galliarum fines deuastare cœperunt, quibus Franci occurrentes in multitudine copiarum magna & forti, plura cum eis prælia dubio Marte commiserunt, aliquando victi, nonnunquam etiam victores. Postremò tamen Franci triumpharunt.

Hilpericus rex Francorum anno regni sui post patrem vicesimotertio, Fredegunde vxore sua procurante, occiditur, anno Dominicæ natiuitatis quingētesimo octuagesimoseptimo, indictione Romanorum quinta, filium relinquens vnicum, nomine Lotharium iuniore, infantem quatuor mensium, qui successit in regno.

QUINQVAGESIMVS.

LOTHARIUS ex Fredegunde viricida filius, cū esset infans quatuor mensium, patri substitutus regnavit annis quadragintaquatuor, sub tutela & moderamine genitricis incipiens, cuius regni anno secundo Antharius post exactos duces

Lotharius adhuc infans regnavit annis xliij.

Longobardorum rex, Theodolindam filiam Garibaldi regis Bauariæ duxit vxorē, cui beatus papa Gregorius postea quatuor libros dialogorū, vt mulieri singularis deuotiōis trāsmisit.

Theodolinda regina Longobardorum. Gregorius ex monacho papa primus.

Anno Lotharii regis Francorum quinto, indictione Romanorum x. sanctus Gregorius papa primus ex monacho & leuita Romę ordinatus est, qui multa scripsit, dixit, & fecit pro honore ad ecclesię sanctę vtilitatem.

Eodem quoq; anno, Anthario Longobardorum rege sine liberis mortuo, Longobardi permissa Theodolindę reginę optione sibi virum & Italię regem eligendi, Agilulfum sibi regē esse voluit, simul atq; maritum: qui deinceps annis XXV. super Longobardos strenuē regnavit.

Agilulfus fit rex Longobardorum.

Anno Lotharii regis Francorū octauo, indictione Romanorum xiii. obiit Garibaldus, rex Bauarorum, pater Theodolindę reginę Longobardorum memoratę, post quem Hildebertus rex Francorum, in regem Bauarię cōstituit ducē quendam nomine Thassilonem, ex Francorum genere procreatū, qui Sorabos (qui Sclauī) sed postea Boēmi sunt dicti, bello superauit. Sequenti anno Agilulfus rex, Romanorum fines depopulaturus ingreditur, sed agente Theodolinda Longobardorū regina, quę vxor fuit ipsius Agilulfi (vt diximus) non multo post fœdus cum eis amicitię contraxit. Monasteriū tamen sancti patris nostri Benedicti abbatis in monte Cassino intrantes spoliauerunt, & destruxerūt, eodem tempore monachis Romā fugientibus.

Garibaldus rex Bauarię moritur. Thassilo fit rex Bauarię sub rege Francorum. Longobardi fines deuasant Romanorum.

Anno Lotharii regis Francorū decimo, indictione Romanorū xv. obiit Gunthramus rex Francorum, filius Lotharii magni secundogenitus, & nepos Clodouei regis, anno regni sui xxxiii. Aurelianus, non sine opinione sanctitatis: cuius regnum cefsit eius fratruei Hildeberto legatione testantis.

Monasterium Cassinēse à Longobardis destruitur.

Anno sequenti Richaredus, rex Wisigothorū, cum regibus Francorum fœdus iniit, & sororem regis Hildeberti iā dicti sibi vxorē copulauit. Eodem anno, vicesima prima die mēsis Nouēbris, obiit sanctus Colūbanus abbas, presbyter, & doctor Scotorum & Pictorū, qui posteris suis plura monimenta sanctitatis reliquit, præterq; quod rustica simplicitate

Gunthramus rex Aurelianus moritur. Hildebertus Gunthramo successit.

Frāda cū Vuest gothis fœdus ineunt. Sanctus Colūbanus abbas obiit.

Frāda cū Vuest gothis fœdus ineunt. Sanctus Colūbanus abbas obiit.

pascha dominico die deberi celebrare, & nunquam alia die, neque didicit, neque docuit.

*Hildebertus
rex Aurelianē
sismoritur.*

Anno Lotharii regis Francorum xiii. obiit Hildebertus rex Francorū Aurelianis, qui filius erat Sigeberti regis, qui fuit Lotharii, qui fuit Clodouei primi regis Christiani. Reliquit autē filios duos, Theodobertum, & Theodoricum, qui regnum inter se diuifere paternum, quorum auia Brunichildis dissensiones multimodas seminavit.

*Bellum fit inter fratres Frā
dē reges atrocis-
simum.*

*Triginta Fran-
corum milia pe-
rierunt.*

*Angelus in aē-
re uisus cū gla-
dio.*

Anno igitur Dominicę natiuitatis sexcentesimo quinto, indictione Romanorū octaua, qui fuit annus regni Lotharii octauusdecimus, Theodobertus, & Theodoricus, iā dicti fratres, Brunichilde auia cōcitante furorē, quę Theodorico faulrix, incredibili odio Theodoberti laborabat, bellū inter se commiserūt atrocissimum, in quo plusquam triginta milia pugnatorum ceciderūt. Angelus quoque domini euaginatū tenens ac vibrans manu gladium in aēre super populum, uisus est à multis qui affuerunt.

*Theodobertus
fugit à bello in
Coloniam.*

Postremò Theodobertus inferior factus, cū aliter nō posset, salutem fugā quæsiuit: quem Theodoricus frater usque ad Coloniam Agrippinam persequens, eius milites pariter fugientes itinere toto indefinenter cædebat. Theodobertus verò Coloniam ingressus, portas vr̄bis mox claudi præcepit.

*Theodorus
rex fratrē usq;
ad Coloniā per-
sequitur.*

Quem (sicut dictū est) Theodoricus frater insecutus, Coloniam per gyrum vallauit. Ciues ad mœnia conuolantes murorum, ea quę fuerant pacis, à Theodorico rogabant. Quibus ille respondit: A me pacem nunquam habebitis, nisi prius amputatū fratris mei caput ad me forās de muro proiciatis: qđ si facere detractaueritis, hinc nō discedam, donec obtēta uolenter ciuitate, omnes vos cum domino uestro, paruulis, & vxoribus perdam.

*Colonienfes
proprio regi
suo caput am-
putauerunt.*

Quibus auditis, nimirum sunt territi ciues, & habito inter se consilio, tandē ne omnes perire contingeret, amputatū Theodoberti regis dñi sui caput forās per murum Theodorico impio fratri (sicut iusserat) proiecerūt, suis quidē tūc præsentibus pacē in sanguine proprii regis turpiter cōparantes. Factus itaq; victor in sanguine fratris truculentus rex Theodoricus, Coloniā intrauit cum pace, ipsamq; vr̄bem & ciues cum vniuerso fratris Austrasiorū regno in deditiōē accepit: qui & ipse tandē

*Theodorus
rex Coloniam
fratre interfe-
cto ingreditur.*

*Theodoberti
regis perempti
tres filij.*

veneno Brunichildis auia (quemadmodū suo loco dicemus) interiit, hæredibus priuatis. Theodobertus autē rex miserabili sorte peremptus, tres filios, & vnā (vt legitur) speciosissimam filiam

filiam reliquit: Sigebertum videlicet, Gunthramū, & Lothariū. Nomen filie nūq̄ reperi. Rex vero Theodoricus Coloniā ingressus, præscriptos duos iuniores fratris filios Gunthramum Lothariūq̄, & sororē eorundē ad ciuitatē Metensem misit ca-

*Eiusdem filia una speāosi si-
ma.*

ptiuos, quibus crudelis auia Brunichildis occurrens, nimioque succensa furore, in odiū genitoris occisi, super eos irruit, & nepotes adhuc paruulos manu propria interfecit: quæ & ipsa paulo post malē interiit. Sigebertus autē, natu maior Theodoberti filius, quorundam auxilio ciuium submissus per murū secre-

Brunichildis nepotes suos peremit.

*Sigebertus fili-
us regis fugit
ad orientales.*

tissimē Rheno transmissio in habitu scholari aufugit, veniēsq̄ in Franciā orientālē, apud cognatos suos, Godfridum, & eius filiū Genebaldum tertium, duces Francorū, circa Menū & Vuir-

*Sigebertus fit
dux Alemanor-
um Heluetio-
rum.*

ciburg principantiū, aliquot annis latuit incognitus. Qui tandem post obitum regis Theodorici, principū interuētū, ducatum in Alemania superiore, quæ nunc dicitur Heluetia, donatione regis Lotharii accepit: sed neq̄ nomen regiū, neq̄ diadema portare more parentum suorū permissus est. Et mansit sub

*Theodoricus
rex Austrasie
moritur.*

ditione regum Francorum. Filiū genuit noīe patris sui Theodobertum. Anno regis Lotharii xxxi. Dominicæ verò natiuitatis cccccxviii. indictione Romanorum sexta, Theodoricus rex Austrasie veneno Brunichildis auig suę Metis interiit. anno regni sui nonodecimo. Cuius regnum Lotharius, Hilpe-

*Lotharius fit
monarcha re-
gni totius Frā-
cie.*

rici filius iam dictus, accepit, & sic iuxta vaticiniū, quod ei sanctus Colūbanus olim prædixerat, monarcha totius regni Francorum euasit, & solus deinceps annis xiii. regnauit. Cōtra quē filii regis Theodorici, Brunichildis instinctu, mouētes exerci-

*Brunichildis
decē regum in-
terfētrix occi-
ditur.*

*Lotharius mon-
archa regni
commisit comi-
tibus.*

tum, victi sunt, & ipsa malorum incentrix omnium Brunichildis capta, & cum Eudolina Theodorici regis filia Lothario præsentata, procerūq̄ condēnata decreto, mortis accepit hor-

*Guarnerius
maior domus.*

rendæ sententiam. Nam vno pede & brachio altero mulctata, & ad caudam equæ indomitæ colligata, membratim violento extractu discerpta est: quam reges decem extinxisse ferebant. Lotharius igitur super totius regni Francorū, qđ prius in

*Harpo comes
Burgūdiæ cō-
stituitur.*

quatuor erat diuisum, monarchiā sublimatus, cū tam latum dominium solus vtiliter gubernare non posset, prouincias comitibus de antiqua regum prosapia descendentibus commenda-

dauit. Palatii regalis comitem, siue præfectum cōstituit Guarnerium, nobilem & valde præminentem virum. Burgundiam verò cōmisit cuidam Harponi gubernandā, qui & ipse comes erat de Francorum regum vetustissimo genere procreatus.

*Rado Comes
Australie con-
stitutus est.*

Radoni quoque nobilissimo comiti Austrasiam commenda-
uit, in qua sunt vrbes nominatissimæ, Treueris, Metis, Leodiū,
Colonia, & populi Mosellani, Lucenburgii, Austrasii, Eupha-
lii, Namercii, & alii plures.

*Genebaldus
dux Maguntia-
nus fuit.*

*Marcopolis
nunc Wiraburg
diatur.*

*Palatinorum
comitum & Ba-
varie ducum or-
gano.*

Genebaldo eius nominis tertio duci Francorum in oriente
apud Marcopolim, quæ nunc ab adiacente in monte sanctæ Ma-
riæ castello, Wircipurg nominatur, commisit Magutiam, Wor-
matiam, Spiram, & populum earundem regionum: qui Franken-
furt villam iuxta Menum erexit.

*Palatinatus &
Bavariae ducatus
coniungitur.*

*Sigebertus dux
Francorum in
Alemannia fuit.*

*Longobardi
Francia tributum
rij fuerunt.*

*Vuernher ma-
ior domus mo-
ritur*

*Pippinus filius
Ansegisi postea
maior domus.*

Pippino autem (qui filius erat Ansegisi ducis, & frater sancti
Arnulfi, Metensis episcopi, comes quoque Namurci, & dux Bri-
tannig, à quo Palatini, comites Rheni, & Bavariæ duces, qui ho-
die viuunt numero decem & octo, quos ego noui, præter femel-
las, descenderunt omnes ex parte matris, videlicet Gertrudis,
filia Henrici comitis Palatini, Heidelberge commorantis, quæ
nupta Othoni Bavariæ duci, dominicæ natiuitatis anno mil-
lesimo ducentesimo vicesimo quinto, principatum Bavariæ &
Palatinatus coniunxit vtrunque) rex Lotharius commendauit in-
feriorem siue Aquilonarem Fraciam omnem, hoc est, Torna-
censes, Atrebatenses, Morinos, Tarauanos, Cameracenses, &
quicquid interiacet eis, præter Namurcensem comitatum, & du-
catum Brabantig, qui iuris erant memorati Ansegisi. Sigeberto
duci, filio quodam Theodoberti regis Francorum in Austras-
ia, cui (vt diximus) Colonienfes amputauere caput, rex Lo-
tharius procerum interuentu duci creato, commisit Alemanig
vrbes, Curiensem, Lufannensem, Sedunensem, Constatiensem,
Basiliensem, & populos circumfidentes, Alemanos, Cauricos,
Heluetios, & ad Rheni ortum commorantes

Lotharius rex Francorum, anno regni sui xxxii. indictione
Romanorum septima, Longobardis tributum duodecim mil-
lium florenorum auri, quod Francis quotannis tenebantur pe-
dere, confœderatione præmissa relaxat.

Anno Lotharii regis Francorum tricesimo octauo, indi-
ctione Romanorum tertiadecima, obiit Guarnerius, Palatii co-
mes, siue maior domus Francorum: post quem Ansegisus, fi-
lius sancti Arnulphi Metensis episcopi, monachi, eremite, pri-
us vxorati, maior domus Francorum factus, Pippino filio, si-
mul & ipso sancto Arnulpho, ipsum fideliter adiuuantibus,
tenuit principatum.

Pippinus maior postea do-
mus, qui & senior est dictus, filius memorati fuit Ansegisi, qui
fuit

fuit sancti Arnulphi. Qui fuit Ansegisi, vel vt alii scribunt, Arnoldi senioris. Qui fuit Amberti, cognomento Nicano-
 ris, ex Blidehilde filia Lotharii, regis primi Clodouei natus.
 Qui Ambertus fuit Sigeberti ducis. Qui fuit Priami ducis.
 Qui fuit Heriberti ducis. Qui fuit Leontii ducis. Qui fuit Me-
 5 rouei ducis. Qui fuit Dioclis ducis. Qui fuit Sunnonis ducis.
 Qui fuit Genebaldi ducis. Qui fuit Dagoberti ducis. Qui fuit
 Marcomiri regis Francorum. Qui fuit Clogionis regis. Qui
 fuit Theodomeri regis. Qui fuit Richimeri regis. Qui fuit Clo-
 10 domeri regis. Qui fuit Dagoberti regis. Qui fuit Walteri regis.
 Qui fuit Clodii regis. Qui fuit Bartheri regis. Qui fuit Hilde-
 rici regis. Qui fuit Sunnonis regis. Qui fuit Pharaberti regis.
 Qui fuit Clodomeri regis. Qui fuit Marcomeri regis. Qui fuit
 Odomari regis. Qui fuit Richimeri regis. Qui fuit Ratheri re-
 15 gis. Qui fuit Anthenoris regis. Qui fuit Clodomeri regis.
 Qui fuit Marcomeri regis. Qui fuit Clogionis regis. Qui fuit
 Franci regis, à quo prius Sicambri dicti sunt Franci. Qui fuit
 Antharii regis. Qui fuit Cassandri regis. Qui fuit Merodaci re-
 gis. Qui fuit Clodomeri regis, Qui fuit Anthenoris regis.
 20 Qui fuit Clodii regis. Qui fuit Marcomeri regis. Qui fuit
 Nicanoris regis. Qui fuit Clodomiri regis. Qui fuit Ba-
 sangot regis. Qui fuit Dioclis regis. Qui fuit Heleni regis.
 Qui fuit Priami regis. Qui fuit Antenor's regis. Qui fuit Mar-
 comiri regis, qui Fracos de Scythia duxit in Germaniā. Pippi-
 25 nus autē senior genuit Carolum Martellum: & ille genuit Pip-
 pinum iuniorem, maiorem domus Francorum, & regem post
 Hildericum. Numerantur itaq; à rege Marcomiro primo vsq;
 ad regem Pippinum Caroli Martelli maioris domus & sanctæ
 Gertrudis patrē, generationes vna & quinquaginta per cursum
 30 annorum quinquagintanouem supra mille.

Lotharius autē rex anno regni sui. xli. qui fuit dominicę na-
 tiuitatis annus sexcētesimus vigesimusoctauus, indictione Ro-
 manorum prima, Dagobertum ex Bertrude regina filium suū,
 regem constituit Austrasię, subiiciēs ei Metim, Treuerim, Co-
 35 loniam, Leodium, Tornacum, Atrabatum, Tungros, Taraua-
 nos, Morinos, & quicquid inter mare fuit occidētale, Anglicū,
 Septentrionale quoque & Rhenum. Quem sancto Arnulpho
 Metensium Episcopo, & Pippino Namurcensium comiti, Bra-
 bantinorūque duci nobilissimo insttuendum, dirigendū-
 40 que instantius commendauit. Sedem regni more veterum

Austra-

*Linea genera-
 tionis Caroli
 magni, & ducū
 Brabantie si-
 mul atq; Baua-
 rię.*

*Comitū quoq;
 Palatinorum si-
 mul.
 Comitum Na-
 muransiu ge-
 neratio.*

*Qui omnes de
 antiqua stirpe
 regum Franco-
 rum descende-
 runt usque ad
 istos.*

*A Marcomiro
 usq; ad Carolū
 magnū genera-
 tiones LIII.*

*Dagobertus fi-
 lius regis Lo-
 tharij fit Rex
 Austrasię.
 Arnulphus Me-
 tensium episco-
 pus. Pippinus
 dux.*

Austrasiæ regum Dagobertus in prædicta Metensium vrbe locauit, regnūq; Francorum tam per se, quàm per duces & comites bene disposuit.

*Expediit re-
gis Dagoberti
cōtra Saxones.*

Anno sequenti Saxones in rebellionem sublatis, consuetum Francis tributum negabant. Quapropter Dagobertus rex, contractis suorum copiis, exercitum mouit in rebelles, & bellū gefit cum Berthulfo Saxonum duce, à quo primo congressu fuit grauiter vulneratus. Quod celeri nuncio referente audiens Lotharius pater, qui tunc erat in Ardemia, confestim, Rheno apud Nouesium transmissio, in auxilium filio properauit. Innouatur prælium, & ab vtraque parte, dura sorte pugnatur. Postremò tamen Saxones, eorum duce Berthulfo à Francis perempto, superati sunt, & salutem fugā quæsierunt.

*Berthulfus dux
Saxonum occi-
ditur à Francis.*

At rex Lotharius cum Francis infecutus fugientes, miserabili eos clade postrauit, nulli parcens, sed omnes qui gladii eius longitudinem excedebant, gladio peremit: gentem verò quæ per Saxoniam remanserat, ad subiectionem Francorū reuocauit, & tributum quingentorum boum eis imposuit.

*Saxones sub tri-
butū Francorū
reuocantur.*

*Lotharius rex
Francorum iu-
nior moritur.*

Post hæc anno dominicæ natiuitatis sexcentesimo tricesimo primo, indictione Romanorū quarta, obiit Lotharius iam dictus rex Francorum, anno regni sui quadragesimo quarto, relinquens de vxore prima, quæ Bertrudis dicebatur, filium, nomine Dagobertum, qui successit in regno. Prima vxore mortua duxerat secundam nomine Sighildem, quæ peperit Heribertū.

*Sighildis mater
fuit Heriberti.*

QVINQVAGESIMVS PRIMVS.

DAGOBERTVS regis Lotharii maior natu filius, patri succedens in regno Francorum, anno Dominicæ natiuitatis prænotato, regnauit annis quatuordecim, & prius in Austrasia (sicut dictum est) annis tribus, patre adhuc viuente: & sic omne tempus quo regnauit anni fuerunt decem & septem.

*Dagobertus re-
gnauit annis 17.
Heribertus fra-
ter eius regna-
uit in Aquita-
nia.*

Heribertus autem frater Dagoberti ex patre, sed alia matre natus (vt dictum) in diuisione regni Aquitaniam, Tholosam, & alias vrbes, quæ intra Pyrenæos montes & Ligerim cōtinentur, in possessionem hereditatis accepit, ea videlicet conditione, quòd in cæteris regnis Francorum nihil iuris sibi debeat usurpare. Qui sedem regni sui primariam Tholosæ constituit. Quarto post hæc anno belli occasione captata, Vascones in deditionem accepit.

*Monasteriū sã-
cti Dionysii sũ-
datur in Gallia.*

Rex Dagobertus monasterium sancti Dionysii martiris à fundamentis nouum construxit, quod multis prædiis, rebus, &

bus & possessionibus ditauit, licet non sine iniuria quarundam ecclesiarum, quas vi adhibita multis spoliabat ornatibus, tanquam diui Dionysii omnia deberentur obsequiis, tam iure quàm iniuria cõquisita. Templum construxit eiusdem cœnobii omnino pulcherrimum, quod argento solido erat tectum, in quod corpora memorati martyris & sociorum eius de Catulico vico translata in thecam auream collocauit, ipsosque parietes ecclesiæ intrinsecus tapetibus, margaritis, & vnionibus decentissimè intextis, pulcherrimè decorauit, & locum monachis incolendum dedit nostri ordinis.

Templū sancti Dionysii fuit argento coopertum,

Vxorem primò habuit Dagobertus nomine Gertrudem, quam propter sterilitatem repudiavit, superduxitque alteram, cui nomen erat Nanthildis. Plurimas denique legitur habuisse concubinas, & comitabantur eum quocunque pergebat pellicum ceterarum, præter eas quas compluribus in locis comptas & reginarum instar ornatas alebat. Obnitebatur tamen eius turpibus factis haud mediocriter Pippinus maior domus, siue comes Palatinus, qui & dux Brabantiae fuerat, simul & Namurci comes, & nepos sancti Arnulfi, ac pater sanctæ Gertrudis virginis & monialis Niuellis in Brabantia: nec usque quaque sinebat regem per tot vitia pro suo arbitrio tam liberè defluere.

Gertrudis regina sterilis repudiatur.

Rex Dagobertus nimis luxuriosus.

Pippinus maior domus Francorum,

Anno Dagoberti regis secundo, qui fuit dominicę natiuitatis sexcentessimus tricesimus tertius, vxor eius Nanthildis peperit ei filium, qui Sigebertus est nominatus. Hic infans XL. dierum, cum à sancto Amando episcopo baptizaretur, tacentibus cunctis ipse Amen clara voce respondit. Hunc Sigebertum eius patruus Heribertus, qui Tholosæ regnabat, de sacro baptismatis fonte leuauit. Mortuo autem post aliquot annos rege Heriberto, non diu postea etiam eius filio nomine Hiperico, monarchia totius regni Francorum ad Dagobertum reuerfa est, pluribus semper tendentibus in vnum, rursusque pluralitate filiorum confundentibus vnitatem.

Infans 40. dierum cum baptizaretur respondit Amen.

Monarchia regni Francorum ad Dagobertum conuertitur.

Mortuo rege Heriberto, Vascones Francis obtemperare & subesse contemnunt, quos bello petens rex Dagobertus ad subiectionem compulit.

Vascones superantur à Francis.

Eodem tempore Dagoberto regi Francorum & successoribus eius imperpetuum se, omnemque Britanniae Armoricae populum subiecit Nidicahil, qui ducatum eiusdem Britanniae tenebat, imminentis belli comminatione perterritus. Sclauos etiam Soracos, qui nunc dicuntur Boëmi, rex Dagobertus bello aggreffus

Britannia noua subiatur Francis iterum.

Sorabi Sclaui qui nunc dicuntur Boëmij.

gressus vicit, superauit, & Francis subiectos tributariosq; fecit.
*Opinatio de fū datione mona-
sterij Wyysen-
burgensis.* Si Dagobertus iste, rex Francorum magnus, insigne quondā
*Amorū suppu-
tatio non cōcor-
dat cū historijs* & exemptum illud regaleq; monasterium nostri ordinis in op-
 pido Wyysenburg Spirensis diocesis fundauit (de quo plerosque
 audiuius dubitantes) mihi videtur quòd hoc factū anno ter-
 tio post mortem patris eius historiæ consonet, & non vicesimo
 tertio, cū annis duntaxat regnauerit quatuordecim, licet qui-
 dam auctores incerti aliter sensisse videantur : cui supputationi
 temporum concordat numerus annorum dominicæ natiuitatis
 sexcentessimus tricesimus quartus, qui fuit annus tertius Dago-
 berti regis Francorum memorati : sextus verò regni eius super
 Australiam, & non vicesimus quartus, quemadmodum legimus
 in rescriptis ipsius Dagoberti, quæ veræ sint an falsæ, quomodo
 scire poterimus, nisi archytipum earum videamus? Huius dubi-
 tationis nodū explicare cupientes, exemplar literarū ponamus. 15

*Exēplar litera-
rū foundationis
dicti monasterij.* Dagobertus diuina fauente clementia, Frācorum rex, omni-
 bus regni sui primatibus, imò cunctis fidem Christianam profi-
 tentibus, tam futuris quàm præsentibus. Votū quo deo vel san-
 ctis eius se quis obligauerit, sine macula irritum fieri non pote-
 rit: & quantò maior & dignior est is, cui vouetur, eò ferietur gra-
 uiori iudicio, vouentis & non reddentis præsumptio. Debemus
 igitur & volumus nos quoque reddere, quod vouimus domino,
 deo terribili, & ei qui aufert spiritus principum, terribili apud
 omnes reges terræ. Qui qualiter in brachio suæ virtutis terrue-
 rit, & qualiter percutiens & sanans rursus nos visitauerit, omni-
 bus ad exemplum correctionis notum fieri duximus, præcipuè
 vt quisque fidelis audito nostro periculo ab ecclesiarum dei va-
 statione se contineat, & honorem congruum rebus deo dicatis
 exhibeat. Primū ergo de diuina super nos habita terribiliter
 examinatione, postea de voto & voti nostri redditione breuiter
 exponemus. Patre meo Lothario, felicitis memoriæ, defuncto,
 patrii regni curam suscepi, sed viuēdi ductus leuitate, dominan-
 diq; cupiditate distractus, regalis officii debitum neglexi, nihil
 exhibens commissis sollicitudinis vel diligentia, nihili faciens,
 vel iudicans mansuetudinis aut zelo iustitiæ. Inter alios excessus
 meos, ecclesiarum dei destructor & dissipator esse cœperam, qua-
 rum defensor & sublimator esse debueram, nec diuinæ maiesta-
 tis oculos, nec hominum veritus acclamationem. Tandem dei
 benignitas obstinata mentis superbiam conterens, virga corre-
 ptionis iniquitates meas visitauit, & castigato mihi veniam non
 negauit. 40

*Excessus suos
rex Dagobertus
enumerat.*

*Se iudicātū deo
præsentatū as-
serit.*

negavit. Nam raptus in sublime, diuinæq; maiestati inter choros sanctorum in habitu iudicantis sedenti præsentatus, à sanctissimis ecclesiarum patronis, pro rebus ecclesiasticis per rapinam distractis à me & consumptis, grauiter & constanter sum accusatus, maximè à sanctissima dei genitrice Maria, & beatissimis Petro & Paulo Apostolorum principibus.

*Nihil grauius
conscientia pec-
cati onerata.
Sanctum miro
duat Dionysiu
loquentem.*

Cumq; conscientia grauatus, nō auderem delicta defendere, occurrit mihi tandem specialis patronus meus martyr Dionysius, qui precibus suis instantis pœnæ dilationē mihi & tempus obtinuit. Idem ipse, quasi modum statuens pœnitentiæ, in hoc mihi spem plenæ posuit indulgentiæ, si ad honorem Dei & sanctorum prædictorum, quos magis offenderam, domum diuinis aptam seruitiis construerem. Quā promissione libens voui, dimissusq; à superis redii. Igitur sub certa spe remissionis & indulgentiæ peccatorum nostrorum, reddētes alacri studio votum quod fecimus, ecclesiam in honorem sanctæ trinitatis, & sanctę Mariæ perpetuæ virginis, & sanctorū Apostolorum Petri & Pauli, in loco, qui dicitur Wyssenburg, construximus, quā sublimare, & regali munificentia ditare decreuimus. Donamus ergo ei, & imperpetuū datum esse volumus, de rebus fisci nostri illic adiacentibus, quicquid ad nos spectat, tā in villis, quā mancipiis, syluis, vineis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumq; decursibus, & omnia hæc in vsum fratrum ibidē sub monastica professione Deo seruiētium libera traditione redigimus. Et vt huius nostrę donationis auctoritas in omne tempus perseueret stabilis & firma, terminos, & circumiacentium nomina locorum subnotare curauimus. Versus orientālē plagam extenditur marcha, quam tradidimus, vsq; Morchohouē, & ad Aldenherden, & inde ad Goboldefvuege, & inde subter Nadumlutræ, & inde Buozdigenhurst, & inde ad limitem, qui stat in summitate vallis Inuenesdal, & inde ducit ad meridianā plagā super Warsbach, & inde ad Bodemlofesta, & inde ad Sebach, & inde ad Kirchdal, & inde ad Ingoldefizahe, & inde ad syluosos montes vsq; ad Bedebur. Ad occidentalem verò plagam, vsq; ad Lutenbach, & Bernbach, & inde ad Grunnenbrunnen, & inde ad Otterichescheyt. Ad septentrionalē plagam vsq; ad Eichenerenberg. Locum autem ipsum, quem singulari deuotione amplectimur, nunc & deinceps ab omni seruitutis oppressione liberū sub regali volumus esse tuitione, ita videlicet, quòd nullus publicus iudex, nullus ex iudiciaria po-

*Vouit monaste-
riū cōstruere.*

*Dotatio regis
pro cœnobio
Wyssenensi.*

*Situs donatio-
nis versus oriē-
tem.*

*Inuenesdal Bus-
digenhurst ne-
mus.*

*Situs donatiōis
versus meridiē.*

*Situs donatiōis
versus septen-
trionalem.*

*Monasterium
uult esse exem-
ptum.*

*Monetā ad in-
star spirēsis mo-
nasterio cōādit*

*Cœnobij homi-
nes uult esse li-
beros.*

*Eligēdi sibi ab-
batem libertas
monachorum.*

*Ministeriales
sibi creare po-
terit abbas.*

*Ministeriales
soli obediunt
abbati.*

*Ius aduocati su-
per familiā ex-
primit.*

*Sigilli muni-
mine confirmat
has literas rex,
Anno Domini
DC. xxiiij. indi-
ctione xij.*

testate, quicquam potestatis vel negotii in ipsa marcha sine pa-
tris monasterii licentia exercere, vel habere præsumat: nec ho-
mines ipsius loci constringere, vel ad causas audiēdas, aut feu-
da, aut tributa soluenda. Postremò, nihil penitus ab eis audeat
exigere. Illud etiam pari decreuimus auctoritate, ut nullus pō-
tificum Nemetensis ciuitatis, vel reliquorum episcoporum ali-
quam dominandi ibidem, vel quaslibet causas agendi habeant
facultatem, sed sub nostrę immunitatis defensione omnia illuc
pertinentia pater monasterii cum fratribus suis liberè & quie-
tè possideat. Adhęc monetam in se habentem imagines
& literas, expressamq; similitudinem Nemetensis monetæ, ei-
dem loco concedimus, pariq; nostrę auctoritatis donatione ra-
tum & firmum esse volumus, ut homines eiusdem ecclesię,
per omnes regni nostri liberè negotiis suis inseruiant, ita vide-
licet, ut nulli debitum telonii persoluant. Et nullus iudex, seu
quęlibet cuiuscunq; ordinis persona, in huiusmodi causa violē-
tiam eis aliquam inferre præsumat. Fratribus autem ibidem
deo seruiantibus, ut eò deuotiùs & tranquillius sanctę conuer-
sationis ordinem custodiant, liberam inter se eligendi sibi ab-
batem donauimus potestatem. Cui abbati, omnib; sibi suc-
cedentibus, hoc speciale concedimus priuilegium dignitatis,
ut in ordinem & ius possit promouere ministerialium, quęcun-
que de familiariali honore dignum iudicauerit. Omnes etiam
ministeriales eiusdem ecclesię ex dono abbatis accipiant be-
neficio, solique abbati seruiant, nec aliquam potestaté super
eos aduocatus exercere audeat, nisi fortè ex aliqua inobedien-
tia, quasi rebelles, illos ministeriales constringendos abbas ad-
uocatum inuitet.

Reliqua verò familia, legitimo loco & tempore, ter in an-
no, pro iustitia facienda ad placitum aduocati debet conueni-
re, & in seruitium aduocati, si præsens est, singuli singulos de-
narios soluere, exceptis his qui sunt in immunitate. Quòd si in
his placitis absens fuerit aduocatus, nihil ei ex his denariis de-
betur, nisi in seruitio regis esse probetur. Ut autem hæc nostra
traditio, & iuris & concessę dignitatis institutio, stabili & in-
conuulsa iugiter permaneat, chartam hanc conscriptam adie-
ctione sigilli nostri roboratam signauimus. Datum quod fe-
cimus in ipso monasterio, mense Maio, die vndecima, anno re-
gni nostri vicesimotertio, in Christi nomine feliciter, Amen.
Anno Domini DC. XXIII.

Nihil

Nihil in his literis, quod mihi de fundatione memorata dubium ingerat, reperio: sed quia tempus conscriptæ huius paginæ cum supputatione annorum domini secundum Sigebertum monachum Gemblacensem, Rupertum quoque Ganguinum, & plerosque alios historiarum diligentissimos scriptores non concordat, unde id prouenerit, ignoro. Nam si dictis historiographis fides adhibenda est, constabit manifestè Lothariū patrem Dagoberti adhuc vixisse in humanis, anno domini sexcentesimo vicesimo quarto, quem filius ipse mortuum fuisse asserit, priusquam monasterium Wissenburg fundare incœperit. Obiit enim (sicut dictum est supra) rex Lotharius anno Christi sexcentesimo tricesimo primo, cui mox eodem successit in anno Dagobertus, & regnavit annis quatuordecim. Ergo qui potest nodū soluere, soluat: mihi hac vice aliud persuadere nequeo, nisi quòd rex Dagobertus monasterium Wissenburgense fundauerit anno regni sui tertio, Dominicæ natiuitatis sexcentesimo trigesimo quarto.

Dissonantia tēporis generat dubitationem.

Quemadmodū sit error aut in literis aut in historijs.

Lotharius adhuc uixit anno DC. xxiiij.

Opinio Tritemij de monasterij fundatione.

Eodem tempore sanctus Eligius in aula Lotharii & Dagoberti regū Francorum potens, & ex fabro aureo mirabili fundauit impensis tam regiis quàm suis abbatiam cœnobii nostri ordinis, quod Solenniacū dicitur, in quo monachus ipse factus, abbatis innocēter gessit officium, ubi & sanctus Remaclus ex Britannia veniens, se in Christi tyrocinio, sub eo exercitauit.

S. Eligius aurifaber & episcopus monasterium S. L. n. m. a. cū fundauit. S. Remaclus ex monacho Episcopus nostri ordinis.

Sanctus Dado qui & Audoēnus, Rothomagensis antistes, & regis Dagoberti cancellarius, intra Briegensem saltū nostri similiter ordinis monasteriū construxit, quod Resbacēse nuncupant, cui sanctum Agilum primum abbatem constituit, virum Christo amabilem, & multis virtutibus clarum.

Monasterium Resbaense fundatur.

Rex Dagobertus anno regni sui nono, Sigebertum filium suum, puerum annorum septem, regem Austrasiis designauit, sub tutela & directione sancti Chuneberti archiepiscopi Coloniensis, & Pippini ducis Brabantiae, comitisque Namurci.

Sigebertus puer septimus fit rex in Austrasia.

Eodem anno, qui fuit Dominicæ natiuitatis sexcentessimus quadragesimus, indictione tertiadecima, obiit sanctus Arnulfus, Pippini auus, ex maiore domus Francorum episcopus Metensis, & ex pontifice solitarius & eremita. Clodulfus post patrem episcopus Metensis ordinatus, eius sanctitatē imitatur.

S. Arnulfus episcopus Metensis obiit.

Clodulfus in pontificatu succēssit patri.

S. Doda monialis apud Treuerim.

Doda, quondam vxor legitima sancti Arnulphi ante pontificatū eius, & mater iam dicti pontificis Clodulfi, apud Tre-

uiros inclusa pro Christi amore, quem sibi sponsum elegerat, à marito separata, carnali sanctitate fulgebat.

*Windi superā
tur à Fraas &
Saxonibus.*

Anno regni sui vndecimo, Dagobertus rex Francorum contra Windos exercitum duxit. Cui Saxones cum omni alacritate venerunt in auxiliū, & cōgressione facta, Windi à Francis sunt victi, atq; sub tributo in seruitutem Francorum cōpulsi. At verò Saxones, qui Francis annuè pro tributo soluebant quingētos boues, opportunitatem cōsequuti, regem Dagobertum post victoriam accedentes, rogabant, quatenus tributū eis remitteret. Rex autem volens eorum spontaneæ seruituti gratiam refundere, tributum remisit.

*Dagobertus rex
Francorum moritur.*

Post hæc Dagobertus rex Francorum moritur, prima die mensis Februarii, & in ecclesia sancti Dionysii, quam ipse construxerat, sepelitur, anno regni sui quartodecimo, dominicæ verò natiuitatis sexcētesimo quadragesimo quinto, indictio-
ne Romanorum tertia.

QVINQVAGESIMVS SECVNDVS.

*Clodoueus re-
gnauit annis
xvii.*

CLODOVEVS Regis Dagoberti filius, patri succedens in regno Francorum, regnauit annis decem & septem. Nomen matris eius Nathildis. Cuius maior domus, siue comes, seu princeps palatii, fuit vir strenuus nobilissimūque, nomine Erckenvualdus, antiquissima regum stirpe procreatus.

*Clodoueus re-
gnauit in Neu-
stria.*

Regnauit autem Clodoueus super Francos per interiorem Galliam, videlicet in Neustria, hoc est, Parrhisii, Ambianis, Beluacis, Blefis, Remis, Aurelianis, Thuronis, in Aquitania quoq; & in toto regno, quod patris fuerat.

*Sigebertus fra-
ter eius regna-
uit in Austrasia
S. Amandus e-
piscopus in Ma-
stricht.*

Sigebertus autem frater eius (sicut diximus) regnauit in Austrasia, super Metenses, Treuirenses, Colonienses, Leodienses, Traiectenses, vbi tunc sanctus Amandus erat Episcopus, super Tungros, quoq; Morinos, Hollandinos, Frisones, Saxones, Sorabos, Doringos, Bauaros, Sueuos, Alemanos, Cistrhenanos, Argētinenses, Nemetenses, Wormatienses, Moguntinenses, Cynonotos, & Burgundiones. Cuius maior domus, siue princeps fuit palatii, Pippinus senior, filius Ansegisi, & nepos sancti Arnulfi, Namurci comes, & dux Brabantie, pater Grunvualdi, & sanctæ Gertrudis abbatissæ Niuellensis, in ducatu paterno Brabantie.

*Pippinus ma-
ior domus in
Austrasia.*

*S. Chunibertus
archiepisco-
pus Coloniensis,
cancellarius re-
gni Austrasie.*

Cancellarius autem Sigeberti fuit sanctus Chunibertus, archiepiscopus Coloniensis. Erant in plerisq; locis siue prouinciis
iam no-

iam nominatis, sub ditione regis Sigeberti, & maioris domus Pippini, constituti reguli, duces, comites, & præfecti, quorū administratione populus regebatur.

- Irmina virgo sanctissimæ cōuersationis, vna ex filiabus regis
 5 Dagoberti fuit, & regum prædictorum soror. Huic pater adhuc viuēs in vrbe Treuirorū, in palatio suo antiquissimo, quod Horreū vocabatur, monasterium puellarum sub regula sancti Benedicti, & ecclesiam in honorem beatæ Mariæ semper virginis construxit, in quo congregationem monialiū posuit, quibus matrē & abbatissam dedit eandē filiā suam: quæ multis in
 10 vita & post obitū virtutibus, & miraculis clauit: cuius venerabile caput in abbazia Spanhemēsi habet. Huic Irminæ in regimine sanctimonialiū cœnobii memorati successit Modesta, cœnobii Romarici alumna, & filia sororis beati Modoaldi, archiepiscopi Treuirorum: post quam Anastasia, & quarto loco Basilissa: quæ inter sanctos omnes sunt relatæ.

S. Irmina fit præma abbatissa in Horreo Treueresi ordinis nostri.

Caput sanctæ Irminæ habetur in Spanheim.

S. Modesta, S. Anastasia, S. Basilissa ibidē abbatissæ.

- Eodem tempore memoratus pontifex Treuirorum Modoaldus, ad cuius instātiā cœnobium in Horreo, iam dictū, fuit ædificatum, construxit etiam aliud monasterium in palatio vetusto, quod situm fuit in suburbanis Treuirorum, in quo moniales sub eadem regula sancti Benedicti constituit, quibus
 20 Adelam, regis Dagoberti filiam alteram, præfecit.

S. Modoaldus constructor plurimum cœnobiiorum.

- Tertiam verò puellarum sanctam congregationem idem pontifex Modoaldus ad littus Moselle iuxta mœnia vrbis Treuirorum, in honorem diui martyris Simphoriani, sub norma sancti Benedicti construxit, vbi sororē suam nomine Seueram, sanctimonialibus matrem & abbatissam præfecit: quæ viuēs in
 25 omni puritate mentis & corporis, à sanctitate fratris minimè degenerauit.

Cœnobiū sancti Simphoriani fundatur.

S. Seuera ordinis nostri abbatissa prope Treuerum.

Monasterij eius paruum hodie æratur uestigiū.

- Quæ tandem cursu præsentis stadii sanctissimè consummato, migravit ad dominum, in eodem sepulta monasterio sancti Simphoriani martyris, cui deuotissimè seruierat. Fuit autem
 30 Modoaldus iste (quem alii Rodoaldnm scribunt) frater Ithæ vxoris Pippini senioris, & auūculus beatæ Gertrudis virginis.
 35 Quæ Itha fundauit in Brabantia monasteriū Niuellense monialium, in quo cum filia, mortuo Pippino, deinceps omnipotenti deo sanctissimè seruiuit.

S. Modoaldus archiepiscopus auunculus fuit S. Gertrudis.

- Modoaldus verò sanctissimus Treuirorum præsul, non diu post obitum sororis, etiam ipse in domino quiescens, iuxta eā
 40 in ecclesia sancti Simphoriani sepultus est: cui Numerianus in

S. Modoaldus obiit. Numerianus successit.

archiepiscopatum successit.

*Dologienſe mo-
naſterium no-
ſtri ordinis fun-
datur.*

*S. Pirminius epi-
ſcopus.*

*'Eremita plu-
res in dioceſi
Treuirorum.
Paulus eremi-
ta, poſtea mona-
chus, poſtremo
epiſcopus Vir-
dunenſis.*

*Mons Gebenna
nunc Paulimons
dictus.*

*Wandalinus
monachus &
eremita.*

*Wandalinus
alius monachus.
Walaricus mo-
nachus.*

*Ingobertus, Ca-
rilephus, Vuolf-
frichus, Bantus
quoque, Beatus
cuius frater Vuol-
fi laicus, mona-
chi ſancti.*

*S. Diſibotus
monachus pro-
pe Spanheim.*

*Monasterium
S. Diſiboti fun-
datur anno
DC. LX.*

Sed neque ſilentio tranſeundum fuerat, quòd rex Franco-
rum Dagobertus, anno dominicæ natiuitatis ſexcéteſimo vi-
ceſimoſeptimo, indictione Romanorum quintadecima, fun-
dare cœpit monaſterium Dologiēſe ordinis ſancti Benedicti, 5
diocēſis Treuirorū, conſilio & auxilio beati Modoaldi archie-
piſcopi, quod Sigebertus rex Auſtraſiæ, filius eius, conſumma-
uit. Et ſanctus Pirminius præful, & monachus, poſtea pul-
chrius decorauit.

His temporibus in diocēſi Treuirorum, magnæ ſanctitatis 10
viri claruerunt: quorum è numero Paulus erat vnus, qui ſuper
montem Gebennam, in oppoſito ciuitatis Treuericę, trās pō-
tem Moſellæ fluminis, vitam duxit eremiticam, deinde veni-
ens ad memoratum Dologienſe cœnobium, monachus factus
eſt, & poſtremo epicoſus Vir- 15
dunenſis. ctitatis normulā in omnibus fideliter cuſtodiuit. Mons Gebē-
na dictus antea, nomen ab eo ſuſcipiens, Paulimons (vulgari-
ter Paulsberg) nuncupatur vſque in præſentem diem.

Wandalinus quoque monachus primū in theologia, &
poſtea eremita in eo loco, vbi nunc oppidum ex eius nomine 20
conſtat, dictum, Ad ſanctum Vuandalinum, & diſtat vno dun-
taxat miliario ab ipſo monaſterio: vir ſanctiſſimæ conuerſa-
tionis, qui viuus & mortuus vſq; in præſentē diem infinitis co-
ruſcat miraculis. Ad cuius tumulū in prædicto oppidulo fre-
quens fit populorum ex deuotione concurſus.

Fuit & alius, quaſi eodem tempore Vuandalinus, mona- 25
chus & præbyter, diſcipulus ſancti Columbani, & diui Vua-
larici monachi in peregrinatione focius, vir ſanctus, & prædi-
cator egregius, qui multos verbo & exemplo cōuertit ad Chri-
ſtum, quem recenſui, ne duo putentur vnus.

Ingobertus quoq; monachus & præbyter, Carilephus mo- 30
nachus & præbyter, Vuolfrichus, Bantus, & eius frater Bea-
tus, monachi præbyteri, & Vuolſi laicus, viri ſanctiſſimi, cū a-
liis multis in diocēſi Treuirorum his temporibus, vitam duxe-
runt in eremo ſolitariam. Sanctus quoq; Diſibotus mona- 35
chus & præbyter, in diocēſi Moguntina, in comitatu Spanhe-
menſi duobus à Cruciniaco, & vno à monaſterio quondam
meo Spanheim miliariſus, eremiticam ducens vitam, in eo lo-
co prope Sobernheim, vbi Nahus & Glanus confluunt, mona-
ſteriū conſtruxit monachorū, quod eius nomine hodie cōſtat. 40

Anno

Anno Clodouei regis Francorum primo, sanctus Remac-
clus ecclesiæ Traiectensis ordinatur episcopus, vir multæ eru-
ditionis, & magnæ sanctitatis.

*S. Remaculus fit
Episcopus in
Traiecto superio-
ri.*

Anno sequenti, qui fuit dominicæ natiuitatis DC. XLVII.
5 indictione Romanorum quinta, moritur Pippinus senior, co-
mes Namurcensis, dux Brabantix, Maior domus & Palatinus
comes Sigeberti regis Francorum, Metis in Austrasia regni se-
dem tenentis, pater sanctæ Gertrudis virginis, relinquens filiū
Grunvualdū. Patri Grunvualdus in principatu domus regie
10 successit annis vndecim, & postea fuit occisus, vt suo dicemus
loco. Is filium habuit nomine Hildebertum, de quo etiam di-
cemus, quemadmodum regem fecerit eum, domino suo in ex-
ilium detruso.

*Pippinus ma-
ior domus, Na-
mura comes,
Brabantix dux
Palatinus obiit.
Grunvualdus
fit maior do-
mus annis xi.
Hildebertus fi-
lius Grunvual-
di rex.*

Anno prænotato Radulfus Doringorum
dux, in superbiam erectus, Francis negat consuetum soluere
15 tributum. Vnde Sigebertus Austrasie Francorum rex, contra-
ctis copiis exercitum mouit in Doringiam, confertisq; mani-
bus ducem vicit, & ad solutionem tributi coartauit.

*Radulfus Dux
Doringorum su-
peratur.*

Eodem anno sanctus Furseus abbas, de Hibernia pro Chri-
sti amore peregrinus venit in Gallias, & à Clodoueo rege su-
20 sceptus honorificè: Latiniacum cœnobium, nostri nunc ordi-
nis, fundauit, monachosq; instituit, quem non multò post, duo
fratres eius Foillanus & Vltanus monachi, pari voto peregrini-
nationis sequuti, verbo & exemplo vitæ Gallias illustrarunt.

*S. Furseus ab-
bas peregrinus
Latiniacum fun-
dauit monaste-
rium.*

*Foillanus &
Vltanus mona-
chi sancti.*

*Monasterium
Fossense nostri
ordinis funda-
tur.*

Ex quibus Foillanus dono sanctæ Gertrudis virginis Fos-
25 sense monasterium postea fundauit, vbi etiam martyrio coro-
natus in domino quiescit.

*Duodecim or-
dinis nostri mo-
nasteria fundan-
tur.*

*Cœnobium Sta-
bulense & Mal-
mundarium.*

Anno regis Clodouei sexto, Sigebertus rex Francorum in
Austrasia, de prolis posteritate desperans, duodecim ordinis
sancti Benedicti monasteria in dei honoré hinc inde constru-
30 xit, cooperante sibi in his Maiore domus Grunvualdo, & san-
cto Remaclo Traiectensium episcopo. In quibus Stabulaus &
Malmundarium eminebant, quæ sub vno gubernantur abbate.
Qui Remaculus non multò post in eodem Stabulensi cœnobio
factus est monachus, pontificatum curis plenū resignans, tan-
35 demq; feliciter quieuit.

*S. Remaculus
Episcopus in
Mastricht fit
monachus Sta-
bulensis.*

*S. Landelinus
confessor Do-
mini.*

His etiam temporibus, in Francia Gallicana sanctus Lan-
delinus confessor Christi, qui & Morosus, quatuor memorati
ordinis monasteria construxit, Lobienſe, Alneienſe, Vuasleri-
ense & Crispiniense, vbi & corpore in domino quiescit, cum
40 Adoleno & Domitiano discipulis.

*Monasteria
Lobiese, Alnei-
ense, Vastari-
ense, Crispini-
ense.*

*Monasteriū Flo-
riacense funda-
tur.*

*Corpus sancti
Benedicti abba-
tis transfertur.*

Eodem tempore cœnobium Floriacense fundatur à Leoboldo abbate, ad quod non multò post corpus diui patris nostri Benedicti abbatis per Agilulfum monachum de Môtécassino fertur translatum, eius cœnobio (vt suprâ diximus) per Longobardos desolato. His contradicunt Itali.

*O regem parū
prudentem.*

*Hildebertus à
Sigeberto ado-
ptatur filius.*

*S. Iudocus mori-
tur anno domi-
ni DC. LIII.*

Anno Clodouei septimo, qui fuit dominicę natiuitatis sexcentusimū & quinquagesimus secundus, Sigebertus rex Francorum in Austrasia, Hildebertum filium Grunvualdi maioris domus in filium adoptauit, & regnum.

Sequenti anno sanctus Iudocus regis Britonum filius, contempto regno & mundo, peregrinus & Eremita in pago Pontino requieuit in Christo.

*Sigebertus rex
Austrasie mori-
tur relicto fi-
lio.*

Anno Clodouei regis vndecimo, Sigebertus rex Austrasie, frater eius obiit, Dagoberto filio suo admodum paruulo, fidei Grunvualdi maioris domus commendato, vt eius auxilio promoueretur in regnum, quem anno sequenti attonsum per Didonem episcopum Pictauiensem in Scotiam direxit, & Hildebertum filium suum in Regem Austrasiorum contra fidem erexit. Franci autem dolentes super tanta infidelitate Grunvualdi, captum eum præsentant iudicio regis Clodouei Parrhisii, quem ille vinculatum amara in carcere fecit morte consumi, deiectoque illius filio, Hildericum filium suum iuniorē Austrasiorum regem constituit, & nepotis iniuriam vindicauit.

*Grunuualdus
maior domus
Austrasie cap-
tus neatur.*

O benefactum.

Clodoueus rex Francorum, propter contactum corporis sancti Dionysii minùs reuerentem, biennio demens & amens moritur, anno regni sui septimodecimo, Dominicę natiuitatis DC. LXII. indictione quinta.

*Clodoueus rex
demens factus
obiit.*

QUINQUAGESIMVS TER TIVS.

*Lotharius re-
gnauit annis iij.
Eberuinus.
Eberuum impi-
entissimus ty-
rannus.*

LOTHARIVS Regis Clodouei senior natu filius, post patrem regnauit super Francos annis quatuor, cuius maior domus fuit Eberuinus (quem Galli, non intelligentes proprietatem nominis, cum sit teutonicum, malè scribunt Ebroinum) vir impius & sceleratus, destructor ecclesię, persecutor cleri, & pontificum nequandissimus interfecto, mente superbus, ingenio subdoluus, consilio ad scelera promptus, actione peruersus.

*Abhinc reges
Francorum so-
lo nomine re-
gnabant.*

Abhinc reges Francorum, vsq; ad Pippinum Caroli Magni patrem, per annos fermè nonaginta à solita fortitudine & scientia degenerantes, solo nomine regnabant, nihil dignum regali

regali officio peragentes : sed omnis potestas gubernandi regnum erat penes aulae principes, qui Maiores domus fuerant nuncupati. Reges autem domi confidebant ociosi, nihil agentes vel disponetes, sed comestationi & potationi vacabant intertes. Semel duntaxat in anno ad Calendas Maii procedebant in publicum, & se populis spectandos salutandosq; exhibebat, sicq; redibant domum.

Omnis administratio regni erat penes maiores domus.

His temporibus Bechtildis regina, mater Lotharii, & relicta quondam vxor Clodouei regis, duo nostri ordinis insignia monasteria fundauit in Fracia Gallicana, quorum alterum Corbeia, alterum verò Cale nominatur, in quibus multi sanctissimi doctissimiq; monachi claruerunt.

Monasteria Corbiense & Calense fundantur.

Eodem quoq; tempore constructa sunt & alia plura in regno Gallicano, memorati ordinis diui patris nostri Benedicti cœnobia, in quorum numero ista referuntur: Monasterium Cellense, cui praeuit sanctus Gislenuus abbas. Monasterium Altimontense, cui praeuit sanctus Madelgarius, qui & Vincentius, ex duce monachus & abbas. Monasterium Sonogenense idem Madelgarius fundauit. Monasterium quoque Melbodienense idem construxit. Monasterium Hasbasiense sanctus Trudo fundauit, vbi & sepultus est.

Monasterium Cellense, cuius prius abbas sanctus Gislenuus fuit.

Aliud Altimontense cuius prius abbas S. Madelgarius. Monasteria Sonogenense, Melbodienense, Hasbasiense fundantur. S. Gertrudis moritur anno DC. LXIII.

Anno regni Lotharii regis Francorum secundo, moritur sancta Gertrudis, abbatissa monasterii Niuellenis in Brabantia ordinis sancti Benedicti, filia senioris Pippini, maioris domus regni Francorum, per Austrasiam.

Lotharius autem rex Francorum praefatus, moritur anno regni sui quarto, qui fuit Dominicæ natiuitatis sexcentesimo sexagesimo sexto, in dictione nona.

Lotharius rex Francorum moritur anno DC. LXVI.

QUINQVAGESIMVS QVARTVS.

THEODORICVS Frater Lotharii, & filius quondam regis Clodouei, post mortem Lotharii regnauit super Francos anno vix vno, q; propter insolentiam Eberuini maioris domus, à regno procerum vnanimi sententia deiectus est, attosusq; & in monasterium sancti Dionysii Parrhisii missus, inter monachos monachum viuere compellitur. Eberuinus autem simili decreto maiorum tonsus, in monasterium Lxouienense detruditur.

Theodoricus regnauit anno uno

Eberuinus maior domus homo nimium peruersus.

Deponitur autem à regno Francorum Theodoricus, anno regni sui primo, qui fuit Dominicæ natiuitatis DC. LXVII. in dictione Romanorum decima : & Hildericus frater eius, qui regnabat in Austrasia, communi voto eligitur.

Theodoricus à regno deponitur quia insolentissimus.

Quinqua

HILDERICVS duorum præcedentium regum frater, qui regnabat in Austrasia, post depositionem Theodorici communi procerum electione in regem & monarcham totius regni Francorum assumptus, regnavit annis duodecim, cuius maior domus erat Wolffradus, vir nobilis, & potens opere, & sermone.

Hildericus regnavit annis xij. Vuolffradus maior domus Francorum.

Anno regni sui nono Hildericus rex suorum levitate morum, accedit in se multorum odia procerum. Sanctum Leodegarium ex monacho nostri ordinis Augustodinensem episcopum de sua sede pulsum in Luxouium detrudit.

Hildericus rex cum uxore interficitur.

Anno autem regni eius duodecimo, dominicæ verò natiuitatis sexcentesimo lxxix. indictione septima, Bodilo quidam Francus, quem ipse rex Hildericus ligatum ad stipitem flagellari præceperat, ipsum in venatione, cum Blithilde vxore prægnante, crudeli percussione interfecit.

Theodoricus regnat secundo annis xiiij. Leudesius maior domus in Neustria.

Post necem Hilderici regis, Theodoricus frater eius de Monasterio sancti martyris Dionysii euocatus, in regnum Francorum restituitur, & regnavit deinceps secundariò annis quatuordecim : cuius maior domus fuit Leudesius filius Erchenvualdi, còsilio sancti Leodegarii Episcopi, de Luxouienfi monasterio tunc reuocati, aliorumque principum, constitutus anno vno.

Eberuinus Theodorico bellum indiat.

Eberuinus etenim sequenti anno de memorato cœnobio egressus, vires resumpsit, & insidiatores suos hostili persecutione molestavit. Super Theodoricum regem irruit, thesauros eius & ecclesiæ diripuit, Leudesium maiorem domus in bello peremit, ipsumque regem fugavit, & Clodoueam quendam fingens esse Lotharii quondam regis filium, regem sibi fecit, ad cuius obedientiam quoscunque potuit, minis & blandimentis induxit, & multisurbationibus regnum Francorum inquietavit.

S. Leodegarius ex monacho Episcopus accipitur.

Anno regni Theodorici tertio sanctus præsul Leodegarius ab Eberuino capitur, & cum fratre suo Gerino grauitè affligitur. Gerinus autem non multò post iussu ipsius tyranni lapidibus obrutus perimitur.

Eberuinus à Theodorico in gratiam recipitur.

Anno regni sui sexto, Theodoricus Eberuinum in gratiam recipit, eiusque persuasione synodum episcoporum conuocat, in qua multos eorum ex sententia Eberuini, pontificatu priuat, alios verò exilio perpetuo damnat. Inter quos sanctus

sanctus Lambertus Apri comitis filius ab episcopatu suo Traiectensi amotus, in cœnobio stabulans monasticæ quietis portum intrauit, & in eo septennio permansit.

S. Lambertus episcopus Traiecti superioris ab Eberuino pellitur.

Eodem anno sanctus Leodegarius præsul Augustudinen-
5 sis diu ab Eberuino tormentatus, post famē & corporis squa-
lorem, post oculorum euulsionem, post plantarum concisionē,
post linguæ & labiorum excisionem, iubente tyranno, capitis
abscisione martyrium consummauit, cuius innocētiam & me-
ritum multa probauere miracula.

S. Leodegarius episcopus martyrizatur. Tyrannus scelestissimus.

10 Anno Theodorici octauo, post mortem Vuolffradi maio-
ris domus Francorum, Pippinus Ansegisi filius cū duce Mar-
tino principatur in Austrasia, cum quibus Eberuinus congre-
diens, Martinum occidit.

Wolffradus & Pippinus maior domus.

Eodem anno Conon Romæ papa ordinatur, qui sanctum
15 Kilianum natione Scotum, professione monachum, in episco-
pum ordinauit: mittens eum cum duobus monachis Colonato
presbytero, & Thotnano diacono in Germaniam, prædicare
gentibus fidem Christi, & veram animarum in ipso salutem.
Qui veniens in Franciam orientalem apud Vuircipurg urbē
Francorum, aliquādiu sanctæ prædicationis institit officio, vbi
20 multos verbo & exemplo ad notitiam veritatis reuocauit.

S. Kilianus episcopus ordinatur, & in Franciam mittitur orientalem. Sanctus Kilianus apud Vuircipurg.

Postremò cum præscriptis discipulis suis martyrium passus est
sub ordinatione secreta Geilangæ vxoris Gosberti, ducis Ostro-
francorum, propterea quòd timebat separari à viro suo, arguē-
te illum sancto Kiliano, quòd eam haberet vxorem, quam fra-
ter prius vxorem habuerat. Anno Theodorici regis nono
25 Eberuinus maior domus in Neustria, cū Francos sua tyran-
nide crudeliter opprimere non cessaret, à quodam Ermenfri-
do nobili viro perimitur, qui Ermenfridus mox fugit ad Pip-
pinum, in Austrasia principatum maioritatis domus tenētem.
30 Impiissimo Eberuino perempto, quidā Vuaratho maior do-
mus constituitur.

S. Kilianus martyrizatur cum socijs.

Eberuinus maior domus Neustriæ occiditur.

Vuaratho maior domus.

Anno sequenti bellum inter Pippinum & Giselmārū Vua-
rathonis filium apud Nauinucum cōmittitur. Nec multò post,
35 Giselmāro diuinitus punito, Vuarathonē quoq; mortuo, gener
eius Bertharius fuit maior domus. Sed Franci Bertharii labo-
rantes auersione, Pippini amicitia per obsides petunt, promit-
tentes auxilium & fidem, si bello principatum illi eripiat.

Bellū inter Pippinum & Giselmārū.

Bertharius fit maior domus Neustriæ.

Anno regni sui duodecimo Rex Theodoricus, &
40 Bertharius maior domus eius, bellum indixerunt Pippino,
qui se

Bellum regis Theodoricæ cum Pippino.

maior domus. qui se maiorem domus gessit in Austrasia contra voluntatem
Victoria æsit eorum. Sed vicit in eo prælio Pippinus, captumq; regē Theo-
Pippino, qui re doricum, vt voluit, suis cōditionibus obligauit. Bertharius ve-
gem æpit. rò in fauorem Pippini à suis interemptus est. Pippinus itaque
Pippinus regē Neustriam cū Austrasia sibi subiugat, & sub Theodorico so- 5
Theodoricum lus totum regnum Francorum regit & moderatur, annis tribus
æpit. & viginti: qui sanctum Lampertum de monasterio stabulans
Pippinus ma- educum, pontificatui Traiectensis ecclesiæ super Mosam resti-
ior domus anis tuit, & multa in regno Francorum vtiliter perēgit.
xxiij. Eo tempore sanctus Willebrordus monachus, cum duode- 10
S. Lambertus cim eiusdem professionis sociis de Anglia venit in Franciam
ecclesiæ resti- Gallicanam, & sanctissimè vixit.
tuitur. His etiam temporibus sanctus Wandregisilus, qui & Wan-
S. Willebror- do, Ansegisi quondā maioris domus regni Francorū ex Wal-
dus abbas cum giso fratre nepos, duo monachorum sub norma diui Benedicti 15
duodecim mo- cænobia in Gallicana Francia construxit, Fiscannum scilicet,
nachis suis. & Fontanellam, quod nunc est in finibus Normanniæ: in qui-
S. Vuandregi- bus multi viri sanctissimi atq; doctissimi per successum tēpo-
silus claruit & ris postea claruerunt. Theodoricus rex Francorum
monasteria Fis- obiit anno regni sui quartodecimo, Dominicæ verò natiuita- 20
anense Fonta- tis DC. XCIII. indictione Romanorum sexta, duos relinquens
nelle cōstruxit. filios, Clodouem, & Hildebertū, qui sibi mutuò successerunt.

QUINQVAGESIMVS SEXTVS.

Clodoueus re- **C**LODOVEVS Theodorici regis memorati senior 3
gnauit annis Cnatu filius patri succedens, regnavit super Francos annis
quatuor. quatuor, Pippino maiore domus existēte: quo anno duo Euual- 5
Duo Euualdi di, albus & niger monachi, & presbyteri, venientes de Anglia
monachi in Sa- pro Christi amore in Saxoniam, martyrizantur, & apud Co-
xonia passi. loniam sepulti sunt iussu Pippini principis.
Pippinus Fri- Anno regis Clodouei primo, Pippinus maior domus Frá- 30
sones bello supe- corum, penes quem omnis potestas totius regni fuit collocata,
ravit. bellum in Frisones mouit, & ducem eorum Radbodum supe-
S. Willebror- ravit. Sanctum quoque VVillebrordum natione Anglicum,
dus prædicat in de quo diximus, genti Frisonicæ doctorem & Apostolum or-
Frisia. dinauit. 35
Arnualdus,
Adananus,
Adelmus,
Vuilfridus mo- Claruerunt his diebus in Francia Gallicana ex discipulis
nachi sancti ki beati Kiliani episcopi apud Vuircipurg antea martyrizati, Ar-
liani martyris. nualdus & Adananus Abbates, Adelmus, & Vuilfridus, ex
Clodoueus rex monachis Episcopi, qui multorum animas saluti dederunt.
Francorū mo-
ritur. Clodoueus rex Francorum moritur anno regni sui quarto, 40
 qui

qui fuit dominicæ natiuitatis annus. DC. XCVII. indiçtione Romanorum decima.

HILDEBERTVS frater memorati regis Clodouei & filius quondam regis Theodorici, post fratrem solus regnauit annis decem & octo, cuius maior domus fuit Pippinus Ansegisi iunioris filius: comes in Namur, & dux in Brabantia, vir nobilissimus & strenuus, de antiqua regum francorum prosapia ortus.

Eodem anno sanctus Vuillebrordus monachus Romam à Pippino maiore domus francorum cum litteris dirigitur, & à Sergio Papa in festo sancti Clementis, Frisonum episcopus ordinatur, qui ex dono Pippini principis memorati sedē episcopale constituit in loco Vultaburg dicto. qui nunc Vultraiectum nominatur, à nomine gentis Vultarum & traiecto cōpositum quasi Vultarum oppidum, quia (vt vult Sigebertus) traiectum lingua Gallica oppidum dicitur: Nostreis autē diebus traiectum inferius nuncupatur, ad differentiam superioris, quod sitū ad littus Mosæ fluminis, Mastricht vulgari-
ter est appellatum, vbi sancti patres Seruatius, Amandus, Remaclus, & Lambertus martyr sedem episcopalem, quæ nunc apud Leodienses est, quondam habuerunt.

Anno dominicæ natiuitatis. DC. XCVIII indiçtione Romanorum vndecima, sanctus Lambertus episcopus traiecti superioris, Pippinum principem increpare ausus, quod pellicē nomine Alpiadem legitimæ vxori suæ Plectrudi superdixerit, à Dodone fratre ipsius Alpiadis Leodii occisus martyrizatur, & in Ecclesia sancti Seruatii apud traiectum superius tumulatur multis coruscās miraculis. Post quē sanctus Hugbertus traiecti superioris ordinatur episcopus.

Anno Hildeberti regis francorū decimo dominicæ, natiuitatis septingētesimo septimo, indiçtione Romanorū quinta, Choret & Opho reges Angliæ cōtēpto regno mundi pro amore omnipotētis dei Romā veniūt, & monachi facti reliquū huius vitæ tempus sub regula diui benedicti transegerunt.

Anno regis Hildeberti. xiii. sanctus Hugbertus episcopus diuina reuelatione admonitus, corpus diui Lamberti martiris, à traiecto superiori Leodium cum magna miraculorum gloria refert, anno martirii suscepti pro veritate. xii. Sedē quoque episcopalem idē Hugbertus de traiecto trāsferat Leodiū.

Anno Hildeberti regis frācorum. XVI. Grunvualdus, quē

Quinquagesimus Septimus. Hildebertus regnavit annis. XVIII.

Pippinus alterius Andegisii filius. S. Vuillebrodus fit primus episcopus Traiecti inferioris. D. C. lxxxxviii. Vnde nomē habet urbs Traiecti inferioris Traiectū aliud superius, aliud inferius.

Leodiensis episcopus olim fuit in traiecto superiori.

S. Lambertus episcopus Traiecti superioris Pippinum increpat. S. Lambertus episcopus Traiecti superioris occiditur.

S. Hugbertus fit episcopus Traiecti superioris.

Choret Officiarius reges Angliæ monachi facti sunt Romæ.

Schutterensium fratrum opinio contrarium.

Episcopus Traiecti superioris trāsferatur Leodium.

Grunuuld maior domus francorū, Leodij perimitur in ecclesia s. Lamberti. Pippinus sibi maiorem domus iam senio grauatus substituit rat, Leodii ante altare sancti Lamberti orans, à Ranegario satellite Radbodi ducis Frisonum perimitur.

Theodoricus fit maior domus Francorum. Post cuius miserabilem interitum Theodobaldus filius Drogonis ab auo suo Pippino maior domus Francorum, & aulæ princeps constitutus est, in quo principatu, vix biennio dominari potuit, sed à Francis deiectus fuit.

Pippinus maior domus secundus obiit. Anno sequenti, qui fuit dominicæ natiuitatis. DCC. XIII. Pippinus Ansegisi filius & maior domus regni Francorum obiit, & filium suum nomine Carolum cognomēto Tutidem siue Martellum ex Alpiade cōcubina natum, principatus sui hæredem designauit. Sed Plectrudis legitima vxor Pippini relictā, ipsum Carolum priuignum suum cepit, & in Colonia Agrippina custodiæ arctissime deputauit, & cum nepote suo Theodobaldo principatum inuadit.

Hilbertus rex francorū moritur Interea Hilbertus rex Francorum moritur anno regni sui octauodecimo, qui fuit dominicæ natiuitatis. DCC. XV. indictione. XIII.

Quinquagesimus Octauus. Clodoueus qui & Dagobertus regnavit annis quatuor. **CLODOVEVS** Hildeberti regis filius, patri succedens in regno Francorum, regnavit annis quatuor vel (vt alii volunt) quinque. Hunc pleriq; historiarum scriptores non Clodoueam nominatum fuisse, sed Dagobertum confirmāt, quæ diuersitas an scriptorum acciderit vitio, seu qualibet occasione alia, incertum habemus. Maior tamen pars Dagobertum appellat, pauciores verò cum Sigeberto monacho Gemlacense diligentissimo scriptore sentientes Clodoueam nūcuparunt. Vtrum binomius fuerit nescio.

Franci Theodobaldū maiorem domus principatū deiciunt. Franci Theodobaldi odio laborantes in vnum conspirant, & contractis hinc inde copiis, bellum illi mouent satis periculosum, in quo pluribus ab vtraq; parte occisis, Theodobaldus tandem vincitur & fugatur, principatūq; deicitur. Post quem Franci Regensfredum maiorem domus constituunt.

Regensfredus fit maior domus Neustriæ. Interea Carolus Pippini filius de custodia nouercæ diuino nutu liberatus, mox principatum auitum de manu Regensfredi eripere nititur, primoque Radbodum Frisiæ ducem hosti auxiliantem aggressus, damnum sensit exercitus.

Bellū inter Carolū et Danicū lē Helpericum. Anno Clodouei siue Dagoberti francorum tertio, Carolus in pago Cameracensi apud Vinciācum dominica in palmis, quæ fuit tertio Kalendas aprilis, Hilperico & Regēfredo cōgrediens

grediens ambos vertit in fugam: & eos vsq; parrhisios persequitur. Fuit autem Helpericus ordine presbyter, & nomine Daniel, quem Franci regem sibi constituerant in Neustria.

Daniel presbyter fit rex Helpericus.

Post hæc Dagobertus, siue Clodoueus Rex Francorum moritur, anno regni sui quarto, dominicæ vero Natiuitatis. DCC.XIX. indictione secunda.

Clodoueus Dagobertus frater eius rex moritur

Libet hic inferere falsam de fundatione monasterii sancti Petri Apostoli in Erpfurdia quorūdam opinionem, qui Dagoberto regi magno huius foundationis honorem concedunt, quod nec tempus permittit nec ratio. Libens præterissem hæc battologiam imperitorum, nisi me scriptorum meorum defensio compelleret in medium proferre nugaces. Scripsimus enim iamdudum, ad instantiam Blasii & Ioannis abbatum, duo non parvæ quantitatis volumina Chronicorum siue annalium insignis monasterii Hirsaugien-sis nostri ordinis, quod situm est in diocesi Nemetensi, siue Spirensi, in quorum primo, multis rationibus probauimus sufficienter memoratum cœnobium sancti Petri in Erpfurdia non à Dagoberto rege Francorum, sed per diuum Vuilhelmum Hirsaugiensem abbatem duodecimum, primitus esse fundatum. Et quia nunc assertionem hanc nostram magis cognouimus esse veram, ex confictis & ineptissimis literis quas in prædicto Monasterio Erpfurdiano vidimus nullo munitas sigillo cuiuscūq; & legimus sub nomine Dagoberti & rescripsimus, ne quis falsitatis nos argueret, opere præciū fore duximus, si earūdem litterarū exemplar cū aliis rationibus nostræ assertioni coniūgamus.

De fundatione monasterij S. Petri in Erpf. consutatio.

Ioannes tritemius abbas in primo annaliū Hirsaugien-sis, probat opinionem Erpsurten. esse falsam. Monasterij sancti Petri in Erpsfurt fundatio.

Per fratres de Hirsauga facta demonstratur.

IN NOMINE SANCTAE ET INDIVIDUÆ trinitatis. Ego Dagobertus francorum rex, notum facio tam clero quam populo, tam christianis quā paganis, quod vrbe nostram nomine Merouegesburg: quæ nobis hæreditario iure ab ipso auo nostro Meroueo fundatore uidelicet eiusdem vrbe in Thuringia, obuenerat: sancto Petro & suis monachis deo inibi seruientibus, à quo & ipse mons post fundationem monasterii, quod in honorem præfati apostoli construxi, vocabulū sumpsit, deletō paganico prius nomine aui mei Petrimons vocitatus: cum omnibus seruitiis suis post finem meū possidendā regali potentia dedimus. Quali autem id dei ordinatione factum sit, indicabimus. Fuit in præfata vrbe iuxta ecclesiā sancti Blasii martyris homo dei noīe Adeo datus: rogatu meo à mogūtino episcopo Rigiberto inclusus. Qui in-

EXEMPLAR
Litterarū fundationis quæ asseribuntur Dagoberto.

Auus non fuit sed rex quatuordecim annis ante ipsum. Erpsfurt eodem tempore nulla erat paruula, non urbs.

Rigbertus fuit episcopus moguntinus.

*Certum est re-
ges francorum
eo tempore ni-
hil potuisse.*

*Omnis potestas
erat penes ma-
iorem domus.*

*Nec fecit hoc
nec potuit quia
maior domus,
dominus fuit.*

*Pippinus maior
domus erat toti-
us regni domi-
nus.*

*Nemus et villas
dare non potuit.
Cum omnia sub
potestate essent
maioris domus
Rex francorum
eo tempore nulla
habuit potes-
tatem.*

*Si totius Dorin-
gie dominus ex-
stitit, ergo Do-
ringos omnes
cenobio dedit.
Litteras quidem
sine sigillo fra-
tres ostendunt.*

clusus ob periculum animæ nolens uti cōmunionem clericorū,
vxoribus & armis vtentium, sæpe me rogauit, ut de aliquo
claustro meo, monachum, à quo diuinum officium & verbum
verę fidei audiret, & communionem sacri misterii perciperet,
sibi euocarem. Huius ego ob mutuam familiaritatem petitioni
annuēs: misi ad monasterium monachorum: quod simili mo-
do construxi in Selsenburg: & venerabilem senioremona-
chum nomine Truckindum inde euocās, præfato Adeodato
incluso doctorem & rectorem direxi. Qui eo perueniens cœ-
pit paulatim ex eius doctrina & suasione inclusi, numerus cre-
dentium multiplicari: tum conuersione paganorum ad bap-
tismum, tum clericorum & laicorum ad monachicum habi-
tum. Hoc ego cernens & diuinum in hoc fauorem intelligēs:
tradidi sæpe dictam urbem meam cum omnibus sibi pertinē-
tibus sancto Petro & suis monachis, ibidem monachicam re-
ligionem statuendā, & abbatiam meo auxilio faciendā. Dedi
præterea sancto Petro & suis monachis ad vsus diuerfos, syl-
uam, quæ ob numerositatē ceruorū, Hirsbrulis vocatur, à me-
ridiana plaga vrbis versus oriētem, vsq; ad terminos regionis
Orlauu, quā regionem Pippino palatino comiti in beneficiū
tradidi. Dedi nihilominus ad supra dictum cōenobium villas
à Sclauis in eadē sylua factas. s. Tuneckdorff. Tugebrachtstet
Tuttelstet. Neuukenrodt. Hochdorff, & alias plures. & aquam
Gerā ad captū pisciū monachis à meridiana parte vrbis vsq;
ad terminū curię ministerialis mei Gisboti. Dedi etiā de curiā
mea ad vsus fratrū quinquaginta modios tritici, centū ordeī,
& totidē auenæ, & cetera omnia mea in Thuringia. Ad hunc
mihi dilectū locum continendū dedi ministeriales meos cum
omniorū sobole & possesiōe, quorū hæc sunt nomina. Gis-
botus. Gilbertus. Eckhardus. Vuolffoldus. Hyfen. Egēhen.
Vuolffgirus. Omarus. Sigebertus Theodobertus. Theodori-
cus. Adelbotus. Adelgerus. Gelferatus. Hingfridus. Huntze-
linus. Guntherinus, & cæteros omnes famulos meos & famu-
las in Thuringia. Ut hæc traditio domino meo Iesu Christo
firma æternaliter maneat, litteris nostris stabiliri fecimus, &
Banno Rigiberti episcopi moguntini confirmari rogauimus,
& annulo nostro colligauimus, & sigillo nostro adhibito
compleuimus Karta, Moguntia, Kalendas Martii in præsen-
tia Rigeberti episcopi. Signum inuictissimi regis Franco-
rum Dagoberti. Testes omnium harum causarum sunt hi.

Pippinus

Pippinus maior domus, & filius eius Karolus. Mogūtinus episcopus Rigibertus. Gūthernus paganus comes. Ekebi comes, & omnis ecclesia in Thuringia & circa Rhenum in Moguntia. Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnationis septingentesimo sexto, indictione IX.

Quomodo omnis ecclesia in Thuringia & Moguntia fuit præsens.

Indictio ponitur falsa sicut in originali.

Non fuit indictione nona, sed quarta.

Qui nouit cõputum ecclesiasticum, intelligit.

Annorum supputatio conuincit figmentum.

Dagobertus magnus non potuit fundare cœnobium sancti Petri.

Nec iste Dagobertus fundator eius extitit, patet.

Abfit à me (Tritemius infert) ut contra veritatem huius tam vetustæ assertæ foundationis pugnem si subsistat, quomodo autem veritas in ea possit subsistere nō satis video, & ideo quæ mihi rationes dubitando occurrant, etiā hic breuiter notabo, post illas videlicet quas pro Hirsaugia scripsi.

Consideratio prima, quæ facit ne Dagobertum sæpe dicti monasterii Erpfurdiani fundatorem fuisse cōcedam, est quod annorum supputatio non concordat, quia si hæc ipsa fundatio magno adscribatur Dagoberto, repugnat instrumento literarum non minùs quàm veritati temporis cōputati. Ille namq̃ obiit anno dominicę natiuitatis (ut suprà diximus) sexcentesimo quadagesimo quinto, indictione Romanorū tertia, annis ante huius pagine donationē nō minùs sexaginta. Quod si nouissimo isti Dagoberto, qui & Clodoueus, tribuatur, nihilominus annorum sequitur discordia, eò quod cœperit regnare anno domini DCC. XV. & obierit anno DCC. XIX. Quomodo ergo potuit literas foundationis huiuscemodi tradidisse anno domini DCC. VI.

Consideratio secunda, quæ me dubitantem effecit ista est. quod in præscripto literarum instrumento ponitur nona Romanorum indictio, cum fuerit quarta, & nequaquam nona, quod scitus computista ecclesiasticus manifestè inueniet.

Consideratio tertia fictionis mihi suspicionem generat vehementē, pro eo quod literæ foundationis memoratę, quas fratres ut originales apud sanctum Petrum ostēdunt in Erpfurdia, nullius sigillo muniuntur, licet foramen appareat in charta quasi præ antiquitate nimia sigillum decidisset.

Consideratio quarta præscriptis est nequaquam inferior, quia manifestè scriptum inuenitur in vita & gestis beati Guilhelmi abbatis Hirsaugiensis, quod septem ordinis nostri monasteria noua construxit, inter quæ sæpe dictum sancti Petri cœnobium in Erpfurt numeratur in ordine quartum. Trāseo plures considerationes alias consultò, ne tēdium lectori generaret prolixitas.

Quemadmodū ergo & scripsi & multis rationibus ostēdudum

Anno domini DCC. VI. fuit indictio Romanorū quarta nō nona.

Literæ foundationis quas habent, nunquam fuerūt sigillatę.

Manifestū Hirsaugiense fundasse locum.

Monasteriū sancti Petri fundarunt Hirsaugenses.

*Quod multis
rationibus pro
bavit Tritemius.*

dudum in ipso primo volumine meo Chronicorum Hirsaugienſium ita me ſentire neceſſe fuerit, fictioniq; præponere, quam exiſtimo me reperiffe, veritatem.

QVINQVAGESIMVS NON VS.

*Lotharius re-
gnauit annis 7.
Daniel presby-
ter rex cum Re-
genfrido ſuo ma-
iore domus.*

LOTHARIVS Frater ſupradicti regis Clodouei, ſiue Dagoberti, poſt mortem fratris, anno domini (ſicut diximus) DCC. XIX. indiſtione II. promotione Caroli Martelli maioris domus Francorū, in regē ſublimatus, regnauit annis ſeptem, contra quem presbyter Daniel, quem ſibi regem conſtituerant in Neuftria Franci, vnā cum Regenfrido ſuo maiore domus in diſſentione certabat. Mutauerat autē Daniel nomen, ſe nuncupans Helpericum.

*Daniel qui &
Hilpericus ſu-
peratur a Ca-
rolo.*

*Daniel ex pres-
bytero rex ſu-
gatur a Carolo.*

*Carolus contra
Regenfridū mo-
uit bellum.*

*Regenfridus a
Carolo in urbe
Aurelianus ob-
ſidetur.*

*Carolus expe-
ditionem mouit
in Saxoniam.*

Anno domini DCC. XX. Hilpericus antirex, & Regenfridus maior domus, Eudoneum Aquitanie ducē, in auxilium habentes, copias contrahunt, & bellum contra Lotharium regem, & eius maiorem domus Carolum procedunt. Sed victi à copiis Caroli, magna cū difficultate fugerūt. Eudo rediens cōfuſus in Aquitaniā, Helpericum, qui & Daniel, ſecū abduxit.

Anno Lotharii regis tertio, Carolus Martellus maior domus, Regenfridum perſequens Andegauis obſedit, captaq; vrbe ipſum in deditiōem accepit, & firmata inter eos pace, cōceſſit illi ciuitatem ad habitādum, & iam ipſe deinceps totius regni Francorum principatum vbiq; potenter obtinuit.

Anno ſequenti Carolus maior domus, cognomento Martellus, expeditionem mouit in Saxoniam, & congreſſione peracta, multis vtrinq; occiſis, ad ſubiectionem compulſit, rebelles tributum Francis ſoluere quoq; coëgit.

*Carolus maior
domus bellum
mouit in Bau-
ros.*

*Bauari ad ſub-
iectionem Fran-
corum compella-
luntur.*

Anno Lotharii regis Francorum memorati quinto, qui fuit dominicæ natiuitatis ſeptingenteſimus viceſimus quartus indiſtione Romanorum ſeptima, Bauari Francis tributū ſoluere contemnentes in rebellionem ſe preparauerunt apertam. Quæ res vbi Carolo Maiori domus innotuiſſet, magnū Francorum contraxit exercitum, & proſectus in Bauariam bello petiit inobedientes, quos potenter ad ſubiectionem omnimodam reuocauit

*Lanfridus Ale-
manorum dux
interſicitur a
Francis.*

Lotharius rex

Anno ſequenti, Carolus maior domus Francorum expeditionem mouit in Alemaniam, & bello congreſſus cum Alemanis rebellibus victor extitit. Lanfridum ducem eorum ſuperauit, & terram eorum in ſubiectionem coëgit.

Lotharius rex Francorum, ſolo nomine regnans, moritur anno

anno regni sui septimo, dominicæ natiuitatis DCC.XXVI. *Francorū obiit.*
indictione septima.

SEXAGESIMVS.

THEODORICVS Lotharii ex fratre nepos, filius
5 scilicet regis Clodouei supradicti, quem alii Dagober- *Theodoricus regnauit annis quindecim.*
tum nuncuparunt, patruo mortuo simul & Helperico Daniele presbytero vitâ defuncto, qui se Lothario viuente, atque
post eius mortem gessit pro rege annis octo per maiore domus Carolum Martellum in regē Francorum sublimatus, re- *Maior domus regem instituit quem uoluit.*
10 gnauit annis quindecim.

His temporibus clauit in Gallicana Francia sanctus Pir- *S. Pirminius ex monacho episcopus Meldensis plurimū construxit monasteriorum.*
minius, ex monacho cœnobii diui Mauri abbatis, episcopus
Meldensis in prouincia Senonensi, vir doctrina & sanctitate
admirabilis, qui pro Christi amore fidem rectam prædicatu-
15 rus populis, in partes venit Germaniæ, ubi multos verbo &
exemplo ad cultum veritatis conuertit, & plura monasteria
fundauit.

Inter quę præcipua & nobis cognita numerantur ista. Mo- *Monasteriū Dolegenſe in Diocesi Treuironū*
naſterium ſancti Mauriti martiris in Dolegia Treuerenſis
20 dioceſis, quod magnus rex Francorum Dagobertus (vt ſuprà
dictum eſt) olim conſtruxit, perſonaliter ſæpius viſitauit ali-
quandiu inter fratres ibidem conuerſatus eſt ad intentionem
regulæ ſancti Benedicti mores fratrum inſtituit, locū decorauit.

Monasterium quoq; Schutterenſe, quod tribus ſuprà Ar- *Monasterium Scutterenſe fundatur à ſancto Pirmino episcopo.*
25 gentinam Alſatiæ urbem conſtat miliaribus, idem ſanctus
Pirminius fundauit, quemadmodū in originali volumine vitę
ipſius, quod penes nos habemus, clarè ſcriptum inuenitur. Nec
obſtat quòd eiufdem cœnobii fratres nulla documenta verita-
tis oſtendentes, dicunt Offonem Angliæ regem, dum Romā
30 deuotionis cauſſa peteret, ſancti Gregorii Papæ primi tempo-
ribus, loci amœnitate prouocatum in eo conſtituiſſe monaſte-
rium, quum rex Offo & eius frater (ſicut ſuprà diximus in
rege Hildeberto) Romam petierint & monachi facti fuerint,
anno domini DCC.VII. indictione Romanorū quinta. San-
ctus autem Papa Gregorius ſub quo iſti dicūt regem Angliæ
35 Offonem veniſſe Romam priùs obierat, anno domini DCV.
indictione Romanorū octaua. Pro aſſertione noſtra Sigeber-
tus teſtatur in Chronicis.

Monasterium deniq; Suartzach, in diocesi Argentinensi *Monasterium Suartzach in Alſatia fundatur.*
40 conſtitutū ſimiliter idem ſanctus fundauit, quod ſcriptor vitę
ipſius

ipſius in originali teſtatur.

*Monasterium
Gengenbach in
Alſatia funda-
tur.*

Monasterium Gengenbach Argentinensis diocesis, quod vno miliario distat à Schuttera, idem vitæ scriptor sancti Pirmini ab eo teſtatur fundatum.

*Cœnobiū Morſ-
munſter funda-
tur in Alſatia.*

Monasterium, quod Latini Mauri monasterium vulgari-
ter autem Morſmunſter in diocesi Argētinensi nuncupatur,
idem sanctus fundavit.

*Monasterium
Neuvuilerenſe
in Alſatia fūda-
tur ſimiliter.*

Monasterium item Neuvuilerenſe in eadem diocesi Argē-
tina, idem sanctus construxit, cuius monachi cum abbate no-
ſtris temporibus ab ordine receſſerunt.

*Duo monaſte-
ria unius nomi-
nis in Bauaria
noſtri ordinis.
Altha ſuperius
& Altha infe-
rius fundantur.*

Sunt duo noſtri ordinis monasteria vnus nominis in Ba-
uaria quorum alterum vocatur Altha ſuperius, alterū verò ſi-
militer Altha, ſed inferius. In geſtis ducum Bauariæ legimus,
q̃ Odilo dux pater Taſſilonis ducis, fundavit inferius Altha.
In geſtis autem ſancti Pirminii dicitur, quòd in Bauaria con-
ſtruxerit monasterium Altha, ſed neq̃ ſuperius ibi exprimit̃,
neq̃ inferius, ergo liquet quòd ſuperius fuerit.

*Murbach mo-
naſterium in Al-
ſatia fundatur.*

Aliud in Alſatiæ finibus monasterium (ſi rectè memini,
Baſilienſis diocesis,) beatus construxit Pirminius eiufdem or-
dinis Benedicti, quod Murbach nominatur, quemadmodum
in eius vita continetur.

*Monasterium
in Augia maio-
re prope Cen-
ſtantiam fun-
datur.*

Monasterium quoq̃ aliud in Infula Rhēni fluminis, haud
procul à Conſtantia fundavit, quod nūc in Augia nuncupa-
tur maiori, in quo ſucceſſu temporis multi viri clauſtrales eru-
ditione & ſanctitate vixerūt inſignes. Verū his noſtris die-
bus in magna paupertate fluctuat, quod olim præ nimis diui-
tiis & opulētia rerum diues Augia nominabatur.

*Monasterium
in Amerbach
fundatur.*

Monasterium etiam in oppido Amerbach diocesis Her-
bibolenſis memorati ordinis noſtri, in quo ſanctum Amorem
discipulum conſtituit abbatem, nouum à fundamentis cōſtru-
xit. Et alia plura quæ neſcimus.

*Beda preſby-
ter & mona-
chus in Anglia
obiit.*

Anno Theodorici regis Francorum quinto mortuus eſt
Beda venerabilis preſbyter, & monachus in Anglia, vir do-
ctus & ſanctus, qui multa ſcripſit volumina pro vtilitate legē-
tium, ad honorem ſummæ & indiuiduæ deitatis. Theodo-
ricus rex Francorū obiit anno regni ſui quintodecimo, Dñice
verò natiuitatis DCC.XLI. indictione Romanorum nona.

*Theodoricus
rex Francorū
moritur.
Hildericus rex
Francorum ul-
timus regnavit
annis nouem.*

SEXAGESIMVS PRIMVS.
HILDERICVS Theodorici regis filius, genitori ſuc-
cedēs, ſolo nomine regnavit annis nouem. Omnis enim
poten-

potentia & opes regni penes maiorem domus Carolum cognomento martellum. i. malleū, ad quem summa rerū pertinebat, tenebatur. Nec aliud quicquam regi permittebatur, quàm ut regio nomine cōtentus crine profuso, barbaq; submissa in folio resideret, ac speciē dominantis effingeret, legatos vnde-

Francorū reges præter inane nomen nihil faciēbant, nec ullā haberūt potestatem in aliquo. Sic oām uirum tūm eneruat.

Carolus qui martellus maior domus francorum, obiit. Regnum francorum ualde auxit. sibi uerò ad salutem defuit. Carolus quæ mala fecit in primo annaliū scripsit. Carlomannus & Pippinus principatum diuidunt.

10 Eodem anno mortuus est Carolus martellus, maior domus Francorū, dux Brabatiæ, comesq; Namurcēsis, qui cum esset bellicosissimus & fortunatus in omnibus, regni terminos valde ampliavit, Saxones, Bauaros, Alemanos, Burgundiōes, Sorabos, Baugarenseſ ultra Danubium habitantes, Vuaſcones, 15 quoq; Vuādalos, Gothos & Saracenos in Hispania, Frisones, & multas per circuitum alias nationes bello vicit: & gladio superauit. De cuius bene vel male gestis, & quomodo militibus suis Ecclesiasticas contulerit dignitates, Ecclesiāq; spoliauerit, & ob ea visus sit scelera post mortem in inferno sepul-

20 tus, in primo annalium nostrorum volumine (cuius est istud compendium) plenius enarrauimus.

Filios reliquit tres, Pippinū, Carlomannum, & Grifonē. E quibus Pippinus & Carlomannus paternū principatum inter se diuiserunt excluso Grifone, annisq; sic quatuor sunt domi-

Carlomannus post annos quatuor factus est monachus. Pippinus principabatur annis undecim. Grifo frater eorum se doluit neglectum. Grifo capitur et custodia mancipatur.

25 nati super frācos. Post annos verò quatuor Carlomannus diuino spiritu cōpunctus, principatum oēm Pippino fratri dimisit, & Romam profectus in mōte cassino monachus factus est. Pippinus autem principatum solus postea rexit annis sex, & Hilderico rege deposito communi voto rex factus est.

30 Grifo dolens se contēptum à fratribus consilio matris suæ Laudunum vrbe præoccupat, & bellum fratribus indicit. Erat mater eius nouerca Pippini & Carlomanni. Qui sceleriter adunato suorum exercitu Laudunum obsidione cingunt, urbem capiunt, & fratrem annis quatuor tenent captiuum.

35 Claruit his temporibus in regno francorum sanctus Bonifacius, natione Anglicus, professione monachus, dignitate archiepiscopus Ecclesiæ Moguntinæ, vir Apostolicus, qui Doringos & multos alios sua prædicatione cōuertit ad Christum, pro quo & postea in Frisia prædicans martyrium sustinuit.

40 Hic in Buchouia sylua duo insignia ordinis nostri fundauit cœ-

S. Vulfredus qui & Bonifacius archiepiscopus Moguntinus. Hirsfeldia, Fuldaq; monasteria fundantur.

uit cœnobîa: quorû alte rû vocatur Hirsfeldia in diocesi Moguntina, alterum à præterfluente flumine Fulda in quo & sepultus fuit in Vuirzburgensi diocesi.

Cœnobîi monialium inkitzingen & Bischoffsheim. Hadelloga & Lioba sanctæ abbatissæ in locis præscriptis.

Construxit etiam plura monialium cœnobîa: inter quæ adhuc eminet monasteriû in oppido kitzingen iuxta Mogonium, Vuirzburgen diocesis: cui præfecit sanctam virginem nomine Hadellogam: quam Teclam nominauit ex Anglia oriundam. Aliud verò prope oppidum Bischoffsheim, iuxta Thuberâ Moguntinæ diocesis: cui præfecit sanctam Liobam virginē deo dilectam, patria similiter Anglicanam, cuius cœnobîi hodie nihil superest.

Odilo bavarie dux Pippini sororem rapuit uxorem.

Anno Hilderici regis francorum secundo, indictione Romanorû vndecima, Odilo dux Bauariæ rapta sorore Pippini contra eum rebellat, quem Pippinus bello, quanquam non sine detrimento suorum, vicit & superauit.

Corpora sancti Kyliani & sociorum eius reperiuntur. Adelûgus presbiter cæcus illuminatur. Episcopus Vuirzburg instituitur.

Anno dominicæ natiuitatis. DCC. XLVI. qui fuit regis Hilderici annus quintus, indictione Romanorum quartadecima. Adelûgus presbiter apud Vuirzburg cæcus, per somnium admonitus quærere corpora sancti Kyliani episcopi, & sociorum eius martyrum, inuentis ossibus sacris, visum recepit. Quo miraculo sanctus Bonifacius archiepiscopus Moguntinus cognito auxilio Pippini aulæ frâcorum principis à zacharia papa obtinuit: vt sedem in vuirzburg nouam constitueret episcopalem ad honorem omnipotentis Dei, & sancti Kyliani episcopi, & sociorum eius martyrum.

S. Burghardus primus episcopus Vuirzburg

Anno igitur Hilderici regis francorum septimo: dominicæ vero natiuitatis. DCC. XLVIII. indictione prima, sanctus Burghardus natiõe Anglicus, professiõe monachus, per sanctum Bonifacium archiepiscopum Moguntinum ordinatus est Ecclesię vuirzburgen primus episcopus: & præfuit annis. XL. Et eodem anno cruciculæ quasi oleo designatæ in lineis hominum vestibus apparent.

Hildericus rex francorum inutilis regno deponitur.

Anno dominicæ natiuitatis. DCC. XLIX. indictione secunda, Hildericus rex francorum, tanquàm inutilis regno, de vnanimi omnium procerum consensu, Zacharia quoq; papa Romano præstante consilium, à regno deiicitur, & in monachum tonsuratur. anno regni sui nono. Voluntate igitur omnium communi, Pippinus maior domus in regem electus fuit, à quo secundum volumen annalium nostrorum sumit exordium, qui & ipse de antiqua regum francorum prosapia descendit:

Pippinus maior domus in regem eligitur.

descendit, vt in eodem volumine diximus. Hic ergo primi voluminis annalium nostrorum epitomen siue breuiarium, in nomine Iesu Christi terminamus, in quo per decursum annorum mille centum nonaginta, reges Francorum à primo introitu gentis in Germaniam ad ostia Rheni, vnus & sexaginta continentur.

Primi voluminis annaliū Ioannis Tritemij abbas compendium finitur.

τέλος.

10 COMPENDII SIVE BREVIARII VOLU-
luminis chronicorum, siue annalium Ioannis Tritemii abba-
tis sancti Iacobi Virciburgensis, quondam verò Spanhemensis
de origine regibusq; Francorum finis. Completum vicesima
die mensis Nouembris. Anno domini millesimo quingente-
15 simo quartodecimo Aetatis suæ quinquagesimo secundo.

*Annos completur in summa
Mille centum
LXXXIX.
Natus anno M.
cccc.lxij. prima
Februarij.*

OI

app

Au

s, l

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de

de